

รายงานฉบับสมบูรณ์
โครงการวิจัย : เวนิตรายงานความก้าวหน้า โครงการวิจัยชุด อปท.
กับการมีส่วนร่วมของชุมชน

คณะผู้วิจัย

1. นางสาวชอุทัย สุธธิสา
2. นายสุเมธ ปานจำลอง
3. นายชัยสิทธิ์ แนวน้อย
4. นางสาวสมพร เป็นสมุทร

สนับสนุนโดย

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) สำนักงานภาค

สัญญาเลขที่ PDG50E0015

สงวนลิขสิทธิ์
เลขที่ 0174
วันที่ 26 ก.ย. 2551

รายงานฉบับสมบูรณ์

โครงการวิจัย : เวทีรายงานความก้าวหน้า โครงการวิจัยชุด อปท.
กับการมีส่วนร่วมของชุมชน

คณะผู้วิจัย

1. นางสาวชูพัชกร์ สุทธิสา
2. นายสุเมธ ปานจำลอง
3. นายชัยสิทธิ์ แนวน้อย
4. นางสาวพร เป็นสมุทร

สนับสนุนโดย

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) สำนักงานภาค

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
ส่วนที่ 1 โครงการเวทีรายงานความก้าวหน้าโครงการวิจัย ชุด อปท.กับการมีส่วนร่วมของชุมชน	1
ส่วนที่ 2 รายงานความก้าวหน้าโครงการวิจัย	4
1. โครงการกระบวนการเปลี่ยนแปลงทัศนคติในการทำเกษตรไปสู่แนวทางการ ส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่ตำบลหนองตอกเป็น อำเภออย่างตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์	4
2. โครงการแนวทางส่งเสริมพฤติกรรมอันพึงประสงค์ของเด็กและเยาวชนแบบมี ส่วนร่วมโดยสถาบันชุมชนในตำบลโคกสะอาด	10
3. โครงการศึกษาการพัฒนารูปแบบในการกำจัดขยะของประชาชน ตำบลยางค้ำและตำบลจระเข้	15
4. โครงการวิจัยสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้องค์กรชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการค้นหา รูปแบบการจัดการขยะในพื้นที่ ต.บ้านกงและ ต.บ้านฝือ อ.หนองเรือ จ.ขอนแก่น	24
ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะต่อโครงการวิจัยและข้อเสนอแนะต่อทิศทางการทำงาน ของชุดโครงการวิจัย อปท. กับการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน	30
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก เอกสารบันทึกผลการจัดกิจกรรม	
ภาคผนวก ข ภาพประกอบกิจกรรม	
ภาคผนวก ค แผ่นวิดิทัศน์การจัดกิจกรรม	

ส่วนที่ 1

โครงการเวทีรายงานความก้าวหน้าโครงการวิจัย ชูคอปท.กับการมีส่วนร่วมของชุมชน

หลักการและเหตุผล

ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จังหวัดมหาสารคาม ภายใต้การสนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย สำนักงานภาค (สกว. ภาค) ได้สนับสนุนให้มีการทำการวิจัย ชูคอปท.กับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการทำวิจัย โดยมีเป้าหมายของชุดโครงการเพื่อสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้เรียนรู้กระบวนการทำงานอย่างมีส่วนร่วมกับชุมชน โดยใช้งานวิจัยเป็นเครื่องมือหนึ่งในการทำงาน ในปี พ.ศ. 2549 มีโครงการวิจัยที่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณดำเนินการวิจัย จำนวน 4 โครงการ คือ

- 1) กระบวนการเปลี่ยนแปลงทัศนคติการทำเกษตรไปสู่แนวทางการส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่ตำบลหนองตอกแป้น อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์
- 2) แนวทางการส่งเสริมพฤติกรรมอันพึงประสงค์ของเด็ก และเยาวชน แบบมีส่วนร่วมโดยสถาบันชุมชนในตำบลโคกสะอาด
- 3) การศึกษาการพัฒนาารูปแบบในการกำจัดขยะโดยการมีส่วนร่วมของประชาชนตำบลยางคำและตำบลกระเซ้
- 4) การสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้องค์กรชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการค้นหารูปแบบการจัดการขยะในพื้นที่ตำบลบ้านกง และตำบลบ้านค้อ อำเภอนหนองเรือ จังหวัดขอนแก่น

ผลการศึกษาเบื้องต้นในระยะที่ 1 ของแต่ละโครงการวิจัย ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในพื้นที่หลายๆด้าน และมีบทเรียนกระบวนการทำงานของบางโครงการได้สร้างการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ตลอดจนปัญหาอุปสรรคต่างๆที่เกิดขึ้นในการดำเนินงานวิจัย ดังนั้นศูนย์ประสานงานฯ ได้จัดเวทีรายงานความก้าวหน้าโครงการวิจัย ชูคอปท.กับการมีส่วนร่วมของชุมชนขึ้นเพื่อนำเสนอผลการศึกษาเบื้องต้นและหาแนวทางการดำเนินการวิจัยในระยะต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อนำเสนอผลการศึกษาเบื้องต้นของโครงการวิจัย ชูคอปท.กับการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน
2. เพื่อแลกเปลี่ยนกระบวนการทำงานและให้ข้อเสนอแนะต่อการทำงานของโครงการวิจัยในระยะต่อไป
3. เพื่อเผยแพร่กระบวนการทำงาน ผลการศึกษากับอปท.และบุคคลทั่วไป

ผู้เข้าร่วมโครงการ

จำนวน 45 คน ประกอบด้วย

1. หัวหน้าโครงการวิจัยและทีมวิจัย 4 โครงการ ๆ ละ 7 คน = 28 คน

2. นักวิชาการผู้ทรงคุณวุฒิ 1 คน
3. เจ้าหน้าที่ สกว.สำนักงานภาค 3 คน
4. เจ้าหน้าที่ศูนย์ประสานงาน 4 คน
5. เจ้าหน้าที่ อปท. และบุคคลทั่วไปที่สนใจ 9 คน

วันเวลาจัดกิจกรรม วันที่ 13 กรกฎาคม 2550

สถานที่จัดกิจกรรม โครงการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ต.ขามเรียง อ.กันทรวิชัย
จ. มหาสารคาม

ผู้รับผิดชอบโครงการ ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดมหาสารคาม

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทีมวิจัยได้นำเสนอผลการศึกษาริวิจัยเบื้องต้น และได้รับแนวทางการดำเนินการวิจัยในระยะต่อไป
2. เกิดการแลกเปลี่ยนกระบวนการทำงานวิจัยและมีข้อเสนอแนะต่อการดำเนินการวิจัย
3. อปท.และบุคคลที่สนใจนำแนวทางการวิจัยไปปรับใช้ในองค์กรของตนเอง ในโอกาสต่อไป

กำหนดการ

วันที่ 13 กรกฎาคม 2550

เวลา	08.00 – 08.40 น.	ลงทะเบียน
	08.40 - 09.00 น.	กล่าวต้อนรับและชี้แจงวัตถุประสงค์การจัดงาน และแนะนำวิทยากรโดย ผู้ประสานงานศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จังหวัดมหาสารคาม
	09.00 - 10.20 น.	นำเสนอผลการศึกษาวิจัย/และให้ข้อเสนอแนะต่อ โครงการ กระบวนการเปลี่ยนแปลงทัศนคติการทำเกษตร ไปสู่แนวทางการส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่ตำบลหนองตอกแ ป็น อำเภอขามเฒ่า จังหวัดกาฬสินธุ์
	10.20 – 10.30 น.	รับประทานอาหารว่าง
	10.30 - 12.00 น.	นำเสนอผลการศึกษาวิจัย/และให้ข้อเสนอแนะต่อ โครงการ แนวทางการส่งเสริมพฤติกรรมอันพึงประสงค์ของเด็ก และเยาวชน แบบมีส่วนร่วม โดยสถาบันชุมชนในตำบลโคกสะอาด
	12.00 – 13.00 น.	รับประทานอาหารกลางวัน
	13.00 – 14.20 น.	นำเสนอผลการศึกษาวิจัย/และให้ข้อเสนอแนะต่อ โครงการ การศึกษาการพัฒนารูปแบบในการกำจัดขยะโดยการมีส่วนร่วมของประ ชาชนตำบลยางคำและตำบลจระเข้
	14.20 - 14.30 น.	รับประทานอาหารว่าง
	14.30 – 16.00 น.	นำเสนอผลการศึกษาวิจัย/และให้ข้อเสนอแนะต่อโครงการ การสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้องค์กรชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการคั่น หารูปแบบการจัดการขยะในพื้นที่ตำบลบ้านกง และตำบลบ้านฝื่อ อำเภอหนองเรือ จังหวัดขอนแก่น
	16.00 -17.30 น.	ประมวลภาพรวมของการทำงานและเสนอแนะทิศทางการ ทำงานต่อของชุดโครงการวิจัยอปท.กับการสร้างการมีส่วนร่วมของ ชุมชน โดย ผู้ช่วยศาสตราจารย์โกวิท พวงงาม
	17.30 - 18.00 น.	สรุปผลการจัดงาน โดยผู้ประสานงานศูนย์ฯ

ส่วนที่ 2

รายงานความก้าวหน้าโครงการวิจัย

1. โครงการ กระบวนการเปลี่ยนแปลงทัศนคติการทำงานเกษตร ไปสู่แนวทางการส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่ ตำบลหนองตอกแป้น อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์”

ความเป็นมาของโครงการ

พื้นที่ตำบลหนองตอกแป้น ได้รับนโยบาย ตำบลเศรษฐกิจพอเพียง แต่ อบต.ยังไม่มีแนวทางที่เป็นรูปธรรมในการปฏิบัติการตามนโยบาย ประกอบกับสภาพการทำเกษตรในพื้นที่มีการใช้สารเคมีเยอะ อบต.จึงพยายามหาทางออกในการทำเกษตรที่เป็นทางเลือกอื่นให้กับชาวบ้านจึงได้เกิดโครงการขึ้น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสถานการณ์ปัญหาของการทำเกษตรในเขตพื้นที่ตำบลหนองตอกแป้น อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์
2. เพื่อศึกษากระบวนการเปลี่ยนแปลงทัศนคติการทำงานเกษตรของผู้ทำการผลิตแบบเกษตรอินทรีย์ในเขตพื้นที่ตำบลหนองตอกแป้น อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์
3. เพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้การปรับเปลี่ยนทัศนคติการทำงานเกษตร ไปสู่แนวทางการส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์
4. เพื่อกำหนดแนวทางการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ในเขตพื้นที่ตำบลหนองตอกแป้น อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์

ก่อนการอนุมัติโครงการ

จากการทำงานของหน่วยงานของ สกว. ร่วมกับหน่วยงานของ อบต. ในโครงการ ได้มีกระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา การกำหนดโจทย์วิจัย การพัฒนาโครงการ การสร้างทีมงานวิจัยและกระบวนการพัฒนาศักยภาพทีม โดยมีการจัดเวทีประชุมทีมวิจัยของ อบต. กับเจ้าหน้าที่ สกว. 2 ครั้ง มีเนื้อหาและรายละเอียดดังต่อไปนี้

ครั้งที่ 1 (7 มี.ค. 49) ซึ่งประกอบด้วย คณะผู้บริหาร อบต. สมาชิก อบต. ที่มีความสนใจในการวิจัย ตัวแทนครูจาก 2 โรงเรียนในพื้นที่ ผู้นำหมู่บ้าน ตัวแทนชาวบ้านที่มีความสนใจ และพระสงฆ์จากวัดในหมู่บ้านหนองตอกแป้น

เจ้าหน้าที่ สกว. ได้อธิบายความเป็นมา บทบาทหน้าที่ขององค์กร ชี้แจงรายละเอียด เกี่ยวกับการวิจัยเพื่อท้องถิ่น และนำผู้เข้าร่วมประชุม ร่วมอภิปรายถึงปัญหาต่างๆ ของตำบล

ครั้งที่ 2 (21 มี.ค. 49) เจ้าหน้าที่ สกว. ร่วมกับทีม อบต. หนองตอกแป้น ชุดเดิม ในครั้งนี้ได้มีการพูดคุย แลกเปลี่ยน อภิปรายถึงปัญหาต่างๆ ภายในตำบลสืบเนื่องจากการประชุมครั้งที่แล้วเพื่อให้เห็นปัญหาที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น จนสามารถนำมากำหนดเป็นโจทย์การวิจัยได้ในที่สุด

การดำเนินกิจกรรมวิจัย

การดำเนินงานประกอบด้วย การศึกษาสถานการณ์ปัญหาการทำเกษตรในพื้นที่ การนำเสนอ และการวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหาในพื้นที่ การศึกษาการเปลี่ยนแปลงการทำเกษตรจากอดีตถึงปัจจุบัน การถอดบทเรียนเกษตรกรต้นแบบ การศึกษาดูงานเกษตรกรอินทรีย์ 3 ครั้ง การสรุปผลการศึกษาดูงาน และการสัมมนาการเกษตรเพื่อการพึ่งตนเอง ซึ่งรายละเอียดในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ มีดังต่อไปนี้

วิธีการศึกษาปัญหา ได้ใช้การสัมภาษณ์ และได้นำเสนอข้อมูลและวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหาในพื้นที่การประชุมชี้แจงโครงการ มีการดำเนินกิจกรรมนี้อยู่ 2 ระดับ คือ

1. ระดับกลุ่มเป้าหมายทั้งหมด 40 ครอบครัว 1 ครั้ง
2. ระดับกลุ่มย่อย โดยการแบ่งกลุ่มเป้าหมายเป็น 3 กลุ่ม ตามสภาพพื้นที่การตั้งหมู่บ้าน คือ กลุ่มบ้านหนองหมากพืด กลุ่มบ้านคำไฮ และกลุ่มบ้านหนองบัวน้อย นำเสนอข้อมูลกลุ่มละ 1 ครั้ง รวม 3 ครั้ง โดยมีรายละเอียดในการดำเนินกิจกรรมดังต่อไปนี้

1. ระดับรวมกลุ่มเป้าหมาย 40 ครอบครัว

ผู้เข้าร่วมประชุมในครั้งนี้ มีทั้งทีมวิจัยหลัก ทีมวิจัยรอง กลุ่มเป้าหมาย และผู้ที่มีความสนใจในงานด้านการเกษตรและงานวิจัย การจัดกิจกรรมในครั้งนี้ เพื่อชี้แจงโครงการให้กลุ่มเป้าหมายได้เข้าใจกระบวนการในการทำงานวิจัยท้องถิ่น และรับรู้แนวทางการมีส่วนร่วมในการทำงานร่วมกัน และเพื่อนำเสนอข้อมูลการวิเคราะห์ข้อมูลที่เกิดขึ้นมาให้กลุ่มเป้าหมายได้เข้าใจในปัญหาของตนเอง

ผลปรากฏว่า กลุ่มเป้าหมายยังไม่ตระหนักถึงปัญหาที่ทีมวิจัยนำมาเปิดเผยให้ทราบ จึงได้ปรับแผน โดยการแบ่งกลุ่มย่อยเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ได้มากขึ้น

2. ระดับย่อย 3 ครั้ง

ทีมวิจัยจึงได้มีการแบ่งกลุ่มเป้าหมายให้ย่อยลง (เป็น 3 กลุ่ม หมู่บ้านที่ใกล้เคียงกัน) แล้วเลือกใช้เวลาในการประชุมตอนกลางคืนในหมู่บ้านเป้าหมาย มีการจัดเตรียมและรับประทานอาหารเย็นร่วมกัน เพื่อสร้างแรงจูงใจและสร้างความเป็นกันเองกับกลุ่มเป้าหมาย ในการประชุมทีมวิจัยพยายามแบ่งหน้าที่ในการทำงานและการจัดเตรียมเนื้อหาก่อนการประชุม ด้วยหวังว่าวิธีการดังกล่าวจะทำให้การทำงานประสบผลสำเร็จมากขึ้น

2.1 เวทีระดับย่อย ครั้งที่ 1 บ้านหนองหมากพืด

นอกจากกลุ่มเป้าหมายในการวิจัย 14 คน จาก 2 หมู่บ้านใกล้เคียง และทีมวิจัยแล้ว การลงประชุมในหมู่บ้านทำให้คนอื่น ๆ ที่มีความสนใจหรือคนที่อยู่ใกล้เคียงเข้าร่วมได้ ครั้งนี้ทีมวิจัยพยายามที่จะนำเสนอข้อมูลให้รัดกุม โดยเป็นการเปรียบเทียบรายได้ รายจ่าย การลงทุนทำนา และค่าใช้จ่ายในเรื่องอาหาร ให้เห็นว่าสภาพการดำเนินชีวิต การทำเกษตรปัจจุบันนี้เป็นปัญหาอย่างไร

จากนั้นจึงแบ่งผู้เข้าร่วมประชุมออกเป็น 4 กลุ่มเพื่อพูดคุยถึงความรู้สึก ความคิดเห็นต่อข้อมูลที่ได้รับพร้อมทั้งวิเคราะห์เปรียบเทียบการทำการเกษตรจากอดีตมาจนถึงปัจจุบัน ข้อมูลจากกลุ่มทั้ง 4 กลุ่มถูกนำเสนอให้รับทราบร่วมกันในที่ประชุมและร่วมกันคิดค้นแนวทางในการแก้ไขปัญหาการทำการเกษตร

2.2 เวทีย่อย ครั้งที่ 2 บ้านคำไฮ

ทางทีมวิจัยได้เลือกใช้เรื่องขยายเสียงและใช้สื่อต่าง ๆ ที่มีความเหมาะสมสอดคล้องกับข้อมูลและเนื้อหาที่ต้องการนำเสนอ เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายได้ทำความเข้าใจได้ง่ายขึ้น จนถึงขั้นตระหนักในปัญหา แล้วมีความต้องการแก้ไขปัญหาดังตนเอง

ทีมวิจัยได้ทำการศึกษาสื่อต่างๆ เพื่อคัดเลือกเนื้อหาที่มีความเหมาะสมและเพื่อให้ทีมเกิดความเข้าใจพอที่จะแลกเปลี่ยนกับกลุ่มเป้าหมายได้ โดยสื่อที่ใช้เนื้อหาจะเน้นไปที่พัฒนาการทางสังคม การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตการทำการเกษตรจากอดีตและผลกระทบทางสังคมที่เกิดขึ้น เรื่องพันธุ์ข้าวพื้นบ้านและผลกระทบของสารเคมีต่อสุขภาพ

ทีมวิจัยใช้สื่อตามที่เตรียมไว้ ฉาย VCD ผ่านโปรเจกเตอร์ ก่อนการนำเสนอและวิเคราะห์ข้อมูลการวิเคราะห์ มุ่งประเด็นไปที่รายได้ รายจ่าย การลงทุนทำนา การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต การผลิต จากนั้นแบ่งกลุ่มผู้เข้าร่วมประชุมเป็น 3 กลุ่ม เพื่อพูดคุยแสดงความคิดเห็นต่อข้อมูลและข่าวสารที่ได้รับ นำข้อสรุปของแต่ละกลุ่มเสนอให้ผู้เข้าร่วมประชุมรับทราบ แล้วร่วมกันแสดงความคิดเห็นเพื่อหาแนวทางแก้ไข

จากการประชุมเวทีนี้ ทิศทางของเป้าหมายของทีมวิจัยเริ่มเปลี่ยนไป นั่นคือการตีแผ่ให้กลุ่มเป้าหมายตระหนักถึงการพึ่งพาตนเองให้มากที่สุดในทุกๆ ด้าน เพราะถึงแม้ว่าเราจะเปลี่ยนให้ทุกคนทำการเกษตรแบบอินทรีย์ก็จริงแต่ถ้ากลุ่มเป้าหมายยังซื้อปุ๋ยอินทรีย์อยู่ หรือ ยังขาดการพึ่งพาตนเองอยู่ แสดงว่าผิดจากวัตถุประสงค์

2.3 เวทีระดับย่อยครั้งที่ 3 บ้านหนองบัวน้อย

ทีมวิจัยมีความรู้ความเข้าใจและมีทักษะในการทำงานมากขึ้น การวิเคราะห์ข้อมูลกลุ่มใหญ่ มีความเชื่อมโยงเป็นเหตุ เป็นผล การสื่อสารมีความชัดเจน สร้างความเข้าใจและการยอมรับของผู้เข้าร่วมประชุม การพูดคุยในกลุ่มย่อยสามารถชี้้นำการวิเคราะห์ เชื่อมโยงข้อมูลจากการสัมภาษณ์สถานการณ์ปัญหา พัฒนาการทางสังคมจากสื่อ และสภาพสังคมในชุมชนอย่างเกี่ยวเนื่อง ชัดเจน จนสร้างความตระหนักต่อปัญหาแก่กลุ่มเป้าหมายได้

ดังนั้นทีมวิจัยจึงเห็นว่า เป้าหมายของการทำงานควรเปลี่ยนไปสู่การมุ่งส่งเสริมการพึ่งตนเองโดยเฉพาะในเรื่องของอาหาร ซึ่งเป็นปัจจัยพื้นฐานจำเป็นแท้จริงและเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความรุนแรงของปัญหา โดยต้องทำงานทั้งในระดับการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ แนวคิด และทั้งส่งเสริมเทคนิคการทำการเกษตรเพื่อไปสู่เป้าหมายพร้อมกัน

3. การศึกษาการเปลี่ยนแปลงการทำการเกษตรจากอดีตถึงปัจจุบัน

การศึกษาศึกษาการเปลี่ยนแปลงการทำการเกษตรเป็นการจัดเวทีเสวนามีการระดมผู้รู้จำนวน 10 ท่าน มาพูดคุย แลกเปลี่ยนกัน เกี่ยวกับพัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต การเปลี่ยนแปลงการทำนา

จากอดีตถึงปัจจุบัน และคาดการณ์ถึงทิศทางของปัญหาที่จะเกิดขึ้นต่อไปในอนาคต กิจกรรมในครั้งนี้เป็นการเปิดโอกาสให้กลุ่มบุคคลดังกล่าวได้รับรู้เรื่องการวิจัย ได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นและได้เกิดความตระหนักร่วมในกระบวนการทำงาน เพื่อการแก้ไขปัญหาในชุมชน ผลปรากฏว่าได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดี

4. ถอดบทเรียนเกษตรกรรุ่นแบบ 4 ครอบครัว

เริ่มต้นด้วยการให้ทีมวิจัยหลักไปสัมภาษณ์ข้อมูล เพื่อให้ทราบจุดเปลี่ยนวิธีคิดจากการทำเกษตรเคมีไปสู่การทำเกษตรอินทรีย์ พัฒนาการการทำเกษตรอินทรีย์และผลกระทบที่เกิดขึ้นภายหลังการทำเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรรุ่นแบบ การถอดบทเรียนเพื่อจะนำข้อมูลที่ได้ไปใช้เป็นแนวทางสนับสนุนส่งเสริมกลุ่มเป้าหมาย 40 ครอบครัว ให้หันมาทำเกษตรอินทรีย์เหมือนกับเกษตรกรรุ่นแบบ

5. การไปศึกษาดูงานการทำเกษตรอินทรีย์และพันธุ์พืชพื้นบ้าน 3 ครั้ง

ภายหลังการดำเนินงานตามขั้นตอนการวิจัย เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติในการทำเกษตร กลุ่มเป้าหมายได้เกิดการตระหนักและต้องการที่จะแก้ไขปัญหาลงไปสู่การพึ่งตนเอง จึงเกิดกิจกรรมการไปศึกษา-ดูงานกับทางเครือข่ายเกษตรกรรมทางเลือกภาคอีสาน 3 ครั้ง ซึ่งรายละเอียดของการศึกษาดูงานมาดังต่อไปนี้

ครั้งที่ 1 งานประเพณีสู่ขวัญข้าวและการแลกเปลี่ยนพันธุ์ข้าวที่อำเภอภูซำ จังหวัดยโสธร (ผู้เข้าร่วมทั้งหมด 10 คน) ได้เห็นความสำคัญของพันธุ์พืชพื้นบ้าน ได้เห็นบรรยากาศในการแลกเปลี่ยนไม่ใช้การซื้อขาย ซึ่งเป็นแนวคิดหลักสำคัญของการพึ่งตนเอง และได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนความรู้ และเทคนิคการทำเกษตร กับคุณ พูนศักดิ์ สมบูรณ์ (แหลม อรหันต์ชาวนา)

ครั้งที่ 2 การศึกษาดูงานประเพณีบุญคอกผ้า และการแลกเปลี่ยนพันธุ์ข้าวพื้นบ้านที่อำเภอสวรรคภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ในครั้งนี้ทีมวิจัยได้พำนักกับเจ้าหน้าที่เครือข่ายเกษตรกรรมทางเลือกเพื่อกำหนดเนื้อหาศึกษาดูงานในเรื่องการทำนาอินทรีย์ ส่วนกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 25 คน ได้ให้ผู้มีประสบการณ์ดูงานครั้งที่แล้วเป็นผู้ชักชวน

ครั้งที่ 3 การศึกษาดูงาน ที่ อบต. สายนาหว้า กิ่ง อ.นาหว้า จ.กาฬสินธุ์ โดยมีเจ้าภาพหลักคือ นายบำรุง คะโยธา (นายก อบต.สายนาหว้า) ร่วมกับส่วนราชการต่างๆ จัดงาน “มหกรรมเศรษฐกิจพอเพียง” ภาพในงานมีการจัดเวทีชาวบ้าน นิทรรศการพืชพันธุ์การเกษตร สินค้าหัตถกรรม เป็นต้น ปรากฏว่าเป็นที่สนใจของกลุ่มเป้าหมายและกลุ่มผู้สนใจ ทำให้เกิดแรงบันดาลใจเพิ่มมากขึ้น

การประชุมสรุปการศึกษาดูงาน หลังการศึกษาดูงานทั้ง 2 ครั้ง กลุ่มผู้ดูงานจะมี 2 ระดับ คือ

ระดับที่ 1 ผู้ที่มีพื้นฐานการทำเกษตรอินทรีย์อยู่แล้ว

ระดับที่ 2 ผู้สนใจซึ่งถูกชักชวนโดยกลุ่มในระดับที่ 1

ดังนั้นผลกระทบที่เกิดขึ้นจึงแตกต่างกัน คือ กลุ่มผู้มีพื้นฐานอยู่แล้ว มีความกระตือรือร้น สนใจในทุกๆ เรื่อง ตั้งแต่ระดับแนวคิด ความรู้ เทคนิค วิธีการ และพันธุ์ข้าว ทำให้เกิดการลงมือปฏิบัติอย่างจริงจัง และสามารถถ่ายทอดความรู้ แนวคิด ผู้ผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนกลุ่มผู้สนใจ (ระดับที่ 2) ก็มีการสะสมความรู้ ความเข้าใจมากขึ้น มีบางส่วนที่ตัดสินใจเริ่มลงมือปฏิบัติ

6. การจัดสัมมนาร่วมกับวิทยากรภายนอก “แนวทางเศรษฐกิจพอเพียงและการพึ่งตนเอง”

ทางทีมวิจัยได้จัดกิจกรรม “ลงช่วงโสดกันให้มันชอด หาทารอดในการพึ่งเข้าของ อย่าง มันยืน” ขึ้นที่โรงงานผลิตปุ๋ยชีวภาพ (บ้าน ส.อบต. สมควร ภูแข่งหมอก หมู่ที่ 3) ซึ่งเป็นหนึ่งในครอบครัวตัวอย่าง ที่จะช่วยกระตุ้นและชักจูงให้ครอบครัวกลุ่มเป้าหมาย 40 ครอบครัว มีความกระตือรือร้นที่จะเข้าร่วมในกิจกรรมต่างๆ ที่ทางทีมวิจัยจัดขึ้น โดยเชิญคุณพูนศักดิ์ สมบูรณ์ (พี่เหลม) ซึ่งเป็นหนึ่งในสมาชิกกลุ่มอรหันต์ชาวนามาเป็นวิทยากรให้ความรู้ในเรื่องการทำเกษตรที่ยั่งยืน เนื่องจากกลุ่มอรหันต์ชาวนาเป็นกลุ่มตัวอย่างที่ประสบผลสำเร็จในเรื่องการทำเกษตรอินทรีย์ เกษตรแบบยั่งยืนและการพึ่งตนเอง

ผลจากการวิจัย

กลุ่มเป้าหมาย 40 ครอบครัวและกลุ่มผู้สนใจเกษตรอินทรีย์ เกิดความกระตือรือร้นในการเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมใน โครงการอย่างจริงจัง เกิดการตระหนักกับแนวคิดการพึ่งตนเองและเกิดการปรับเปลี่ยนทัศนคติในการทำเกษตรเพิ่มมากขึ้น ซึ่งจะสามารถแบ่งกลุ่มเป้าหมายและผู้สนใจเกษตรอินทรีย์ได้เป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

1. กลุ่มที่มีการเปลี่ยนแปลงทัศนคติการทำเกษตร เช่น ก่อนที่กลุ่มเป้าหมายและผู้สนใจบางส่วนเข้าร่วมในโครงการ มีการใช้ปุ๋ยเคมีแต่เมื่อเข้าร่วมในโครงการก็ได้เปลี่ยนมาใช้ปุ๋ยอินทรีย์โดยการเข้าไปสังเกตและไปสัมภาษณ์อย่างมีส่วนร่วม พบว่ากลุ่มเป้าหมายมีการทำปุ๋ยใช้เอง มีการเปลี่ยนแปลงพันธุ์ข้าวมาเป็นพันธุ์ข้าวพื้นเมือง เช่น พันธุ์ข้าวเจ้าแตก พันธุ์ข้าวสบาย ฯลฯ ซึ่งเป็นการอนุรักษ์พันธุ์ข้าวพื้นเมืองด้วย แต่ยังคงมีการเปลี่ยนแปลงวิถีการดำรงชีวิต เช่น เมื่อก่อนกลุ่มเป้าหมายมีการทำนาเพื่อขายข้าว แต่ปัจจุบันกลุ่มเป้าหมายทำนาเพื่อการบริโภคภายในครัวเรือน และยังมีการปลูกผักสวนครัวแบบปลอดสารพิษเพื่อบริโภคภายในครัวเรือนด้วย ซึ่งแต่ก่อนกลุ่มเป้าหมายมีวิถีการดำรงชีวิตแบบ “ซื้ออยู่ ซื้อกิน” แต่ในปัจจุบันกลุ่มเป้าหมายมีวิถีชีวิตแบบ “ทำอยู่ ทำกิน” บางอย่างที่ต้องซื้อก็ซื้อในสิ่งที่จำเป็นเท่านั้น

2. กลุ่มที่กำลังเข้าไปสู่การเปลี่ยนแปลงทัศนคติการทำเกษตร กลุ่มนี้ถือว่ายังไม่มีการเปลี่ยนแปลงทัศนคติการทำเกษตรมากนัก แต่ก็จะมีการเปลี่ยนแปลงไปบางส่วน เช่น การเปลี่ยนแปลงในเรื่องวิถีการดำรงชีวิตแบบพึ่งพาตนเอง จะเห็นได้ชัดจากการไปสัมภาษณ์และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม พบว่ากลุ่มเป้าหมายมีการปลูกพืชผักสวนครัว เช่น พริก มะละกอ แตงกวา กล้วย มะเขือ สะระแหน่ มะนาว ฯลฯ เพื่อใช้บริโภคเองภายในครัวเรือน และในการทำนาก็มีการลดการใช้สารเคมีให้น้อยลง แต่ยังคงมีการทำนาแบบใช้เคมีควบคู่กับการใช้ปุ๋ยอินทรีย์

ปัญหา อุปสรรคและบทเรียนที่ได้

1. การทำแบบสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายเริ่มแรกโครงการ ยังไม่มีความทั่วถึงและยังไม่มีข้อมูลที่ชัดเจน

2. การระดมความรู้จากทางนักวิชาการและผู้มีประสบการณ์ ทางกลุ่มเป้าหมาย 40 ครอบครัว มีเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่ได้เข้าร่วม และมี 4 ครอบครัวตัวอย่าง จึงทำให้กระบวนการเรียนรู้ไม่ได้เป็นไปร่วมกัน
3. การจัดกิจกรรมไปดูงานยังไม่ทั่วถึง กลุ่มเป้าหมายหลายคนไม่ได้ไปดูงาน สาเหตุเพราะทราบข่าวว่ามีการจัดงานอย่างปัจจุบันพลันด่วน จึงมีระดับการได้รับรู้ข้อมูลที่แตกต่างกัน
4. การพูดคุยแลกเปลี่ยนกันและการสรุปผลการจัดกิจกรรมร่วมกันภายในทีมวิจัยหลักและวิจัยรองมีน้อย
5. ทีมวิจัยหลักไม่มีความหลากหลายจากบุคคลหลายกลุ่ม และไม่ได้ดึงทางทีมวิจัยรองและเจ้าหน้าที่ของ อบต.หนองคอกเป็นมาเรียนรู้งานร่วมกัน
6. การวิจัยเน้นการตอบโจทย์การวิจัยมากเกินไป จึงทำให้ขาดกระบวนการมีส่วนร่วม
7. ระยะการดำเนินกิจกรรมขาดความต่อเนื่อง จึงขาดความเข้มข้นของกระบวนการ
8. ทีมวิจัยหลักเกิดความอ่อนล้า เพราะมีการกิจที่เป็นงานประจำและที่เป็นงานนโยบายมาก จนบางครั้งดูเหมือนว่าอ่อนล้าลงไป และ ไม่มีพลังในการขับเคลื่อนกระบวนการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง

แนวทางในการดำเนินงานระยะที่ 2

การกระตุ้นและการติดตามกลุ่มเป้าหมาย 40 ครอบครัว ในการสะท้อนให้เห็นถึงปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาร่วมกันแบบมีส่วนร่วม โดยจะใช้แนวคิดการพึ่งตนเองและการค้นหารูปแบบของการสร้างองค์ความรู้ให้เกิดความเข้มข้นในการดำเนินกิจกรรม

กิจกรรมที่จะดำเนินการต่อไป

- การจัดกิจกรรมเพื่อกระตุ้นกลุ่มเป้าหมายและกลุ่มผู้สนใจเกษตรกรอินทรีย์
- การไปศึกษาดูงาน ที่ กลุ่มอรหันต์ชาวนา ต.กำแมด อ.ภูซำ อ.บึงสามพัน (วันที่ 15-16 ก.ค. 2550)
- การประชุมร่วมกัน 1 ครั้ง เพื่อออกแบบการเรียนรู้ร่วมกัน
- กำหนดแนวทางการส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่
- อบรมการทำปุ๋ยหมัก
- อบรมการทำน้ำหมัก
- การตีแผ่ข้อมูลในระดับตำบล

2. โครงการแนวทางส่งเสริมพฤติกรรมอันพึงประสงค์ของเด็กและเยาวชนแบบมีส่วนร่วมโดยสถาบันชุมชนในตำบลโคกสะอาด

ความเป็นมาของโครงการ

จากเสียงสะท้อนของผู้ที่มีบทบาทเรื่องการศึกษาในพื้นที่สะท้อนว่า การที่พ่อแม่ผู้ปกครอง ให้ความสำคัญกับการประกอบอาชีพมากกว่าอย่างอื่น ส่งผลถึงการให้ความสำคัญกับการศึกษาของเด็ก พ่อแม่มักไม่มีเวลากำกับดูแล ส่งสอนอบรมลูก ส่วนมากจะให้เงินทองในการจับจ่ายใช้สอยจำนวนมาก เด็กหลายคนเสพสิ่งมีเงินมาก่อนวัยอันควร ถูกขู่ไว้ในเรื่องเพศโดยผ่านสื่อต่างๆ อย่างอิสระ ขาดการควบคุมดูแลอย่างใกล้ชิด สิ่งเหล่านี้ส่งผลต่อพฤติกรรมของเด็กๆ และเป็นปัญหาค่อกกระบวนการเรียนการสอนในโรงเรียน

นอกจากเสียงสะท้อนของผู้ที่มีบทบาทเรื่องการศึกษาในพื้นที่ พบว่าเมื่อมีโอกาสรับฟังความคิดเห็นของคนส่วนมากแล้ว ต่างวิตกกังวลต่อพฤติกรรมของเด็กและเยาวชน ซึ่งจะนำไปสู่ความล้มเหลวของสถาบันครอบครัว แม้สิ่งเหล่านี้จะคล้ายคลึงกับปัญหาในพื้นที่อื่นๆ แต่ประชาชนในตำบลโคกสะอาดต่างตระหนักถึงแนวโน้มความรุนแรงเป็นพิเศษ จนรู้สึกห่วงใยต่อผลกระทบที่จะเกิดขึ้นมโนทัศน์ของตำบล ไม่สามารถนิ่งเฉยกับสภาพที่เป็นอยู่ จนเกิดคำถามว่า เราจะสามารถแก้ปัญหาที่เป็นอยู่ของเด็กและเยาวชนได้อย่างไร? เราควรจะกำหนดทิศทางการพัฒนาของตำบลไปในทางใด? แล้วสถาบันต่างๆ จะเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้หรือไม่?

จากการทำงานที่ผ่านมา มีการทำงานร่วมกันกับภาคีหลาย ๆ ฝ่าย ประกอบด้วย ทีมวิจัยหลัก , ทีมวิจัยรอง , ผู้นำท้องที่ , ผู้นำท้องถิ่น , ครู , นักเรียน , เด็กและเยาวชน , พระสงฆ์ และเจ้าหน้าที่สถานีอนามัย , อสม. , ตลอดจนประชาชน ในตำบลโคกสะอาดทั้งหมด 12 หมู่บ้าน ซึ่งจากการดำเนินงานที่ผ่านมาได้มีการทำกิจกรรมต่าง ๆ เป็นขั้นตอนพอสรุปได้ดังนี้

ก่อนการอนุมัติโครงการ

ด้วยความตระหนักถึงสภาพปัญหาและสถานการณ์ของเด็กเยาวชนที่ทวีความรุนแรงขึ้น จึงทำให้มีการรวมตัวกันของผู้คนจากหลายฝ่าย ทั้งจาก องค์การบริหารส่วนตำบล ครูอาจารย์ และส่วนของประชาชน ผู้ปกครอง และสกว. เพื่อร่วมกันค้นหาข้อมูล ปัญหาและแนวทางส่งเสริมพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของเด็กและเยาวชนในพื้นที่ตำบลโคกสะอาด โดยมีหลายฝ่ายเข้าร่วมเป็นทีมวิจัย

วัตถุประสงค์การวิจัย

- เพื่อศึกษาสถานการณ์ปัญหา และร่วมกำหนดพฤติกรรมอันพึงประสงค์ของเด็กและเยาวชนในตำบลโคกสะอาด
- เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมพฤติกรรมอันพึงประสงค์ของเด็ก และเยาวชน โดยมีส่วนร่วมโดยสถาบันชุมชน

- เพื่อศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมของสถาบันชุมชน ในการศึกษาแนวทางการส่งเสริม
พฤติกรรมอันพึงประสงค์ของเด็กและเยาวชนในตำบล โคกสะอาด

การดำเนินงานกิจกรรมวิจัย

เริ่มจากการสร้างทีมวิจัยหลัก โดยคุณสมบัติผู้ที่เข้ามาเป็นทีมวิจัยหลักนั้นเป็นผู้ที่มีความสนใจ ตระหนักและมีความมุ่งมั่นที่จะแก้ไขปัญหาในเรื่องพฤติกรรมเด็กให้สำเร็จไปได้ด้วยดี ซึ่งทีมวิจัยประกอบไปด้วยบุคคลจากหลายหน่วยงานหลายอาชีพมารวมกันไม่ว่าจะเป็นครู เจ้าหน้าที่ อบต. สมาชิกอบต. และมีคุณปัทมา ราตรี ซึ่งเป็นนักธุรกิจเป็นหัวหน้าโครงการ

การสร้างความเป็นทีมและพยายามทำความเข้าใจงานวิจัยร่วมกันนั้น มีการประชุมชี้แจงทำความเข้าใจโครงการ การแบ่งบทบาทหน้าที่การทำงานของทีมวิจัย การอธิบาย ชี้แจงขั้นตอนและกระบวนการทำการวิจัยให้ทีมนักวิจัยทุกคนร่วมคิดและทำความเข้าใจไปพร้อม ๆ กัน

นอกจากนั้นทีมวิจัยใช้วิธีการพบปะ พูดคุยกันบ่อยๆ และทำกิจกรรมร่วมกันเป็นประจำ มีการสรุปบทเรียนร่วมกันหลังจากที่มีการดำเนินงานแล้ว ทุกครั้ง ส่งผลให้ทีมวิจัยมีความเข้าใจกันมากยิ่งขึ้น

ขั้นตอนและวิธีการเก็บข้อมูล ในระยะแรกของการเก็บข้อมูล ทีมวิจัยมีการประชุมเพื่อเตรียมเครื่องมือ โดยที่ประชุมได้ข้อสรุปว่า จะทำการเก็บข้อมูลจากหลาย ๆ ฝ่าย ซึ่งประกอบด้วย ผู้นำท้องที่ , ผู้นำท้องถิ่น , ครู, นักเรียน,เด็กและเยาวชน, พระสงฆ์ , ประชาชน(ผู้ปกครอง) โดยใช้แบบสอบถาม เนื้อหาในการเก็บ นั้นประกอบด้วยพฤติกรรมที่พึงประสงค์พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ที่เป็นปัญหา แนวทางและแผนงานสำหรับการแก้ไขพฤติกรรมอันพึงประสงค์ของเด็กและเยาวชน ผลจากการทดสอบเครื่องมือโดยกลุ่มผู้ปกครอง 2 จากหมู่บ้านพบว่ากลุ่มเป้าหมาย ไม่ได้ให้ความสำคัญกับการทำแบบสอบถาม และชาวบ้านบางส่วนอ่านหนังสือไม่ออก ข้อมูลถูกบิดเบือนจากความจริงมาก ทีมวิจัยจึงได้มีการปรับเปลี่ยนวิธีการเก็บข้อมูลใหม่โดย ใช้วิธีการจัดเวทีระดมความคิดเห็น (เวทีโส) กับกลุ่มเป้าหมาย เพราะเชื่อว่าจะได้ข้อมูลที่ถูกต้อง เป็นจริง และเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น และหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาหรือหาทางออกร่วมกัน โดยการเก็บข้อมูลกับกลุ่มเด็กนักเรียน 5 โรงเรียน นั้นทีมวิจัยใช้วิธีการเก็บโดยใช้เทคนิค problem tree ในการเก็บข้อมูล

ส่วนกลุ่มเป้าหมายที่ผู้นำ ผู้ปกครอง เยาวชน พระสงฆ์ นั้นใช้การจัดเวทีโส โดยแบ่งกลุ่มย่อย ระดมความคิดเห็น โดยเริ่มจากชี้แจงวัตถุประสงค์และที่มาของโครงการ แจกประเด็นที่จะโส 3 ประเด็น คือ 1. พฤติกรรมที่เป็นปัญหา 2. พฤติกรรมที่พึงประสงค์ 3. แนวทางแก้ไข

โดยบรรยากาศในเวทีโสนั้นมีกระบวนการจัดโดยแบ่งออกตามกลุ่ม ซึ่งได้แก่กลุ่มผู้นำท้องถิ่น , กลุ่มเด็กและเยาวชน, กลุ่มผู้ปกครอง โดยไม่นับวิชาการและพิธีกรดำเนินการ แต่จะเน้นการระดมความคิดเห็นแลกเปลี่ยนกันในกลุ่ม เน้นความเป็นกันเอง เป็นที่มั่น้องเป็นการเปิดโอกาสให้ได้พูดได้แสดงความคิดเห็น โดยแต่ละกลุ่มจะมีทีมวิจัยซึ่งจะเป็นผู้กระตุ้นให้เกิดการระดมความคิดเห็นสังเกตการณ์และจดบันทึกในกลุ่ม

การปรับเปลี่ยนวิธีเพื่อให้เหมาะสมจะทำให้งานและผลที่ได้รับเป็นไปตามวัตถุประสงค์ การใช้วิธีการระดมความคิดเป็นการเก็บข้อมูลแบบมีส่วนร่วมทำให้ผู้เข้าร่วมได้รับรู้ถึงความเป็นเจ้าของร่วมกัน เป็นการปูพื้นฐานในเรื่องการมีส่วนร่วม และได้ข้อมูลที่ชัดเจน ทำให้ทุกฝ่ายได้ตระหนักถึงความสำคัญของปัญหา ได้รับรู้ถึงสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้น หลังจากได้ผลจากการศึกษาปัญหาแล้วทีมวิจัยจึงได้นำปัญหามาวิเคราะห์จัดเรียงลำดับความสำคัญของปัญหา ซึ่งผลจากการวิเคราะห์ปัญหาได้ผลดังนี้

ผลการศึกษาวิจัย

กระบวนการสรุปและวิเคราะห์ผลการศึกษานั้นทีมวิจัยใช้วิธีการรวบรวมผล การศึกษาที่ได้แล้วจัดหมวดหมู่ข้อมูลเป็น 1. พฤติกรรมที่เป็นปัญหา 2. พฤติกรรมที่พึงประสงค์ 3. แนวทางแก้ไข 4. สาเหตุของปัญหา แล้วจึงจัดลำดับความสำคัญของปัญหา และแนวทางแก้ไข

เมื่อรวบรวมข้อมูลแล้ว ทีมวิจัยได้จัดเวทีนำเสนอข้อมูลกับกลุ่มผู้นำในชุมชนโดยพบกับ อบต. เพื่อร่วมกันวิเคราะห์แนวทางแก้ไขปัญหาคือ

ผลจากการวิเคราะห์ถึงความสำคัญและความรุนแรงของพฤติกรรมที่เป็นปัญหา ซึ่งเป็นความคิดเห็นจากแต่ละกลุ่ม สามารถสรุปได้ดังนี้

รุนแรงและสำคัญอันดับ 1 มี 6 กลุ่มที่เห็นพ้องตรงกันคือ ปัญหาการขาดคุณธรรม จริยธรรม

รุนแรงและสำคัญอันดับ 2 มี 5 กลุ่ม ที่เห็นพ้องตรงกันว่าเป็นปัญหามีอยู่ 7 ปัญหา คือ ทะเลาะวิวาท สื่อไม่เหมาะสม ผู้ปกครองไม่มีเหตุผล(ปกป้องในทางที่ผิด) การพนัน หนีเรียน สร้างความรำคาญ

รุนแรงและสำคัญอันดับ 3 มี 4 กลุ่มเป้าหมายที่เห็นว่าเป็นปัญหา มีอยู่ 7 ปัญหา คือ มีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร คีตสุรา สิ่งเสพติด ขาดความอบอุ่นในครอบครัว เลียนแบบพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ขาดความรับผิดชอบ ใช้เวลาว่างไม่เกิดประโยชน์ ปล้น จี้ ขโมย

รุนแรงและสำคัญอันดับ 4 มี 3 กลุ่มเป้าหมายที่เห็นพ้องว่าเป็นปัญหา คือ ปัญหาการเที่ยวกลางคืน

รุนแรงและสำคัญอันดับ 5 มี 2 กลุ่มเป้าหมายที่เห็นพ้องตรงกันว่าเป็นปัญหา มีทั้งหมด 6 ปัญหา คือ การคบเพื่อนไม่ดี มั่วสุม ทำลายทรัพย์สินสาธารณะ ปัญหาการเรียน ขาดงาน สิ่งแวดล้อมไม่ได้

รุนแรงและสำคัญอันดับ 6 มีเพียงกลุ่มเป้าหมายเดียวที่เห็นว่าสิ่งนี้เป็นปัญหา มีด้วยกัน 6 อย่างคือ ไม่เชื่อฟังพ่อแม่ ไม่ชอบให้ครูบังคับ ไม่กล้าแสดงออก ขาดแบบอย่างที่ดี ขาดการประสานความร่วมมือในการแก้ปัญหา และเจ้าหน้าที่ตำรวจปล่อยประละเลย

สาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นได้แก่

- เรื่องของเศรษฐกิจในครอบครัว
- ค่านิยมของวัยรุ่น
- ตัวผู้ปกครอง
- สภาพแวดล้อม

แนวทางการแก้ไขปัญหา

- การศึกษาดูงานจากกลุ่มที่ประสบผลสำเร็จในเรื่องการแก้ไขปัญหาคือเด็กและเยาวชน

- นำข้อมูลมาตีแผ่ให้แก่สาธารณะได้รับรู้ เช่น ครู อบต. ผู้ปกครอง เด็กและเยาวชน
- วัดค่าขอบรมคุณธรรม
- ใช้กระบวนการวิจัยมาเป็นตัวขับเคลื่อนในงาน อบต. โดยการเปลี่ยนแปลงวิธีการทำงานแก่เจ้าหน้าที่ อบต.

ปัญหา อุปสรรคและบทเรียนที่ได้

-หัวหน้าทีมซึ่งเป็นคนนอกจะต้องสร้างความสัมพันธ์ให้เกิดขึ้นกับผู้ที่เป็ทีมวิจัยหลักได้จึงทำให้ได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากทีมวิจัยหลัก

-หัวหน้าทีมจะต้องเป็นผู้เชื่อมประสานงานทั้งหมดจึงทำให้หัวหน้าทีมวิจัยต้องทำงานหนัก

-การทำงานจะต้องทำงานนอกเวลา เช่น เสาร์ อาทิตย์ หรือช่วงเวลาเลิกงาน เนื่องจากทีมวิจัยมีภาระหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบและมีงานหลักที่ต้องทำ

-การทำงานกับคนในชุมชนสิ่งสำคัญจะต้องดูพื้นฐานของคนในชุมชนด้วย

ข้อดี

-การนำคนนอกเข้ามาในทีมการทำงานวิจัยทำให้เป็นตัวกระตุ้นที่ดีในการทำงานกับกลุ่มเป้าหมายได้

-การทำงานแบบมีส่วนร่วมทำให้ผู้ที่ได้เข้าร่วมได้รับรู้ เข้าใจ ทำให้รู้สึกถึงความเป็นส่วนรวม

ข้อพึงระวัง

-การทำงานอาจไม่ต่อเนื่องหากไม่ได้ถูกบีบเข้ากับโครงสร้างของ อบต.

บทเรียนที่ได้รับจากการวิจัย

- จากการทำงานวิจัยสามารถสร้างทีมภาคีให้เกิดขึ้นในท้องถิ่น
- ทีมวิจัยเข้าใจในการทำงานแบบมีส่วนร่วมมากขึ้น เป็นผู้ฟังมากขึ้น
- การทำงานแบบมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายในทุกขั้นตอนทำให้งานประสบผลสำเร็จได้ดี
- การให้ผู้ประสบปัญหาได้เป็นผู้คิดและวิเคราะห์ปัญหาด้วยตัวเองทำให้ได้ปัญหาที่เกิดขึ้นจริง และได้ข้อมูลที่เป็นจริง

-การทำงานจะต้องมีการยืดหยุ่นทั้งด้าน เวลา วิธีการ ทำให้ได้วิธีการที่ดีและเหมาะสมกับสภาพ

-จากการวิจัยทำให้เกิดการเรียนรู้ข้ามภาคี คือ เกิดการเรียนรู้ร่วมกันของ ชุมชน อนามัย วัด โรงเรียน อบต.

-ทำให้ทุกหน่วยทุกฝ่ายตระหนักและเห็นถึงความสำคัญของปัญหา และร่วมกันแก้ไขปัญหา โดยเฉพาะ องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น

-ผลจากงานวิจัยชาวบ้านมีความตื่นตัวมากขึ้นในเรื่องปัญหาเด็กและเยาวชน

- เป็นการพูดบนพื้นฐานข้อมูลที่เป็นจริง นำไปสู่การวิเคราะห์สถานการณ์ได้
- เปลี่ยนคนให้เป็นผู้นำ กล้าคิดกล้าแสดงออกมากขึ้น
- เปลี่ยนแนวความคิดของผู้ปกครองของเด็กให้เป็นไปในทางที่ดีได้ เช่น เปลี่ยนจากการเข้าข้างลูกในทางที่ผิด มาเป็นการอบรมสั่งสอน ห้ามปรามแทน เช่นกรณีการชกต่อยผู้ปกครองแต่ก่อนจะเข้าข้างลูกช่วยลูกของตนชกต่อยให้ชนะ แต่ปัจจุบันได้เปลี่ยนจากการช่วยลูกเป็นห้ามปรามแทน
- การนำคนนอกเข้ามาในทีมการทำงานวิจัยทำให้เป็นตัวละครด้นที่ดีในการทำงานกับกลุ่มเป้าหมายได้
- อบต.ในพื้นที่ใกล้เคียงมีความสนใจที่จะนำเอากระบวนการทำงานวิจัยไปปรับใช้ใน แก้ไขปัญหาพฤติกรรมเด็กและเยาวชนในพื้นที่

แนวทางการดำเนินงานระยะที่ 2

- การศึกษาดูงานจากกลุ่มที่ประสบผลสำเร็จในเรื่องการแก้ไขปัญหาคีและเยาวชน
- นำข้อมูลมาตีแผ่ให้แก่สาธารณะได้รับรู้ เช่น ครู อบต. ผู้ปกครอง เด็กและเยาวชน
- จัดค่ายอบรมคุณธรรม
- ใช้กระบวนการวิจัยมาเป็นตัวขับเคลื่อนในงาน อบต. โดยการเปลี่ยนแปลงวิธีการทำงานแก่เจ้าหน้าที่ อบต.
- มอบหมายงานตามสายงานสร้างการเรียนรู้ให้เกิดแก่ทีม อบต.
- ผลักดันงานวิจัยให้เข้าไปสู่การทำงานในโครงสร้างการทำงานของ อบต.
- นำนโยบายการแก้ไขปัญหามาเสนอในระดับ อำเภอ และจังหวัด
- นำนโยบายการแก้ไขปัญหามาเสนอต่อองค์กรการศึกษา

3. โครงการศึกษาการพัฒนารูปแบบในการกำจัดขยะของประชาชนตำบลยางคำและตำบลจระเข้

ความเป็นมาของโครงการ

ในเขตพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลยางคำมีจำนวน 14 หมู่บ้าน พื้นที่ 49 ตารางกิโลเมตร จำนวน 1,886 ครัวเรือน ประชากร 9,140 คน ปริมาณขยะมูลฝอยมีจำนวนประมาณ 4.02 ตัน/วัน (สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาค 10 จังหวัดขอนแก่น , 2548) และในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลจระเข้ มี 13 หมู่บ้าน พื้นที่ 40 ตารางกิโลเมตร จำนวนครัวเรือน 1,417 ครัวเรือน ประชากร 6,653 คน ปริมาณขยะมูลฝอยปัจจุบันมีประมาณ 2.8 ตัน/วัน (สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาค 10 จังหวัดขอนแก่น , 2548) ปัญหาขยะมูลฝอยในเขตตำบลยางคำและตำบลจระเข้นับวันจะทวีความรุนแรงมากขึ้น ซึ่งสาเหตุเกิดมาจากการที่พฤติกรรมกรบริโภคหรือวิถีชีวิตของประชาชนได้เปลี่ยนแปลงไป โดยส่วนมากประชาชนที่อยู่ในพื้นที่จะอพยพแรงงานไปทำงานที่ตัวจังหวัด และในเขตพื้นที่อำเภอ ซึ่งเป็นเขตโรงงานอุตสาหกรรมและมีความเจริญทางด้านวัตถุ หลังจากเลิกงานแล้ว ก็มักจะนิยมซื้ออาหารกลับมาคั่วบ ซึ่งบรรจุภัณฑ์ที่ใช้บรรจุอาหารก็ผลิตมาจาก โฟม แก้ว ดึงพลาสติก ซึ่งยากต่อการทำให้ย่อยสลาย และเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดขยะ รวมทั้งในเขตพื้นที่ตำบลยางคำและตำบลจระเข้ มีลักษณะกึ่งเมืองกึ่งชนบท เพราะอยู่ใกล้เขตเทศบาลคอนโมง เพียง 7 ก.ม. ทำให้ประชาชน เดินทางไป – มาตลาดได้สะดวก และทุกหมู่บ้าน พ่อค้า แม่ค้า รวมตัวจัดให้มีตลาดนัดขึ้นไม่น้อยกว่า 2 ครั้ง / สัปดาห์ ทั้งมีการเร่ขายสินค้าภายในหมู่บ้านทุกวัน ซึ่งเป็นสาเหตุทำให้มีการบริโภคมากขึ้น ปัญหาขยะในเขตตำบลยางคำและตำบลจระเข้จึงได้ทวีความรุนแรงมากขึ้น เพราะพฤติกรรมกรกำจัดขยะส่วนใหญ่จะนำขยะไปทิ้งตามที่หรือทางสาธารณะ ทั้งในเขตตำบลและรอยต่อกับเขตตำบลอื่น ๆ คือ ตำบลโนนผ่อง , ตำบลปามะนาว , ตำบลจระเข้, ตำบลบ้านเม็ง , ตำบลหนองบัวและเทศบาลคอนโมง ทำให้เกิดผลกระทบตามมาหลายประการคือเป็นแหล่งเพาะพันธุ์เชื้อโรค กลิ่นเหม็น ทำลายภูมิทัศน์ เกิดมลภาวะ และทำให้เกิดปัญหาความขัดแย้งระหว่างตำบลตามมา จะเห็นได้ว่าในส่วนของการจัดการขยะที่เกิดขึ้นในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลยางคำและองค์การบริหารส่วนตำบลจระเข้ ส่วนใหญ่ยังไม่ได้มีการจัดการที่ดีพอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการกำจัดขยะ ซึ่งมีปัญหาทั้งวิธีการที่ไม่ชัดเจน บุคลากรมีน้อย และงบประมาณไม่เพียงพอ นอกจากนี้ยังขาดแคลนพื้นที่ในการกำจัดขยะในขั้นสุดท้าย รวมทั้งประชาชนไม่เข้าใจ และยังขาดจิตสำนึกและการมีส่วนร่วม โดยการจัดการที่ผ่านมาองค์การบริหารส่วนตำบลยางคำได้พยายามแก้ไขปัญหามาที่เกิดขึ้น โดยการจัดซื้อถังขยะแจกให้เป็นรายครัวเรือน และให้แต่ละครอบครัวนำขยะไปทิ้งในที่ดินของตนเอง มีการจัดทำป้ายห้ามทิ้งขยะ ข้างนักเรียนในช่วงปิดเทอมเก็บขยะออกจากพื้นที่ตำบลอื่น แต่ก็ยังไม่สามารถแก้ไขปัญหามาได้เพราะชาวบ้านยังคงมีพฤติกรรมกรทิ้งขยะ ในบริเวณที่หรือทางสาธารณะเหมือนเดิม

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสถานการณ์ปัญหา ปริมาณขยะ วิธีการจัดการขยะรายครัวเรือนที่ผ่านมา
2. เพื่อศึกษารูปแบบและกลไกการทำงานแบบมีส่วนร่วมในการจัดการขยะที่เหมาะสมกับท้องถิ่น

ในพื้นที่กิ่งเมืองกิ่งชนบท และชุมชนดั้งเดิม

3. เพื่อศึกษารูปแบบในการจัดการขยะที่เหมาะสมในเชิงบูรณาการ

ก่อนอนุมัติโครงการ

จัดประชุมแกนนำ ร่วมกับ Node สกว. และภาคีต่าง ๆ ประกอบด้วย ทีมวิจัยหลัก, ทีมวิจัยรอง, ผู้นำท้องที่, ผู้นำท้องถิ่น, ครู, นักเรียน, พระสงฆ์ และเจ้าหน้าที่สถานีอนามัย, อสม., ตลอดจนประชาชน ในตำบลยางคำและตำบลกระแซ้ เพื่อวิเคราะห์ปัญหาของแต่ละตำบล ผลคือตำบลยางคำและตำบลกระแซ้ มีปัญหาด้านการจัดการขยะซึ่งเป็นปัญหาที่นับว่าจะทวีความรุนแรงเพิ่มขึ้นทุกวัน และเป็นปัญหาร่วมในหลายตำบลจึงต้องมีการร่วมมือกันแก้ไขปัญหาดังกล่าว

การพัฒนาโจทย์การวิจัย ทีมวิจัยได้ร่วมประชุมกับผู้นำชุมชนและทีม Node สกว.

เพื่อพัฒนาโครงการและพัฒนาโจทย์การวิจัยจากเดิมตั้งโจทย์วิจัยไว้ว่า การศึกษารูปแบบการบริหารจัดการขยะที่เหมาะสมกับท้องถิ่น โดยเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนควรมีรูปแบบอย่างไรถึงจะยั่งยืน โดยที่ประชุมตั้งโจทย์การวิจัยใหม่เป็นรูปแบบการบริหารจัดการขยะที่เหมาะสมกับท้องถิ่น โดยเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนควรมีรูปแบบอย่างไรถึงจะยั่งยืน

การดำเนินกิจกรรมการวิจัย

การสร้างและพัฒนาทีมวิจัย ทีมวิจัยหลัก, ทีมวิจัยรอง, ผู้นำท้องที่, ผู้นำท้องถิ่น, ครู, นักเรียน, พระสงฆ์ และเจ้าหน้าที่สถานีอนามัย, อสม., ตลอดจนประชาชน ในตำบลยางคำทั้งหมด 14 หมู่บ้าน ซึ่งแบ่งเป็นเฉพาะหมู่บ้านเจาะลึก 5 หมู่บ้าน และในตำบลกระแซ้ 2 หมู่บ้าน รวมหมู่บ้านเจาะลึกทั้ง 2 ตำบล คือ 7 หมู่บ้านโดยกำหนดคุณสมบัติของนักวิจัยนั้น คัดเลือกจากผู้เคยร่วมงานกิจกรรมด้านการพัฒนา โดยต้องเป็นผู้มีประสบการณ์ มีจิตใจที่มีพลังในการขับเคลื่อน มีบุคลิกภาพที่มีความยืดหยุ่น มีความรู้ความสามารถ มีคุณธรรม มีแนวคิดและความเข้าใจในการพัฒนา ผลจากการคัดเลือกนักวิจัย ผลในรุ่นแรกได้นักวิจัยจำนวน 10 คน ในระยะดำเนินโครงการ ได้ค้นหานักวิจัยเพิ่ม จากการสังเกตการณ์เข้าร่วมกิจกรรม ผลที่ได้ได้นักวิจัยในรุ่นที่สองจำนวน 11 คน และในรุ่นที่ 3 อีก 6 คน รวมทั้งสิ้นเป็น 27 คน โดยมีการประชุมเพื่อสร้างทีมวิจัย และทำความเข้าใจโจทย์การวิจัย วัตถุประสงค์การวิจัย และขั้นตอนกระบวนการในการทำการวิจัยเพื่อท้องถิ่น

การพัฒนาทีมวิจัย มีวิธีการดังนี้

- จัดประชุมแลกเปลี่ยนแนวคิดการวิจัย เพื่อเสริมแนวคิดการพัฒนาในระดับพื้นที่และส่งทีมวิจัยเข้าร่วมประชุมเพื่อพัฒนาแนวคิดการวิจัยกับ Node สกว. (อุบลราชธานี, มหาสารคาม)
- แบ่งหน้าที่ให้เหมาะสม ประกอบด้วย ทีมบริหารและทีมที่ปรึกษามาจากนายก อบต.และปลัด อบต. ทั้ง 2 แห่ง, ทีมประสานงานมาจากสมาชิก อบต.และกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน, ทีมบันทึกข้อมูลและวิชาการ ทีมการเงินและบัญชี ทีมเลขานุการ ประกอบด้วยเจ้าหน้าที่ อบต. ทั้ง 2 แห่ง และทีมเขียนรายงานการวิจัย ประกอบด้วยปลัด และเจ้าหน้าที่ อบต.ทั้ง 2 แห่ง

- พัฒนาทีมไปพร้อม ๆ กับการทำกิจกรรมโดยยึดหลักการสร้างโอกาสให้ทีมวิจัยเข้ามาเรียนรู้งาน โดยการหมุนเวียนส่วนต่าง ๆ เข้าทำงานแทนกันเท่าที่จะทำได้ เพื่อเกิดการสร้างคนทำงาน สามารถคัดเลือกและฝึกคนได้

- สร้างบรรยากาศการมีส่วนร่วมการปฏิบัติจริงโดยใช้วิธีการพูดคุยหรือปรึกษาหารือมากกว่าการบังคับ และทุกครั้งก่อนลงมือปฏิบัติจริงจะมีการทดลองปฏิบัติเพื่อเตรียมความพร้อม

- สร้างกระบวนการกระตุ้น โดยการประชุมสรุปงานเป็นระยะ ๆ

ข้อค้นพบในการสร้างทีมวิจัย ดังนี้

1. ต้องวิเคราะห์คนให้เป็น โดยจัดงาน แบ่งหน้าที่ให้เหมาะสม เคยผ่านกระบวนการทำงานพัฒนาชุมชนมาก่อน จะทำให้ทีมเกิดความเข้มแข็งและมีพัฒนาการได้เร็ว

2. เสริมสร้างแนวคิดให้ทีม เน้นวิธีวิเคราะห์ปัญหา โดยใช้แนวคิดในการวิจัยท้องถิ่น เป็นเครื่องมือในการจัดระบบคิดของทีม ซึ่งจะทำให้ทีมแต่ละคนมีเครื่องมือในการทำงาน

3. แบ่งหน้าที่ สร้างความเข้าใจ บทบาท มีการแบ่งหน้าที่ที่เหมาะสมกับคน ทำให้กิจกรรมโดยรวมมีการดำเนินงานที่ชัดเจนขึ้น

4. บิดหมุน ปรับเปลี่ยน ตามความเหมาะสม จะทำให้เกิดการเรียนรู้ และไม่กดดันคนที่ไม่มีพื้นฐานในการทำงานพัฒนามาก่อนเกินไป ซึ่งทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ไปพร้อม ๆ กัน

5. สร้างบรรยากาศการมีส่วนร่วม ต้องให้ทุกคนมีส่วนร่วม ทำให้ทีมแต่ละคนรู้สึกมีบทบาทและมีความสำคัญทุกคน

6. ทดลองปฏิบัติจริง เกิดการสรุปผลและหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาอยู่ตลอดเวลา ถ้าเห็นว่าไม่เหมาะสมก็สามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสม วิธีการทดลองก็เป็นฝึกทีมวิจัย เพื่อให้เกิดความพร้อมและความมั่นใจก่อนที่จะลงพื้นที่ปฏิบัติจริง

7. ศึกษาดูงานข้างนอก ต้องอาศัยแบบแผนวิธีการปฏิบัติที่เห็นเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน สัมผัสได้ มาเป็นแนวทาง ซึ่งจะทำให้ทีม มีความมั่นใจและเรียนรู้ประสบการณ์มากขึ้น

8. สร้างแรงกระตุ้นโดยการประชุม สรุปผลทุกครั้งที่มีการทำกิจกรรม ทีมวิจัยต้องสรุปและประมวลผลการดำเนินงานว่าบรรลุตามวัตถุประสงค์ มีปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหายังไงบ้าง จะเป็นการฝึกทีมงานให้สามารถวิเคราะห์ สรุปผลกิจกรรมที่ดำเนินการได้

9. แลกเปลี่ยนกับภาคีภายนอก เพื่อเกิดการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างทีมนักวิจัยและภาคีต่าง ๆ

การดำเนินกิจกรรมวิจัย

- การประชุมสร้างความเข้าใจกับทีมวิจัย

- การจัดเวทีชี้แจงทำความเข้าใจกับแกนนำหมู่บ้านเป้าหมาย เป็นเวทีระดมความคิดเห็น(โต) ซึ่ง ทีมวิจัยใช้วิธีการนี้เป็นหลักในการทำวิจัยครั้งนี้ โดยเริ่มจากชี้แจงวัตถุประสงค์และที่มาของโครงการ โดยทีมนักวิจัยจะมีการประชุมทีมเพื่อเตรียมประเด็นให้ชัดเจนก่อนในแต่ละครั้งที่ลงไปยังจัดเวทีในพื้นที่ และเมื่อเราลงไปจัดเวทีชาวบ้าน จะไม่จัดเป็นเวทีที่เป็นพิธีการหรือวิชาการมากเกินไป แต่จะเน้นเวทีธรรมชาติ ให้ความเป็นกันเองกับชาวบ้าน เปิดโอกาสให้ชาวบ้านได้พูด ได้ซักถาม ให้แสดงความ

คิดเห็น หรือพูดได้ตอบกับทีมนักวิจัยได้อย่างอิสระและเป็นธรรมชาติ ไม่เพียงนั่งฟังอย่างเดียว ทำให้เกิดความสนิทสนมและเกิดความกล้าที่จะแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน

เวทีจัดประชุมชี้แจงทำความเข้าใจโครงการกับชาวบ้าน/ชุมชน โดยเชิญชาวบ้านและผู้นำชุมชนเข้าร่วมโดยให้ทีมวิจัยได้ฝึกหัดเป็นวิทยากรกระบวนการ มีการแบ่งหน้าที่และประเด็นให้รับผิดชอบคือ 1) สถานการณ์ ผลกระทบระดับประเทศ, จังหวัด, อำเภอและท้องถิ่น 2) ชี้แจงโครงการวิจัย ความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์ ขั้นตอนและกระบวนการวิจัย แต่ผลที่เกิดขึ้นเนื่องจากเป็นเวทีใหญ่ มีคนมาร่วมรับฟังเป็นจำนวนมาก ทำให้ผู้เข้าร่วมไม่ชัดเจนในประเด็นประกอบกับการเตรียมตัวของนักวิจัยที่เป็นวิทยากรยังไม่พร้อม จึงยังไม่สามารถอธิบายให้ผู้เข้าร่วมเกิดความเข้าใจได้ ทีมวิจัยช่วยกันสรุปและหาแนวทางแก้ไขว่าควรจัดเวทีชี้แจงทำความเข้าใจภายในหมู่บ้าน ทุกหมู่บ้าน(เฉพาะหมู่บ้านเจาะลึก) เพื่อทำความเข้าใจใหม่โดยให้วิทยากรกระบวนการ(ชุดเดิม)ช่วยกันเตรียมประเด็นให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

โดยแต่ละเวทีมีวิธีการคือ ช่วงเช้าเป็นเวทีโต เพื่อทำความเข้าใจกับชาวบ้าน ถึงสถานการณ์และผลกระทบจากปัญหาขยะ ที่มาและความจำเป็นที่ต้องทำโครงการวิจัย ความสำคัญของปัญหาขยะ ตลอดจนวัตถุประสงค์ กระบวนการและขั้นตอนการทำวิจัย ช่วงบ่ายเป็นกิจกรรมการสำรวจปริมาณขยะในแต่ละหมู่บ้านแล้วจึงนำกลับมาสรุปลงข้อมูลเพื่อไปนำเสนออีกครั้งหนึ่ง

หลังจากนั้นมีการจัดเวทีโต เพื่อเก็บข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลในหมู่บ้านเจาะลึกคือบ้านดอนคอม หมู่ที่ 6 เนื่องจากเป็นตัวแทนของชุมชนดั้งเดิม โดยมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลตามประเด็นต่าง ๆ ที่ทีมวิจัยเตรียมไป และนำข้อมูลที่ได้มานั้นมาสรุปลงเพื่อหาแนวทางและวิธีการที่เหมาะสมนำไปใช้ในการจัดเวทีโตกับชุมชนอื่นต่อไป

โดยในครั้งนี้ประเด็นคำถามมีความชัดเจนและครอบคลุมดีกว่าเวทีแรกมาก ชาวบ้านให้ความร่วมมือแลกเปลี่ยนข้อมูลดีมาก เกิดบรรยากาศการมีส่วนร่วมมีการแสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่ ทีมนักวิจัยก็มีการพัฒนาตนเอง เป็นวิทยากรกระบวนการ ได้ดีพอสมควรแต่มีข้อจำกัดด้านเวลา ต้องปรับเรื่องเวลาให้เหมาะสม ทำให้ไม่สามารถแลกเปลี่ยนคำถามได้ครบทุกประเด็น ดังนั้น ข้อมูลที่ได้มายังไม่เพียงพอเท่าที่ควร

- การรณรงค์จัดเก็บขยะทั้งตำบล จากนั้นมีการประชุมเตรียมงานใหญ่ เพื่อลงพื้นที่เก็บข้อมูลทุกหมู่บ้านรวมทุกหมู่บ้าน ประกอบด้วยอย่างคำ 14 หมู่บ้าน จระเข้ 6 หมู่บ้าน โดยรอบและเนื้อหาการเก็บข้อมูลจะเป็นการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ เช่น ขายได้ ขายไม่ได้ ประเภท และปริมาณของขยะแต่ละชนิด ซึ่งมีภาคีเข้าร่วมในการทำกิจกรรมครั้งนี้ ประกอบด้วย คณะจารย์และคณะนักศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น จำนวน 600 คน คณะครู นักเรียนทุกโรงเรียนในตำบลอย่างคำ, ทีมนักวิจัยหลักและวิจัยรอง, เจ้าหน้าที่สถานีอนามัย, กำนัน, ผู้ใหญ่บ้าน อสม., สมาชิก อบต.ทุกหมู่บ้าน ตลอดจนพี่น้องประชาชนในตำบลอย่างคำทุกหมู่บ้าน และตำบลจระเข้ 6 หมู่บ้าน จำนวน กว่า 1,000 คน มาร่วมทำกิจกรรมตลอดทั้งวัน และยังมีผู้บริหารท้องถิ่นทำให้เกิดบรรยากาศการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ทำความเข้าใจและพยายามชี้ให้เห็นว่าปัญหาขยะเป็นปัญหาร่วมในชุมชนไม่ใช่ของผู้ใดคนหนึ่ง จึงควรร่วมกันในการแก้ไขปัญหา 2) เพื่อรณรงค์เรื่องการแก้ไขปัญหขยะ การจัดการขยะใน

หมู่บ้านและชุมชนของตนเอง และเพื่อปลูกจิตสำนึกในการจัดการขยะ ลดปริมาณขยะในชุมชน ข้อค้นพบคือ เกิดภาพบรรยากาศการบูรณาการการทำงานร่วมกันอย่างชัดเจน มีความรู้สึกรักและห่วงใยชุมชนมากยิ่งขึ้น และเกิดความตระหนักในปัญหาขยะร่วมกันของทุกภาคส่วน เกิดเป็นเวทีรณรงค์ กระตุ้น และสร้างจิตสำนึกกับทึมนักวิจัย และภาคีทุกภาคส่วนตลอดจนประชาชนทั่วไป แต่ยังมีชาวบ้านบางส่วนยังไม่เข้าใจเป้าหมายการทำงาน จึงไม่มีการคัดแยกขยะนำขยะทุกอย่างทิ้งรวมกัน ขาดต่อการสำรวจปริมาณที่ชัดเจน ทึมนักวิจัยจำเป็นต้องใช้วิธีการสังเกตและประมาณการเป็นบางแห่ง ข้อมูลขยะที่เก็บได้จึงมีปริมาณน้อยกว่าที่ควรจะเป็นและเนื่องจากได้มีการประชาสัมพันธ์กับชาวบ้านให้เตรียมตัวในการจัดการขยะล่วงหน้าวันที่จะมีการดำเนินงานเก็บขยะ จึงทำให้ข้อมูลที่ได้เกิดความคลาดเคลื่อนและไม่เป็นจริง ไม่สามารถนำไปวิเคราะห์ข้อมูลได้ และขยะที่ได้ส่วนใหญ่จะเป็นถุงพลาสติกกระจายอยู่ทั่วไปในที่สาธารณะ

จากการลงพื้นที่ของทึมนักวิจัยในวันที่ 23 ธันวาคม 2550 ที่ผ่านมานั้น สรุปได้ว่าเป็นเพียงเวทีสร้างกระแสการรณรงค์เท่านั้น ข้อมูลส่วนใหญ่ยังขาดความชัดเจนและไม่เพียงพอที่จะมาสรุปและวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำมาใช้ในการวิจัยได้เนื่องจากปริมาณขยะมีจำนวนน้อย ทึมนักวิจัยจึงหาแนวทางร่วมกันว่าต้องลงเก็บข้อมูลในหมู่บ้านเจาะลึกใหม่ทุกบ้าน ยกเว้นหมู่ 6 บ้านคอนคอมเพียงหมู่เดียวที่ข้อมูลสมบูรณ์แล้ว

-จัดเวทีระดมความคิดเห็นกับหมู่บ้านเป้าหมาย เริ่มจากหมู่ 13 , 2 , 14 , 1 ทุกเวทีชาวบ้านให้ความร่วมมือที่ดีมาก ทำให้ได้รู้ที่มาของขยะ และคิดร่วมกันว่า ขยะเกิดจากคนเป็นผู้ผลิตขยะเป็นหลัก สิ่งแวดล้อมก็ส่งผลให้มีขยะเพิ่มขึ้นด้วย เช่น มีร้านค้า ภายในหมู่บ้านจำนวนมากขึ้น มีตลาดนัดสัปดาห์ละครั้ง อีกทั้งยังมีรถมอเตอร์ไซด์เร่ขายอาหาร และกับข้าวถุงพลาสติกทุกวัน ก่อให้เกิดปริมาณขยะเพิ่มมากขึ้นเป็นทวีคูณ

- การไปศึกษาดูงาน ด้านการจัดการขยะขององค์การบริหารส่วนตำบลเมืองบัว อ.เกษตรวิสัย จ.ร้อยเอ็ด ในวันที่ 18-19 เมษายน 2550 โดยมีกลุ่มเป้าหมาย ประกอบด้วย ทึมนักวิจัยหลัก, ทึมนักวิจัยรอง, เจ้าหน้าที่ อบต. คณะผู้บริหาร และหัวหน้าสถานีอนามัยตำบลยางคำ รวมจำนวน 80 คน เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการขยะอย่างมีส่วนร่วมของประชาชน และนำกลับมาประยุกต์ใช้ในพื้นที่ให้เกิดความเหมาะสม สะดวกบนพื้นฐานการมีส่วนร่วมของพี่น้องประชาชน ในตำบลยางคำและตำบลจระเข้

-การจัดเวทีวิเคราะห์ในหมู่บ้านเจาะลึก รวม 5 บ้านในตำบลยางคำ ข้อค้นพบที่เกิดขึ้นในที่ประชุมสรุปได้ว่า “หัวใจของการทำงาน คือการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน และภาคีความร่วมมือต่าง ๆ” โดยเวทีการวิเคราะห์ข้อมูล เริ่มจากหมู่ 13 , 2, 14, 6 และหมู่ 1 โดยแต่ละหมู่บ้านชาวบ้านได้รับรู้ประเภทขยะ ปริมาณ ขยะ ตลอดจนวิธีการคัดแยกขยะอย่างถูกต้องและยังร่วมกันคิดแนวทางในการจัดการขยะของแต่ละบ้านร่วมกัน โดยให้ทึมน อสม. ผู้นำชุมชน ผู้ที่เข้าร่วมศึกษาดูงานเป็นแกนนำในการทำงานตามแนวทางจัดการขยะที่กำหนดร่วมกับชาวบ้านแต่ละหมู่บ้าน

ผลการศึกษาวิจัย

ผลการศึกษาทำให้ทราบว่า ปัญหาขยะจากสมมติฐานที่คิดว่าในชุมชนดั้งเดิม กับ กิ่งเมืองจะมีปัญหาขยะ ชนิด ประเภท และปริมาณที่แตกต่างกันนั้น กลับไม่เป็นอย่างที่คาดการณ์ไว้ คือ ปัญหาขยะจากชุมชนดั้งเดิม และกิ่งเมือง กิ่งชนบท กลับมีปัญหาขยะ ชนิด ประเภท และปริมาณที่ไม่แตกต่างกันเลย ขยะที่มีจำนวนมากที่สุด ทั้ง 2 พื้นที่ คือ อุดพลาสติก รองลงมา คือ เศษไม้ ใบไม้ ทำให้ทีมวิจัยสามารถวิเคราะห์ได้ว่า ปัจจุบันวิถีการผลิตของชาวบ้านเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมอย่างสิ้นเชิง อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากการแพร่ขยายของระบบทุนนิยม กระทบในชุมชนทุก ๆ ด้านตามมา เช่น ปัญหาเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ประเพณี การศึกษา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ถูกละเลย เป็นต้น

สิ่งที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง คือ เกิดความร่วมมือ ด้วยดี จากทุกภาคส่วน เกิดบรรยากาศ การมีส่วนร่วม และเกิดความสามัคคีในหมู่คณะ อันเป็นทุนทางสังคม และเป็นกำลังใจที่ดีในการทำงานพัฒนาต่อไป

ผลกระทบหรือการเปลี่ยนแปลงของทีมวิจัย

ในระยะแรกการคัดทีมงานเข้าร่วมงาน อยู่บนพื้นฐานที่เคยร่วมงานพัฒนามาก่อน ในประเด็นการฟื้นฟูชุมชนท้องถิ่น ประเด็นสวัสดิการชุมชน โดยในแต่ละประเด็น ในระดับหมู่บ้านจะมี คณะทำงานบ้านละ 10 คน และในระดับตำบลจะมีคณะทำงานระดับตำบล จำนวน 30 คน ประกอบด้วยผู้นำท้องที่ ผู้นำท้องถิ่น และตัวแทนกลุ่มอาชีพ โดยคนเหล่านี้จะ จะผ่านเวทีแลกเปลี่ยนมาแล้วทั้งภายในและเวที ร่วมกับภาคีภายนอก จึงได้คัดนักวิจัยจากบุคคลเหล่านี้ หลังจากได้คนแล้ว จึงจัดเวทีปรับความคิดของทีม โดยการประชุม วิเคราะห์ประเด็นปัญหา เสริมแนวทางการพัฒนา และแบ่งบทบาทหน้าที่การทำงาน สร้างบรรยากาศการมีส่วนร่วมทดลองปฏิบัติจริง หลาย ๆ ครั้ง สร้างกระบวนการกระตุ้นโดยการประชุมสรุปงาน ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทีม ดังนี้

- 1) นักวิจัย เปลี่ยนวิธีคิด จากมองว่าการจัดการขยะ ไม่ใช่หน้าที่ที่ต้องลงไปกระทำ ก็หันมามองว่า ปัญหาขยะไม่ใช่ปัญหาของใคร คนใดคนหนึ่ง แต่เป็นหน้าที่ที่ทุกฝ่ายต้องช่วยกันแก้ไขปัญหานี้
- 2) ทีมวิจัยได้เครื่องมือในการวิเคราะห์ปัญหาและใช้เป็นเครื่องมือในการทำงานพัฒนา เช่น กระบวนการจัดเวทีใสในชุมชน ชาวบ้านมีการตื่นตัวได้ช่วยกันคิดวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหาร่วมกันออกมาเป็น โครงการต่าง ๆ เป็นต้น
- 3) ทีมวิจัยวิเคราะห์ปัญหาได้เป็นกระบวนการขึ้น
- 4) ทีมวิจัยได้เรียนรู้กระบวนการวิจัยอย่างมีส่วนร่วมและเกิดความตื่นตัวและกระตือรือร้นที่จะทำงาน เพราะกระบวนการวิจัยก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ เกิดความสนุกและมีความสุขในการทำงาน
- 5) ทีมวิจัยเข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเองชัดเจนสามารถกำหนดบทบาทที่เหมาะสมได้
- 6) ระยะแรกทีมวิจัยยังมีแนวคิดว่าการจัดการขยะจำเป็นต้องซื้อรถและที่ทิ้งขยะหลังจากเข้าร่วมกระบวนการวิจัยทำให้ทีมวิจัยเปลี่ยนทัศนคติว่าการจัดการขยะที่ยั่งยืน จำเป็นจะต้องมีการจัดการขยะรายครัวเรือนเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมรับผิดชอบขยะในทุก ๆ ฝ่าย และคิดเห็นว่าการซื้อรถขยะและที่ทิ้งขยะ ไม่ใช่วิธีการจัดการขยะอย่างยั่งยืน

7) ทีมวิจัยเชื่อมั่นในตนเองกล้าพูดกล้านำเสนอในที่ประชุมทั้งระดับทีมวิจัยและเวทีระดับชุมชน

ผลกระทบหรือการเปลี่ยนแปลงต่อ อบต. และชุมชน

1) ผู้บริหารท้องถิ่นเกิดการเปลี่ยนแปลงวิธีคิดและวิธีการทำงาน เช่น ได้นำการจัดการขยะอย่างมีส่วนร่วมมาเป็นนโยบายของ อบต. เพื่อจัดสรรงบประมาณ จำนวน 1,675,000 บาท ในการดำเนินงานต่อไปในอนาคต

2) อบต. ได้เครื่องมือในการวิเคราะห์ปัญหาเพื่อนำไปใช้แก้ไขปัญหาในชุมชน โดย อบต. นำไปขยายผลเป็นโครงการพัฒนาต่าง ๆ เช่น โครงการผักปลอดสาร , โครงการผลิตปุ๋ยชีวภาพ , โครงการป่าชุมชน เป็นต้น

3) ผู้นำและชุมชนเปลี่ยนทัศนคติจากเดิมที่มองว่า การจัดการขยะเป็นเรื่องของ อบต. ที่ต้องจัดซื้อจัดและที่ทิ้งขยะมาเป็นการจัดการขยะควรเป็นความรับผิดชอบของทุกภาคส่วน

4) เกิดการณรงค์ประชาสัมพันธ์ทางหอกระจายข่าวแทบทุกวัน

5) ชาวบ้านตื่นตัว มีการกำจัดขยะในครัวเรือน และมีการคัดแยกขยะเพื่อเผา , ฝัง , ขยาย ฯลฯ

6) ในหมู่บ้านเจาะลึกตามที่หรือทางสาธารณะสะอาดขึ้นในระดับครัวเรือนสะอาดมากขึ้น อย่างเห็นได้ชัดเจน

7) ในบางหมู่บ้านเริ่มมีการรวมกลุ่มในการจัดการ เช่น หมู่ 2 , 13 รวมกลุ่มนำขยะมาทำปุ๋ยและ หมู่ที่ 6 ได้จัดตั้งธนาคารขยะ

8) ในหมู่บ้านเป้าหมาย เช่น หมู่ 1 , 14 มีการวางกฎ กติการ่วมกันไม่ให้มีการนำขยะไปทิ้งในที่สาธารณะ เช่น ข้างเมรุเผาศพ เป็นต้น

9) เกิดภาคีความร่วมมือระหว่าง อบต. อนามัย โรงเรียน วัด ชุมชน ในการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการขยะ เช่น โรงเรียนมีการนำนักเรียนเข้าร่วมปฏิบัติการเก็บขยะในทุกหมู่บ้าน เป็นต้น

10) อบต. ในพื้นที่ใกล้เคียงมีความสนใจที่จะนำกระบวนการทำงานวิจัยไปปรับใช้ในการ แก้ไขปัญหาในพื้นที่ เช่น อบต. บ้านเม็ง , โนนจ้อย , ป่ามะนาว , คำแคน เป็นต้น

ปัญหาและอุปสรรค

จากการทำงานวิจัยที่ผ่านมา ทีมวิจัยได้ประสบปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ หลายปัญหาด้วยกัน เช่น นักวิจัยยังขาดความรู้ ประสบการณ์และไม่เชื่อมั่นในตนเองในการทำงานวิจัย , ไม่เข้าใจบทบาทหน้าที่ในการทำงาน , ประชาชนไม่เข้าใจงานวิจัย ฯลฯ แต่ทีมวิจัยก็มีการยืดหยุ่นและวางแผนปรับปรุงกระบวนการเพื่อแก้ไขปัญหาต่าง ๆ อยู่ตลอดเวลา เช่น

ปัญหาและอุปสรรคของการตั้งทีมงาน

เนื่องจากเป็นครั้งแรกในการทำงานวิจัยทำให้ทีมวิจัยขาดความรู้และประสบการณ์ในการทำงาน และไม่เข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเองที่ได้รับมอบหมาย

แนวทางในการแก้ไขปัญหา

1. ต้องมีการอธิบายหลักการวิจัยเป้าหมายและวัตถุประสงค์ตลอดจนแนวทางในการทำงานวิจัย
2. เปิดโอกาสให้นักวิจัยได้พัฒนาตนเองโดยการไปประชุมกับทีม Node สกว. ตลอดจนภาคีความร่วมมือต่าง ๆ เพื่อปรับกระบวนการคิดและแทรกแนวทางการทำงานด้านการพัฒนาเพิ่มขึ้น
3. มีการประชุมสรุปผลและติดตามงานเพื่อกระตุ้นทีมวิจัยให้เกิดการเรียนรู้กระบวนการทำงานวิจัย เป็นต้น

ปัญหาและอุปสรรคของการลงพื้นที่เก็บข้อมูล (เวทีโส)

ทีมวิทยากรนำเสนอขาดการประสานงานและปรึกษาหารือเนื้อหาในการแลกเปลี่ยนทำให้ประเด็นการแลกเปลี่ยนไม่ค่อยต่อเนื่อง ไม่สามารถเชื่อมโยงคำถามอีกทั้งเนื้อหาการแลกเปลี่ยนมีความซ้ำซ้อน ทำให้กลุ่มเป้าหมายเกิดความสับสนในการตอบคำถาม ดังนั้นข้อมูลที่ได้จึงขาดความชัดเจนและหาข้อสรุปไม่ได้

แนวทางในการแก้ไขปัญหา

1. มีการประชุมทีมงานให้เข้าใจอย่าง ชัดเจนให้มากที่สุดก่อนที่จะลงเก็บข้อมูล
2. ต้องมีการเตรียมเครื่องมือให้พร้อม เช่น ถุงมือ ถุงคำ และตราข่ง
3. ต้องมีการลงไปเตรียมพื้นที่ก่อน โดยการลงไปประชุมหรือนัดประชุมทำความเข้าใจก่อนจัดเวทีโส เป็นต้น

แนวทางการดำเนินการระยะที่ 2

ในระยะต่อไปจะเป็นช่วงทดลองปฏิบัติการจริง ในการจัดการขยะอย่างมีส่วนร่วมของประชาชน ที่แต่ละบ้านได้คิดและตัดสินใจร่วมกันทำโครงการต่าง ๆ นั้น ซึ่งทาง อบต.ยางคำ และอบต.จรเข้ม ได้มีการวางแผนเพื่อตั้งงบประมาณสนับสนุนกับหมู่บ้านต่าง ๆ ที่จะดำเนินการในระยะต่อไป โดยเปิดโอกาสให้ชาวบ้าน ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ไข และร่วมรับผลประโยชน์

โครงการและกิจกรรมที่จะดำเนินการในอนาคตข้างหน้า ดังนี้คือ

1. โครงการประกวดหมู่บ้านสะอาด	งบประมาณ 700,000 บาท
2. โครงการจัดตั้งวิสาหกิจชุมชนตำบลยางคำ	งบประมาณ 300,000 บาท
3. โครงการธนาคารขยะ	งบประมาณ 150,000 บาท
4. โครงการขยะรีไซเคิล	งบประมาณ 30,000 บาท
5. โครงการทอดผ้าป่าขยะ	งบประมาณ 45,000 บาท
6. โครงการปุ๋ยชีวภาพ	งบประมาณ 100,000 บาท
7. โครงการผักปลอดสาร	งบประมาณ 150,000 บาท
8. โครงการป่าชุมชน	งบประมาณ 200,000 บาท

รวมงบประมาณทั้งสิ้น 1,675,000 บาท

ทั้งนี้ อบต.บางคำและอบต.จระเข้ เชื่อนั่นและให้ความสำคัญว่าในการพัฒนาต้องเริ่มต้นจากการพัฒนาความคิดคนไปพร้อม ๆ กับการพัฒนาทางวัตถุ เปรียบเสมือนเป็นการติดอาวุธทางปัญญา ซึ่งเมื่อคนมีความรู้ ความเข้าใจ ก็จะเกิดปัญญา สามารถคิดวิเคราะห์ และแก้ไขปัญหา พินฝ่าอุปสรรคต่าง ๆ ที่ผ่านเข้ามาได้ทุกเรื่อง อันจะนำไปสู่การคิดริเริ่มแก้ไขปัญหาขยะได้อย่างตรงจุดและยั่งยืนสืบต่อไป เพราะเป็นการแก้ปัญหาแบบบูรณาการร่วมกัน ระหว่างประชาชนกับ อบต. นับได้ว่าจะเป็นประโยชน์ และช่วยเหลือประชาชน ตามภารกิจหน้าที่ ของ อบต.โดยตรง ในฐานะที่เป็นหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งถือเป็นการทำงานรูปแบบใหม่ และน่าจะขยายผลไปสู่ อบต.อื่น ๆ ต่อไป

4. โครงการวิจัยสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้องค์กรชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการค้นหารูปแบบการจัดการขยะในพื้นที่ ต.บ้านกงและ ต.บ้านฝื่อ อ.หนองเรือ จ.ขอนแก่น

ความเป็นมาของโครงการ

ตำบลบ้านฝื่อ มี 10 หมู่บ้าน พื้นที่ 20,064 ไร่ 1,103 ครัวเรือน ประชากร 5,979 คน และตำบลบ้านกงมีพื้นที่ 10 หมู่บ้าน มีจำนวนครัวเรือน 1009 ครัวเรือน มีประชากร 4610 คน ปริมาณขยะมูลฝอยปัจจุบันมีมากกว่า 1 ตัน/วัน ซึ่งปัญหาด้านการจัดการขยะมูลฝอยของทั้งสองตำบลนับวันจะทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้นเรื่อย ๆ เนื่องจาก วิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไปของคนในชุมชน บรรพบุรุษที่เป็นพลาสติก โฟมและแก้ว ได้เข้ามามีบทบาทอย่างมากในชีวิตประจำวัน โดยเฉพาะการบรรจุและห่อหุ้มอาหาร ของใช้ ยารักษาโรค เครื่องนุ่งห่ม หรือปัจจัย 4 แทนการใช้ใบตอง ตะกร้า ดอกหรือวัสดุห่อหุ้มอาหารที่ย่อยสลายง่ายตามธรรมชาติแต่เดิม เป็นต้น ส่งผลให้แต่ละวันแต่ละครัวเรือนมีปริมาณขยะที่ย่อยสลายยากและช้าเพิ่มมากขึ้น จนทวีความรุนแรงถึงจุดวิกฤติ ทั้งสองตำบลประสบกับปัญหาขยะที่คล้ายคลึงกันนั่นคือปริมาณขยะที่เพิ่มมากขึ้น เนื่องจากประชากรอยู่อย่างหนาแน่น มีปัญหาในระบบการจัดการที่ดี ทำให้มีการทิ้งขยะในที่สาธารณะและส่งผลถึงสุขภาวะแวดล้อมและภูมิทัศน์ที่สูญเสียไป ส่งผลกระทบถึงการท่องเที่ยว เนื่องจากทั้งสองตำบลมีสถานที่ท่องเที่ยวที่สวยงาม และเป็นประตูสู่สถานที่ท่องเที่ยวหลายแห่งทั้งในอำเภอหนองเรือและอำเภอยะรัง เช่น วัดป่านาโค แพล่องเพื่อการท่องเที่ยว จากปัญหาดังกล่าวทางองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกงและตำบลบ้านฝื่อบ้านฝื่อ ร่วมกับชุมชน วัด โรงเรียน สถานีนามัยชมรมผู้สูงอายุ อาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้านและกลุ่มพัฒนาอาชีพจึงพยายามที่จะร่วมมือกันแก้ปัญหา ดังกล่าว แต่เนื่องจากที่ผ่านมาพบว่าชุมชนและองค์กรยังขาดความรู้ความเข้าใจในระบบการจัดการขยะที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพอีกทั้งคนในชุมชนยังไม่ได้เข้าร่วมในกิจกรรมจัดการขยะ จึงจำเป็นต้องพัฒนากระบวนการเรียนรู้ เพื่อเตรียมความพร้อมให้กับชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาขยะที่จะส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและชุมชนต่อไป

วัตถุประสงค์

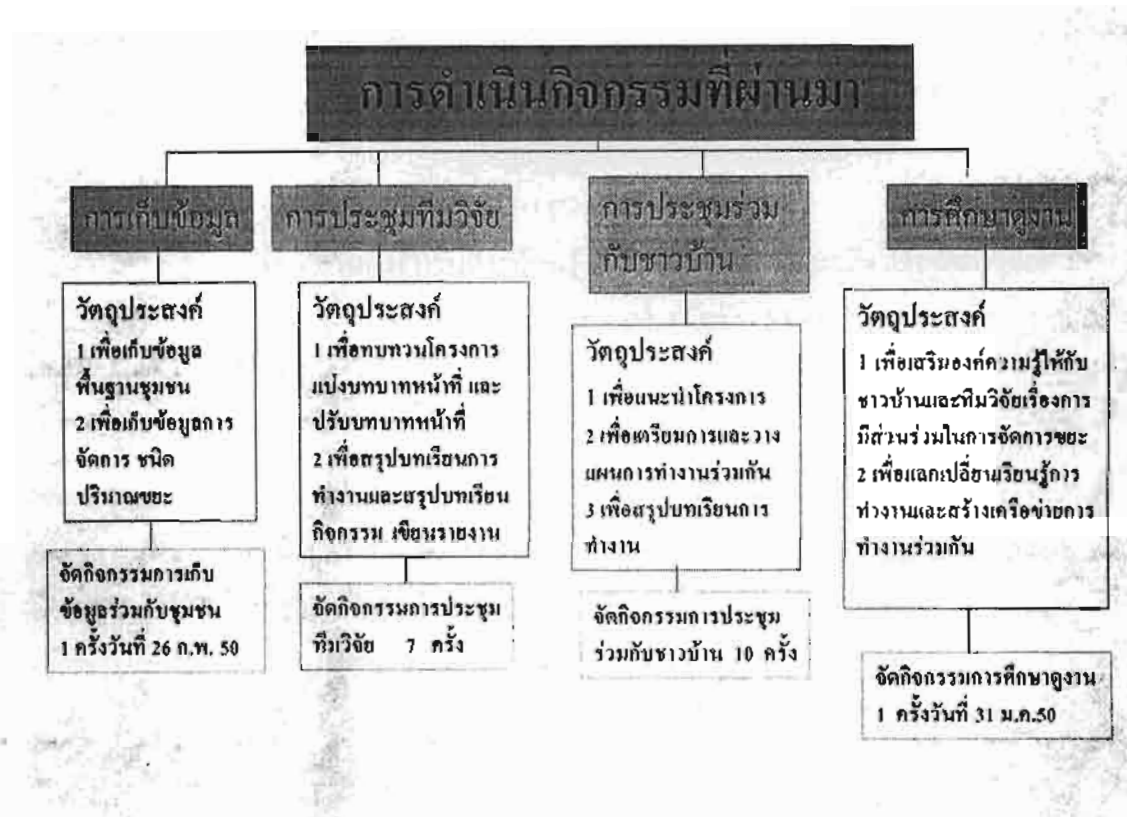
1. เพื่อศึกษาชนิด ปริมาณ และที่มาของขยะในพื้นที่ อบต.บ้านกง และ อบต.บ้านฝื่อ
2. เพื่อศึกษาปัญหาและผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการเพิ่มขึ้นของขยะในพื้นที่ อบต.บ้านกง และอบต.

บ้านฝื่อ

3. ศึกษารูปแบบการจัดการขยะโดยการมีส่วนร่วมขององค์กรชุมชน
4. ศึกษาวิธีการสร้างกระบวนการให้องค์กรชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการขยะโดย อบต.
5. เพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันในการจัดการขยะ ระหว่าง พื้นที่ อบต.บ้านกง และอบต.

บ้านฝื่อ

การดำเนินกิจกรรมที่ผ่านมา (ในไดอะแกรม powerpoint)

ผลการศึกษาวิจัย

1. ทราบปริมาณขยะและชนิดของขยะ
2. ที่มาของขยะ

ในตำบลบ้านกงและตำบลบ้านฝื่อจะมีที่มาของขยะคล้าย ๆ กัน ซึ่งขยะมาจากครัวเรือน, ร้านค้า, ตลาดนัด, นักท่องเที่ยว ขยะที่ได้จะเป็นขยะประเภทถุงพลาสติก, เศษอาหาร, ขวดพลาสติก, กระดาษ, เศษแก้ว เป็นทั้งขยะขายได้และขายไม่ได้ สาเหตุก็มาจากความเจริญรุ่งเรืองทางเทคโนโลยี ความเคยชินความสะดวกสบาย

3. การจัดการขยะที่มีอยู่เดิม

บ้านกงกลางหมู่ที่ 2 และบ้านหนองแสง หมู่ 2,3 จะมีการจัดการขยะคล้าย ๆ กัน คือจะไปทิ้งตามที่สาธารณะ ทิ้งในที่ของตัวเอง โดยไม่มีการคัดแยกขยะ

4. การจัดการขยะของชุมชนในปัจจุบัน

ก็ยังใช้การจัดการขยะแบบเดิม ๆ แต่ก็จะมีการพัฒนาขึ้น คือมีการรู้จักแยกขยะ บางส่วนนำไปทำปุ๋ยหมัก บางส่วนนำไปขาย (จะมีชาเล้งมารับซื้อตามหมู่บ้าน)

5. อนาคตกับการจัดการจัดการขยะ อนาคตบ้านกงและอนาคตบ้านฝื่อ จะมีการซื้อถังขยะให้แต่ละครัวเรือน แต่การจัดการยังไม่ถึงที่สุด เพราะเมื่อขยะเต็มก็ต้องหาที่ทิ้งชาวบ้านก็จะนำไปทิ้งที่สาธารณะเหมือนเดิม

6. ปัญหาที่เกิดจากขยะ

ขณะถ้ามีการไปพึ่งรวมกันมาก ๆ ก็เกิดปัญหาส่งกลิ่นเหม็นรบกวน เป็นแหล่งเพาะเชื้อโรค โดยเฉพาะเวลาฝนตกน้ำฝนก็พัดพาขยะสู่ลงแม่น้ำลำคลอง เมื่อชาวบ้านนำน้ำมาอุปโภค-บริโภค ก็จะทำให้ติดเชื้อโรค

7. แนวทางการจัดการขยะโดยองค์กรชุมชน

หลังจากผ่านกระบวนการเรียนรู้ ชาวบ้านต่างเริ่มมีแนวคิดที่จะจัดการขยะ โดยใช้วิธีการที่จะทำขยะให้มีมูลค่าเพิ่ม คือ การจัดตั้งธนาคารขยะ แปรรูปขยะ ลดขยะโดยการแยกขยะกำจัด ใช้ประโยชน์และขาย เป็นต้น

ผลกระทบจากโครงการวิจัยในระยะแรก

ในภาพรวม เรื่องปัญหาขยะ ในทัศนะของชาวบ้านนั้นดูเหมือนเป็นเรื่อง “ใกล้ตัว แต่ไกลความรู้สึก” เพราะว่า สภาพปัญหาที่ส่งผลกระทบจริง ๆ มันไม่ได้เกิดขึ้นกับชุมชน “แต่มันอยู่ในถังขยะ” ที่ถูกบรรจุจนเต็มแล้วนำไปทิ้งยังที่สาธารณะ เพราะฉะนั้นในเชิงวิถีคิด เรื่องขยะของชาวบ้านถูกทำให้แยกส่วน โดยความรู้สึกรู้สึกวิธีการจัดการในรูปแบบเดิม คือ เก็บไว้เต็มแล้วนำไปทิ้งในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ด้วยประเด็นดังกล่าววิถีคิดเรื่องการมองเห็นปัญหาในลักษณะกระบวนการรับผิดชอบ การมีสำนึกต่อสิ่งแวดล้อมจึงถูกกระตุ้นให้เกิดได้ลำบาก ในวิถีคิดแบบเก่า

การพยายามต่อ “จิกจอก” ปัญหาขยะให้ชาวบ้านและทีมวิจัยได้เห็นปัญหาเชิงกระบวนการจึงเป็นสิ่งที่สำคัญมาก ที่ทีมวิจัยพยายามคิดค้นกลยุทธ์ในการสร้างจิตสำนึกชี้ให้เห็นปัญหา ทั้งกระบวนการ โดยเริ่มจากการคุยในเบื้องต้น --> แล้วดูงาน --> กลับมาดูพื้นที่ของตน ---> ระดมเก็บขยะเพื่อดูปริมาณ ---> และสรุปบทเรียน

กล่าวได้ว่ากิจกรรมต่าง ๆ ในช่วงแรกเป็น “กลยุทธ์” การปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศนและท่าทีการมองปัญหาขยะ ไม่ให้เป็นเรื่อง “ใกล้ตัว แต่ไกลความรู้สึก” อีกต่อไป รวมทั้งสำนึกที่เกิดไม่ให้เป็นเรื่องสำนึกส่วนบุคคลเพียงอย่างเดียว แต่เป็นสำนึกสาธารณะที่ปลูกกระบวนการมีส่วนร่วม ของชาวบ้านทั้งสองตำบลให้เกิดจุดชนวนการทำงานร่วมกัน

สิ่งที่ทีมวิจัย และชาวบ้านพยายามตอบโจทย์ ในเรื่องการพยายามหาวิธินุเคราะห์หน่วยงาน องค์กรชุมชนในท้องถิ่น ในช่วงการดำเนินงานระยะแรกนี้ทางทีมวิจัยค่อนข้างพบปัญหาประการสำคัญในการพยายามหลอมรวม และปรับกระบวนการทัศนของ องค์กรชาวบ้าน / หน่วยงาน ในพื้นที่ให้สะท้อนความเป็นตัวตน ความเป็นหน่วยงาน เข้ามาร่วมวิเคราะห์ปัญหา แต่ดูเหมือนจะติดปัญหาเรื่อง “โครงสร้าง” และ “ระบบการบริหารจัดการงานของแต่ละหน่วยงาน” ทำให้การสร้างภาคีความร่วมมือ ยังอ่อนแอในระยะเริ่มต้น

หากแต่ในช่วงท้ายของการดำเนินงานในระยะแรกนี้ ทางทีมวิจัยเองได้พยายามยกปัญหาดังกล่าวขึ้นมาพูดคุยถึงเงื่อนไขปัญหาทางโครงสร้าง ที่บดบังครอบงำ “ผู้กระทำการ” ในฐานะผู้วิจัย พบว่า จริงแล้วปัญหาโครงสร้างเองมีอยู่ 2 ระดับคือ ระดับแรกโครงสร้างในเชิงบทบาทหน้าที่ของแต่ละหน่วยงานที่ยังจำกัดไว้ และยังขาดการปูทางเพื่อทำความเข้าใจกับเพื่อนร่วมงานคนอื่น ๆ ใน อบต. ระดับที่สองคือ

โครงสร้างในโครงการวิจัย ที่ทีมยังขาดพื้นฐานการบริหารจัดการในแนวราบให้เกิดการมีส่วนร่วมในการทำงานร่วมกัน รวมถึงความเข้าใจในการบูรณาการหน่วยงาน องค์กรที่เข้าร่วมงาน

การตอบโจทย์ในระยะแรกนี้ทีมวิจัยเริ่มเห็นปัญหา และเงื่อนไขในการพยายามบูรณาการหน่วยงาน องค์กรชาวบ้าน และเริ่มวางแนวทางการดำเนินการต่อในเรื่องนี้ให้ดำเนินไปตามกระบวนการ และเริ่มเห็นช่องทางการนำขยะที่เดิมทีมองว่าไร้ประโยชน์ ให้เกิดประโยชน์ต่อองค์กรชาวบ้านที่ทำกิจกรรมทางการเกษตรทั้งในแง่การนำไปทำปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ หรือการนำเศษหญ้าเศษใบไม้มาปรับโครงสร้างดิน เป็นต้น

ผลกระทบจากการวิจัยกับทีมวิจัยในระยะแรกนี้พบว่า ทีมวิจัยเริ่มเห็นศักยภาพของตัวเองในด้านใหม่ในการ พุด คุย ทำความเข้าใจที่เป็นระบบมากขึ้น กระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นนี้เกิดขึ้นผ่านเวทีการทำกิจกรรม ผ่านเวทีการแลกเปลี่ยนกับเพื่อนนักวิจัย อบต.บางคำ ทำให้นักวิจัยกล้าที่จะซักถาม พุดคุยทำความเข้าใจกับบุคคลอื่น ๆ การเรียนรู้ผ่านกระบวนการวิจัยที่มีการทำงานเป็นขั้นตอน มีการจดบันทึกตลอด มีการคิดที่เป็นระบบ มีการตั้งคำถามกับปรากฏการณ์ ทักษะเหล่านี้ได้ถูกซึมซับผ่านวิถีการปฏิบัติตลอดในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมาทำให้นักวิจัยได้รับการพัฒนาศักยภาพตัวเองโดยไม่รู้ตัว รวมทั้งระบบการพยายามทำงานร่วมกันทำให้ทีมวิจัยได้เห็นความสำคัญของการทำงานร่วมกันเป็นทีม

ผลกระทบที่เกิดกับกลุ่มเป้าหมาย สังเกตเห็นได้อย่างชัดเจนว่าชาวบ้านกลุ่มเป้าหมายเริ่มให้ความสำคัญกับปัญหาขยะ เริ่มมีการพูดคุยบนกรอบกันมากและบ่อยขึ้น โดยเฉพาะหลังจากกลับจากการดูงาน ชาวบ้านตื่นตัวกันมากขึ้นมีการพูดคุยถึงความเป็นไปได้ และทางเลือกในการจัดการปัญหาขยะ รวมทั้งพฤติกรรมจัดการขยะก็เริ่มเปลี่ยนแปลงไป บางครอบครัวเริ่มมีการคัดแยก บางครอบครัวนำขยะไปเผากำจัดที่สวนตัวเองไม่นำไปทิ้งในเขตอุทยานแห่งชาติ ผลที่เกิดขึ้นกับวิถีชีวิตของชาวบ้านแม้จะยังไม่ได้มาร่วมกันกำหนดทางเลือกอย่างเป็นรูปธรรม แต่ก็พบได้ว่ามีแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้น และเป็นผลดีในการทำกิจกรรมครั้งต่อไป เพราะชาวบ้านในพื้นที่มีความพร้อมในวิถีคิดมากขึ้น

กลยุทธ์ประการสำคัญอย่างหนึ่งที่องค์กรชาวบ้านในระดับแกนนำใช้ในการกระตุ้นจิตสำนึกชาวบ้านในพื้นที่ก็คือ การพยายามใช้การประชาสัมพันธ์ผ่านเสียงตามสาย หอกระจายข่าวของชุมชนในเรื่องเกี่ยวกับสถานการณ์ขยะ การยกย่องคนดีที่ช่วยกิจกรรมการเก็บขยะ รวมถึงข่าวสารการจัดการขยะใหม่ๆ เพื่อเป็นการตอกย้ำให้ชาวบ้านเกิดจิตสำนึกร่วมในการทำงานร่วมกัน และการจัดการกับปัญหา ในส่วนของกิจกรรมการยกย่องคนดีได้กลายเป็นการสร้างกำลังใจสำคัญให้กับคนเสียสละให้กับส่วนรวมและเป็นตัวอย่างให้กับคนในชุมชนด้วย

ท่าทีการปฏิบัติงานร่วมกันกลายเป็นเงื่อนไขประการสำคัญอย่างหนึ่ง ในการจัดกระบวนการทำงานร่วมกันเพื่อนำไปสู่เป้าประสงค์ร่วมกัน ซึ่งนอกจากหัวหน้าโครงการจะต้องพยายามบริหารจัดการโครงการแล้ว ยังต้องพยายามจัดการความรู้สึกของทีมวิจัยให้ทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ ท่าทีการปฏิบัติงานร่วมกันในแนวราบช่วยให้เกิดความกล้าในการทำงาน เกิดความกล้าที่จะแสดงความคิดเห็น ซึ่งในส่วนทีมวิจัยที่เป็นบุคลากรของ อบต. เห็นว่าวิธีการทำงานแบบนี้ซึ่งถูกถ่ายทอดผ่านกระบวนการวิจัยในช่วงที่ผ่านมา น่าจะเป็นต้นแบบสำคัญในการนำไปปรับประยุกต์ใช้ในการทำงานในหน่วยงานให้มี

ประสิทธิภาพ แทนที่การทำงานในระบบหัวหน้า ลูกน้อง ซึ่งทำให้เกิดความสับสนในแนวคิดและก่อให้เกิดการทำงานตามหน้าที่ มากกว่าทำงานตามจิตวิญญาณ

แม้จะเป็นเพียงช่วงแรกของการทำงานร่วมกับโครงการวิจัย ตัวนักวิจัยและชาวบ้านตระหนักดีว่าประโยชน์ในเชิงกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้น เป็นกระบวนการที่สำคัญที่จะกลายเป็นเครื่องมือและอาวุธทางปัญญาที่จะช่วยให้ทีมวิจัย ชาวบ้าน และองค์กรภาคีต่าง ๆ ในชุมชนตำบลบ้านผือ และบ้านกงสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ อย่างไรก็ตาม กระบวนการพัฒนาไปมีวันจบสิ้นเหมือนกระบวนการเรียนรู้ที่ต้องทำไป เรียนรู้ไป ซึ่งเป็นหลักการสำคัญของกระบวนการเรียนรู้ในครั้งนี้ ผลพวงของร่องรอยและรอยต่อของการดำเนินงานในระยะแรกสู่ระยะที่สองได้เพิ่มความมั่นใจและความกล้า ที่จะบุกเบิกปฏิบัติงานนี้ให้บรรลุเป้าวัตถุประสงค์ในช่วงการทำงานต่อ ๆ ไป

แนวทางการดำเนินงานระยะที่ 2

จากการดำเนินงานที่ผ่านมา ทีมวิจัยและกลุ่มชาวบ้านได้เกิดกระบวนการเรียนรู้ในเรื่องการจัดการขยะ และเกิดสำนึกร่วมในการแก้ไขปัญหาเรื่องขยะร่วมกัน และมีความคิดเห็นว่าจะมีการดำเนินกิจกรรมต่อโดยเน้นเรื่องการขยายแนวคิดสู่ชุมชน ประชาสัมพันธ์ ปลุกจิตสำนึกร่วมในชุมชน เสริมองค์ความรู้ในการลดปริมาณขยะโดยการนำขยะมาใช้ประโยชน์ และมีการบูรณาการหน่วยงานองค์กรชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมทั้งนี้ถือเป็นเครื่องมือหรือกลยุทธ์ในการหาคำตอบให้กับโจทย์วิจัย โดยทั้ง 2 ตำบลได้มีแผนงานในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เกิดขึ้นและสามารถนำมาประกอบเป็นแผนงานรวมกับโครงการวิจัย ทำให้เกิดแผนการทำกิจกรรมหลัก ๆ ได้ดังนี้

กิจกรรม	วัตถุประสงค์	ช่วงเวลา	งบประมาณ	ผู้รับผิดชอบ
รวมการจัดทำแผนการ ระยะในชุมชนโดย ชุมชน	1 เพื่อหารูปแบบในการจัดการ ขยะในชุมชน 2 เพื่อนำเสนอแผนงานเข้าสู่ แผนพัฒนาในอบต.	เดือนกรกฎาคม		ทีมวิจัย ชาวบ้าน องค์กรชาวบ้าน หน่วยงานใน พื้นที่
ประชุมเพื่อก่อตั้ง ทำงานเรื่องขยะและ วัดล้อมในชุมชน	1 เพื่อให้เกิดคณะทำงานจาก ชุมชนและดึงการมีส่วนร่วม จากหน่วยงานต่าง ๆ เข้าร่วมใน การดำเนินการ 2 เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไป อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน	เดือนกรกฎาคม		ทีมวิจัย ชาวบ้าน องค์กรชาวบ้าน หน่วยงานใน พื้นที่
อบรมเรื่องการแปรรูป	1 เพื่อให้กลุ่มชาวบ้านได้เรียนรู้ การแปรรูปขยะเพื่อเพิ่มมูลค่า 2 เพื่อให้กลุ่มชาวบ้าน นักเรียน	เดือนสิงหาคม		ทีมวิจัย ชาวบ้าน องค์กรชาวบ้าน

	ได้เรียนรู้การลดปริมาณขยะ โดยการนำขยะกลับมาใช้			หน่วยงานใน พื้นที่
รวมเรื่องการทำปุ๋ยชีวภาพ ขยะ	เพื่อเสริมองค์ความรู้เรื่องการ นำขยะมาทำปุ๋ยชีวภาพ	สิงหาคม		ทีมวิจัย ชาวบ้าน องค์กรชาวบ้าน หน่วยงานใน พื้นที่
จัดธนาคารขยะในชุมชน 2 แห่งและในโรงเรียน 2 แห่ง	1 เพื่อเป็นการจัดการขยะโดย การเพิ่มมูลค่าของขยะและนำ ขยะกลับมาใช้ประโยชน์ 2 เพื่อ	กันยายน		ทีมวิจัย ชาวบ้าน องค์กรชาวบ้าน หน่วยงานใน พื้นที่
ประกวดคຸ້ມນຳດູນຳມອງ	เพื่อรณรงค์และ ประชาสัมพันธ์ให้ชุมชน ตระหนักและตื่นตัวเรื่องการ จัดการขยะ	กันยายน		ทีมวิจัย ชาวบ้าน องค์กรชาวบ้าน หน่วยงานใน พื้นที่
เรียงเรื่องการแยกขยะ โดย แยกครัวเรือน	เพื่อเป็นการจัดการขยะเบื้องต้น และลดปริมาณขยะ	ตุลาคม		ทีมวิจัย ชาวบ้าน องค์กรชาวบ้าน หน่วยงานใน พื้นที่
หาที่เผา ฟังหรือ กำจัดขยะ ใช้ประโยชน์ไม่ได้	ร่วมกันหาสถานที่และวิธีการ ในการกำจัดขยะได้อย่างมีคชิต และถาวร	ตุลาคม		ทีมวิจัย ชาวบ้าน องค์กรชาวบ้าน หน่วยงานใน พื้นที่
ประชุมเพื่อสรุปผลการ ดำเนินงาน	เพื่อสรุปและประเมินผลการ ทำงานที่ผ่านมาเพื่อพัฒนา กิจกรรมต่อไป	ตุลาคม		ทีมวิจัย ชาวบ้าน องค์กรชาวบ้าน หน่วยงานใน พื้นที่
ขนรายงานความก้าวหน้า	สรุปกิจกรรมทั้งหมดส่ง สกว.	ตุลาคม		ทีมวิจัย

ส่วนที่ 3

ข้อเสนอแนะต่อโครงการวิจัยและข้อเสนอแนะต่อการ ทำงานชุดโครงการวิจัย อปท.กับการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน

จากการนำเสนอผลการศึกษาวิจัยในระยะที่ 1 ของโครงการวิจัยชุด อปท.กับการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยได้รับการสนับสนุน สกว.สำนักงานภาค ในวันที่ 13 กรกฎาคม 2550 นั้น มีวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์โกวิท พวงงาม ดร.บัญชา แก้วส่อง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชูศักดิ์ สุทธิสา และผู้เข้าร่วมในเวที ทั้งตัวแทนจาก สกว.สำนักงานภาค ตัวแทนจากชุมชน ได้ให้ข้อเสนอแนะต่อการผลการศึกษาของโครงการวิจัย และข้อเสนอแนะต่อทิศทางการทำงานต่อของชุดโครงการวิจัย อปท.กับการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน สรุปได้ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะต่อโครงการวิจัย

1.1 โครงการกระบวนการเปลี่ยนแปลงทัศนคติในการทำเกษตรไปสู่แนวทางการส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่ตำบลหนองตอกแป้น อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์

- การนำเสนอมีความกลมกลืน รู้เรื่อง มีความต่อเนื่องฟังแล้วเข้าใจ
- ประเด็นที่ 1 การเขียนรายงานที่ แยกเป็นส่วนๆ ทำให้อ่านแล้วไม่เข้าใจ ควรปรับรูปแบบการเขียนรายงาน เป็นสี่ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 สถานการณ์ปัญหาการเกษตรในพื้นที่ที่ผ่านม ควรเน้นไปที่ปัญหาด้านการเกษตร การใช้สารเคมี ปุ๋ยเคมี โดยไม่ใช้รูปแบบการเขียนที่เป็นแบบฟอร์มราชการ(ในส่วนที่เป็นสภาพทั่วไปบทที่ 1) ซึ่งข้อมูลเป็นทั้งภาพรวมและภาพเฉพาะ อาจจะใช้วิธีการเชิงประวัติศาสตร์ของการเปลี่ยนแปลงระบบเกษตรในพื้นที่ จะทำให้เห็นการเปลี่ยนแปลงได้ชัด เดิมทำอย่างไรแล้วก็เปลี่ยนมาทำแบบนี้มันเปลี่ยนมาอย่างไร อาจจะทำเป็นประวัติศาสตร์การเปลี่ยนแปลงระบบเกษตรของตำบล เป็นการสร้างฐานข้อมูลระบบเกษตรของตัวเองระดับตำบล อาจจะใช้ข้อมูลเชิงปริมาณประกอบด้วย

ส่วนที่ 2 ปัญหาในปัจจุบันที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทัศนคติของครัวเรือนที่เลือกทำเกษตรอินทรีย์ ระดับความรุนแรงของปัญหา

การวิเคราะห์ให้ลึกจะวิเคราะห์เห็นนโยบายรัฐที่มากระทบมาทำให้คนเปลี่ยน นโยบายรัฐที่มาส่งเสริมในการปลูกพืชพาณิชย์ นโยบายรัฐที่ต้องการส่งเสริม ถ้าวิเคราะห์ไม่ได้ลึกก็เห็นแค่การเปลี่ยนของชาวบ้าน ว่าชาวบ้านเปลี่ยนอย่างไร ทำไมถึงเปลี่ยนก็เห็นว่าที่เปลี่ยนเพราะว่า เห็นมาส่งเสริมพันธุ์ มีผลผลิตดี มีตลาดก็จะเปลี่ยนก็จะใช้ปุ๋ย อะไรแบบนี้ มีรถส. มาหามันมีปุ๋ยให้ใช้ มีเงินให้ใช้ ถ้าไม่เอาปุ๋ยไม่เอาเงิน ไม่เอาปุ๋ยก็ไม่ให้เงิน มันเห็นการเปลี่ยนพวกนี้

ส่วนที่ 3 ข้อมูลเจาะลึก 4 ครัวเรือนที่ปรับเปลี่ยนยกระดับ การจัดระดับที่เกษตรกร กลุ่มที่สนใจและปรับ กลุ่มที่ทำอยู่แล้วและทำให้เข้มข้นขึ้น กลุ่มที่ 4 กลุ่มชาวบ้านทั่วไป

ส่วนที่ 4 บทบาท อบต. กับกระบวนการส่งเสริมการปรับเปลี่ยนการทำเกษตร

อินทรีย์

- ควรสรุปกระบวนการเรียนรู้ ทั้งจากคนที่เคยมีการปรับเปลี่ยนอย่างเช่น พ่อวิบูลย์ เข็มเฉลิม รวมถึงถอดบทเรียนกระบวนการที่เราจัดขึ้นว่าสร้างการปรับเปลี่ยนทัศนคติได้อย่างไร
- ควรสรุปว่ามีปัจจัยอะไรที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนทั้งจากปัจจัยจากตัวเอง ปัจจัยจากการรณรงค์ ปัจจัยจากการดูข่าวสาร ปัจจัยจากการดูผู้อื่นก็ว่าไป หรือปัจจัยเรียนรู้อื่นๆ
- ควรศึกษา กลุ่มที่เปลี่ยนทัศนคติแล้วเปลี่ยนกลับ มีเงื่อนไขอะไร เพราะอะไร มีมุมมองอย่างไร (ถ้ามีในพื้นที่)
- กระบวนการทำงานของอบต. ควรคิดแบบนอกกรอบ ไม่ทำงานแบบเสียโหล และควรมีข้อมูลเชิงลึกของชาวบ้านจริง เพื่อที่จะได้วิเคราะห์พื้นที่ได้ตรงจุด
- การปฏิบัติการควร มีทั้งทำมาแล้ว เช่น การศึกษาดูงาน แต่ควรที่จะบอกให้ได้ว่าทำไมต้องศึกษาดูงาน เกิดจากข้อมูล ฐานคิดใด ซึ่งถ้าข้อมูลจากส่วนที่ 1-3 จัดแล้วบอกการปฏิบัติการได้ชัดเจน

1.2 โครงการแนวทางส่งเสริมพฤติกรรมอันพึงประสงค์ของเด็กและเยาวชนแบบมีส่วนร่วมโดยสถาบันชุมชนในตำบลโคกสะอาด

- ข้อดี ที่น่าสนใจคือมีการบันทึกรายละเอียดที่ดีมาก เพราะจะเห็นวิถีวิทยาในการค้นหาความรู้ ตัวที่น่าสนใจคือ การเสนอกระบวนการ และผลที่เกิดจากการวิจัย แต่ยังไม่ได้เสนอผลของการวิจัยว่าสิ่งที่ค้นหามาตามโจทย์วิจัยนั้น ว่าได้อย่างไร
- ควรมีการสังเคราะห์ข้อมูล จัดเป็นหมวดหมู่ เพราะข้อมูลนั้นยังไม่มีการจัดหมวดหมู่
- กระบวนการค้นข้อมูล นั้น อาจจะใช้กระบวนการ AIC ทีมวิจัยก็ได้ใช้อยู่บ้าง A คือบ้านของฉันเป็นอย่างไร ปัญหาของเด็กปัจจุบันเป็นอย่างไร A2 อนาคตที่อยากเห็น I จะไปให้ถึงสิ่งที่คุณพึงประสงค์ทำได้ยังงี้ C ทำแผนปฏิบัติการร่วมกัน ทั้งเด็กและชุมชน
- การปฏิบัติการไขปัญหา อาจจะออกมาในรูปแบบ วันครอบครัว สัปดาห์ละ 1 วัน การไม่กินข้าวนอกบ้าน การเข้าวัด มีมติการออกแบบใหม่ ที่ท้องถิ่นร่วมกันกำหนด งานวิจัยควรปฏิบัติการที่ทำได้จริงสัก 5 เรื่อง เป็น Base practice (ข้อปฏิบัติที่ดีที่ทำได้) ที่ชุมชนและ อบต. และเด็ก ออกแบบร่วมกัน เช่นวันไม่สูบบุหรี่ รณรงค์พ่อแม่เลิกกินเหล้า วันพ่อแม่ ทำให้เป็นวิถีประจำ ทำได้โดยไม่ต้องรอนโยบายจากรัฐบาล นายกต้องเป็นคนสร้างสรรค์ ไม่ต้องอิงการเมือง ทำท้องถิ่นให้เป็นแบบอย่างระดับประเทศ
- พฤติกรรมอันพึงประสงค์ ความประสงค์ของใคร ของเด็ก หรือของผู้ใหญ่ หรือ มาจากร่วมกันกำหนด ควรมีการกำหนดให้มีความชัดเจน
- ช่วงปฏิบัติการน่าจะเน้นการทำกับกลุ่มเด็กโดยตรง รับฟังมุมมองของเด็ก ให้เด็กเข้ามามีส่วนร่วมในการทำงานด้วย
- น่าจะมีการศึกษามุมมองด้วย เช่นพฤติกรรมดี ที่เด็กมี ระบบการเลี้ยงที่ส่งเสริมให้เด็กเป็นคนดี แล้วนำคนกลุ่มนี้มาจัดกระบวนการส่งเสริม

- ควรมีการศึกษาภูมิปัญญาชาวบ้านในการเลี้ยงดูเด็ก ที่มีในชุมชน เช่นระบบเครือญาติ วัด การอบรมสั่งสอน การเลี้ยงดู แล้วนำมาประยุกต์ ปรับใช้กับปัจจุบัน
- กระบวนการวิเคราะห์ แนวทาง ปฏิบัติการ ใช้การจัดลำดับ ความถี่ อย่างเดียวอาจไม่พอ ควรใช้กระบวนการกลุ่มในการวิเคราะห์ด้วย ไม่ว่าจะเป็นการจัดเวทีโต การประชุม เป็นต้น
- ควรมีการบันทึกการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการวิจัย ไม่ว่าจะเป็นเปลี่ยนแปลงที่เกิดกับ อบต. ทีมวิจัย ชุมชน เพื่อให้เห็นประโยชน์ที่เกิดจากการวิจัย

1.3 โครงการศึกษาการพัฒนาารูปแบบในการกำจัดขยะของประชาชนตำบลยางคำและตำบลจรเข้มะ

- กระบวนการดำเนินงานคือ สิ่งที่ได้ชัดเจนที่สุดคือการมีส่วนร่วม มีการทำกิจกรรม มากเป็นสิบสองกิจกรรม เมื่อหาส่วนใหญ่จะเป็นการจัดเวทีประชุม สรุปรงาน และอธิบายถึงขั้นตอนการทำวิจัยอย่างชัดเจน
- การใช้กระบวนการขับเคลื่อนงานให้เกิดผลถึงฐานของชุมชนได้ และอาจจะเห็นระบบการทำงานที่เป็นระบบ ถ้าเราบอกว่างานวิจัยเป็นฐานของเครื่องมือ ก็เห็นได้อย่างน่ายินดี
- การประชุมร่วมมือกับ องค์กรต่างๆ เช่น โรงเรียน อบต. วัด อนามัย ถือว่าเป็นการดี น่าสนใจ และเป็นรูปแบบการจัดการขยะหรือไม่
- ควรตอบคำถามให้ชัดว่า รูปแบบของการจัดการขยะเป็นอย่างไร โครงการต่างๆ ใช้รูปแบบหรือไม่ การซื้อรถขยะใช้รูปแบบ รูปแบบในการกำจัดขยะที่จริงเป็นยังงั้ และเป็นการ การจัดการจาก อบต. อนามัย โรงเรียน วัด ใช้รูปแบบการจัดการขยะหรือไม่ กิจกรรมที่มีการประชุม รณรงค์ที่ทำให้รูปแบบการจัดการขยะหรือไม่
- อยากให้กำลังใจ ว่าจริงๆแล้วรูปที่เกิดขึ้นนั้นเห็นชัดเจน แต่เหมือนว่าให้แต่ละหมู่บ้านคิดขึ้น คือรูปแบบที่ไม่ได้เกิดจากทีมวิจัย แต่เกิดจากชาวบ้าน เช่น การตั้งรางวัล หรืออื่นๆ
- การค้นหารูปทำอย่างไร ทำอย่างไร คือเราต้องตอบโจทย์ คือ รูปแบบอย่างไร นั่นคือโจทย์
- อธิบายกระบวนการงานดี แต่ไม่อธิบายผลเลย ว่าเป็นอย่างไร ของทีมนี้ผลก็คือ รูปแบบเป็นอย่างไร เพราะโจทย์คือการหารูปแบบ การกำจัดขยะแบบมีส่วนร่วม
- ข้อมูลขยะเป็นข้อมูลพื้นฐาน วิธีการจัดการขยะเดิมเป็นอย่างไร ปัจจุบันเป็นอย่างไร ข้อมูลวัฒนธรรม เป็นอย่างไร
- แผนปฏิบัติการที่กำหนดว่าการสร้างธนาคาร ขยะ ต้องมีที่ไปที่มา ไม่ใช่เห็นว่าเห็นเขาทำแล้วลอกมาเลยจุดอ่อน คือ ข้อมูลส่วนใหญ่ยังไม่พอ ในการวางแผนที่จะปฏิบัติงาน
- ข้อสังเกตจากรูปแบบกิจกรรมที่ทำมาแล้ว มาจากฐานคิด อะไรกันแน่ แต่เห็นมีแต่การประชุม แต่ที่จริงมันน่าจะมากกว่าการประชุม ตรงนี้เป็นรูปแบบหนึ่งในการจัดการขยะหรือไม่
- รูปแบบการจัดการ เวลาคิดวิเคราะห์ควรหาที่ตัวครัวเรือน เพราะอาจเป็นรากเง้า ในการหาปัญหา และการหาแนวทางการทำงานกับครัวเรือนในการจัดการขยะ อาจจะไปสู่ การกำจัดที่มีรูปแบบ เช่นการใช้ปืนโต หรือใบตอง เพราะย่อยสลายนำไปเป็นปุ๋ยได้

- ไม่ควรใช้ฐานคิดที่จํานำขะมาแปรรูปเป็นเงิน เพราะในที่สุดจะประสบปัญหาเหมือนที่ อบต. โศกสะอาด

1.4.โครงการวิจัยสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้องค์กรชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการค้นหารูปแบบการจัดการขยะในพื้นที่ ต.บ้านกงและ ต.บ้านผือ อ.หนองเรือ จ.ขอนแก่น

- การมีส่วนร่วม มีผลกระทบที่สร้างต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างไร งานวิจัยคือการสร้างคน เป้าหมายที่ต้องการให้ทำวิจัยคือ การต้องการให้พัฒนาการคนดีขึ้น งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นให้ความสำคัญกระบวนการมากกว่าผล ผลเป็นเรื่องราว

- ข้อมูลยังไม่แน่นพอ และยังไม่รอบด้าน ทำให้การวิเคราะห์ยังไม่ทะลุทะลวง มากนัก แต่เราสามารถเก็บมาวิเคราะห์ได้อีก ตัวข้อมูลต้องมีการเก็บเพิ่มและเก็บซ้ำ อีกได้ระหว่างทางในระหว่างที่สอ

- ควรมีการวิเคราะห์มีการวิเคราะห์เชิงซ้อน โขงไขให้เห็นการเปลี่ยนแปลงในชุดกิจกรรมแต่ละที่ที่ลงไป ใช้ความรู้จากภายนอกผสมผสานเข้าไป

- ควรมีการศึกษาเรื่องภูมิปัญญา ในสมัยเดิมใช้การมีส่วนร่วมอย่างไร วิถีดั้งเดิมเป็นอย่างไร ซึ่งจะทำให้เขารู้ว่าสิ่งที่ทำมาคืออะไร

2. ข้อเสนอแนะต่อทิศทางการทำงานต่อของชุดโครงการวิจัย อปท.กับการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน

ในการทำงานวิจัยเป็นงานเรียนรู้ และสร้างการพัฒนาศักยภาพการทำงาน เพื่อเรียนรู้เรื่องราวต่าง ข้อสรุปในการจัดกิจกรรมนี้ เป็นการพัฒนาตนเอง คือ อบต. ได้เรียนรู้การทำงานกับชาวบ้าน ได้เรียนรู้เครื่องมือที่เรียกว่าวิจัย ในการทำงานวิจัยชุดอปท.กับการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนมีข้อเสนอแนะต่อทิศทางการทำงานในชุดอปท.กับการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนดังนี้

1.การทำวิจัยเพื่อท้องถิ่น ข้อมูลที่ได้นั้นควรให้เป็นไปตามธรรมชาติ เพราะงานวิจัยเป็นความจริง ถึงแม้ไม่เป็นไปตามโจทย์วิจัยก็ตาม ไม่ควรไปดัดแปลงข้อมูล ควรเอาชาวบ้านเป็นหลักในการทำงาน

2.กระบวนการทำวิจัยทั้งชุด เป็นสร้างการพัฒนาการเรียนรู้ที่ดี เป็นการทำให้คนเกิดการเปลี่ยนแปลง โดยที่มีเป้าหมายของ อบต. คือการจัดการของตนเองกับชุมชน ดังนั้นการทำงานวิจัยในพื้นที่ ต้องมีการหาภาคี กลุ่ม ที่มีในชุมชนเป็นการขับเคลื่อนให้เป็นกระบวนการของชุมชน งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ต้องสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นในชุมชน

3.รูปแบบการจัดเวทีที่หลายฝ่ายมาพบปะกัน เป็นเสมือนการเปิดโอกาสให้ อบต. และหลายภาคส่วนมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้การทำงาน ผลการศึกษา เป็นการสร้างคนให้เข้าใจสังคม ชุมชน ร่วมกัน งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นคือ งานสร้างคน และพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ให้มีปัญญาและสร้างคุณภาพคน เป็นการปรับเปลี่ยนวิธีคิดคน

4.งานวิจัย กับองค์ประกอบของส่วนท้องถิ่น ควรเป็นงานสร้างกระบวนการให้ทุกภาคส่วนทุกภาคส่วนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วม โดย อบต. อาจจะเริ่มจากประเด็นเล็กๆ ที่มีในชุมชนแล้วแสวงหาความร่วมมือกับภาคีในพื้นที่มาแก้ไขปัญหา

และการทำงานของอบต. ไม่ควรยึดติดกับระบบมากนัก ควรมีการพลิกแพลงการทำงาน ไม่ใช่จัดขึ้นกฎกติกา แต่เป็นการคิดแล้วนำมาประยุกต์ใช้ วิธีคิดนอกกรอบคือ การสร้างวิธีคิดใหม่ คิดนอกกรอบที่เอื้อต่อเรา ไม่ผิดกฎระเบียบของ อบต.

5. การนำเสนอข้อมูลในงานวิจัย อาจจะเปลี่ยนแปลงได้ คือมีการบูรณาการเข้าด้วยกันไม่ยึดกรอบทั้งกรอบของสกว. หรือ กรอบงานวิชาการอื่น การเขียนข้อมูลควรจะเป็นไปตามวัตถุประสงค์งานวิจัยเชิงคุณภาพไม่ยึดติดส่วน หรือ บทมากเกินไป

6. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ควรสนับสนุนกลุ่มคนที่ทำวิจัยเพื่อท้องถิ่นแล้วได้ความรู้มาก อาจจะเป็นการให้ปริญญาระดับมหาบัณฑิต หรือควรมีการพัฒนาเป็นหลักสูตรการเรียนที่มุ่งเน้นการทำวิจัยเพื่อท้องถิ่น

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก เอกสารบันทึกผลการจัดกิจกรรม

อาจารย์ผู้พักตร์ : การจัดการขยะโดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในตำบลยางคำและ
จระเข้ โครงการที่ 4 คือ กระบวนการสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้องค์กรชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมใน
การค้นหารูปแบบในการจัดการขยะในพื้นที่ตำบลหนองค้อและตำบลหนองกง จังหวัดขอนแก่น
โครงการวิจัยทั้ง 4 โครงการ ได้ดำเนินการอย่างเข้มข้นตั้งแต่เดือนกรกฎาคม 2549 เป็นต้นมาและ
เกิดผลอย่างการดำเนินการเป็นที่น่ายินดีในหลายๆด้าน อย่างไรก็ตามศูนย์ประสานงานพิจารณาว่า
การนำเสนอผลการศึกษาและกระบวนการทำงานรวมทั้งปัญหาอุปสรรคบทเรียนต่างๆต่อเวที
รายงานความก้าวหน้า ก็มีผู้ทรงคุณวุฒิและเพื่อนนักวิจัยได้ให้ข้อคิดเห็นต่อโครงการอันจะนำไปสู่
การปรับปรุงการทำงานให้ดียิ่งขึ้น ศูนย์ประสานงานจึงได้จัดเวทีในวันนี้ขึ้นเพื่อก่อให้เกิดแนวทาง
ในการขยายผลรูปแบบการวิจัยแบบมีส่วนร่วมระหว่างอปท. และบุคคล ชุมชน ที่สนใจสื่อ ศูนย์
ประสานงานและทีมวิจัยขอขอบคุณทุกท่านที่ได้เล็งเห็นความสำคัญในการเข้าร่วมในวันนี้
ดิฉันหวังเป็นอย่างยิ่งว่าท่านจะได้รับประโยชน์จากเวทีในวันนี้และในเครือข่ายสนับสนุนการ
ทำงานกองทุนประสานงานต่อไปและในวันนี้เราก็มีทีมที่เข้าร่วมนอกจากทีมวิจัยแล้วยังมีองค์กร
ปกครองส่วนท้องถิ่นที่ให้ความสนใจเห็นว่ากระบวนการวิจัยแนวนี้น่าจะเป็นแนวทางในการ
ทำงานในท้องถิ่นได้ต่อไป รวมเรามีเพื่อนทีมวิจัยจากสำนักงานองค์กรสนับสนุนการวิจัยที่เข้าร่วม
แลกเปลี่ยนในวันนี้ และที่สำคัญอย่างยิ่งนะคะ มีท่านรองศาสตราจารย์ดร. โกวิท โพธิ์งาม มา
แนะนำให้เรา รู้จักซึ่งท่านจะเป็นวิทยากรให้ข้อเสนอแนะสำหรับทีมวิจัยในวันนี้ ท่านอาจารย์เป็น
อาจารย์ระดับ 9 ประจำภาควิชาพัฒนาชุมชนสังคมสงเคราะห์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ท่าน
สำเร็จหลากหลาย ประวัตินานยาวนานมาก ท่านศึกษาปริญญาตรีคณะศึกษาศาสตร์จาก
มหาวิทยาลัยศิลปากร และก็เรียนนิติศาสตร์จากธรรมศาสตร์แล้วโททางด้านพัฒนาสังคมจาก
มหาวิทยาลัยเกษตรฯ ก็สาขารัฐศาสตร์การปกครองจากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปริญญาเอก
ทางด้านพัฒนาชุมชนและการพัฒนาชนบทที่ UPLB แล้วท่านก็ได้รับประกาศนียบัตรเกี่ยวกับการ
ปกครองท้องถิ่นเกี่ยวกับ ที่เยอรมนี และท่านก็มีความชำนาญทางด้านการพัฒนาชุมชน พัฒนา
ชนบท และการจัดการชุมชนและการปกครองท้องถิ่น อาจารย์มีประวัติการทำงานจากหลายที่ตั้งแต่
โครงการพัฒนาชุมชนนะคะ จนถึงกองฝึกอบรมกรมการพัฒนาชุมชน แล้วก็สอนใน
ระดับอุดมศึกษาทั้งที่เกษตรศาสตร์และธรรมศาสตร์ แล้วก็สอนในระดับปริญญาเอกให้กับใน
หลายๆสถาบัน นับว่าท่านอาจารย์เป็นผู้เชี่ยวชาญทางด้านพัฒนาชนบท ท่านมีเอกสารเกี่ยวกับ
เรื่องการปกครองท้องถิ่น การกระจายอำนาจและปัจจุบันท่านอาจารย์ก็ทำงานทางด้านการวิจัยเรื่อง
ธรรมาภิบาล ซึ่งหลากหลายมาก ซึ่งวันนี้เราคิดว่าเราคงได้ร่วมแลกเปลี่ยนแล้วก็ได้รับความรู้จาก
ท่านอาจารย์ ทั้งนี้เพื่อไม่ให้เป็นการเสียเวลาก็คิดว่าให้ทีมวิจัยเริ่มโดยอาจจะได้นำเสนอและแนะนำ
ทีมโดยสังเขปและก็จะนำเสนอ คือเราจะใช้เวลาให้คุ้มค่าที่สุดที่จะได้รับข้อเสนอแนะจากท่าน
อาจารย์นะคะ ก็ช่วงนี้ก็ขอเรียนเชิญท่านดร. บัญชร แก้วต่อ่ง จะเป็นผู้มาช่วยจับประเด็นและก็จะช่วย
ดำเนินการนะคะ กราบเรียนเชิญอาจารย์ตรงนี้เลยคะ

ดร. บัญชร : เรียนท่านผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิจัยและก๊เพื่อนพี่น้องที่เข้ามามาร่วมเรียนรู้
ทั้งหลาย วันนี้นะครับเราคงจะได้รู้งานวิจัยจากกลุ่มงานวิจัยทำเรื่อง อบต. จากสี่โครงการ การ
เรียนรู้วันนี้มันคงจะเป็นแนวทางที่จะช่วยให้เราปรับโครงการหรือพัฒนาโครงการ พัฒนา
กระบวนการให้มันเข้มข้นให้ได้ดีขึ้นเพื่อจะได้ผลประโยชน์กับพื้นที่เป้าหมายงานวิจัยท้องถิ่นนั้น
มุ่งหวังที่จะสร้างท้องถิ่นให้มีความเข้มแข็ง มีผู้รู้เกิดขึ้นในท้องถิ่น เอาความรู้เกิดขึ้นในท้องถิ่นและ
มีผู้ที่เข้มแข็งในท้องถิ่น เพราะฉะนั้นกระบวนการวันนี้ก็จะได้ทางท่านนักวิชาการ ท่านอาจารย์
โกวิท โพธิ์งาม มาช่วยมองว่าสิ่งที่เราทำนั้น เนื่องจากท่านอาจารย์มีประสบการณ์ทางด้านการวิจัย
ด้านอบต. เยอะ ก็จะช่วยมองให้มุมมองว่าสิ่งที่เรากำลังทำตอนนี้จุดที่น่าจะต้องเติมนี้คืออะไร
เพราะฉะนั้นก็จะเป็นผลดีกับโครงการเองนะครับ ที่จะได้เรียนรู้ตนเองและก็ปรับตัวเองไปด้วยและ
ขณะเดียวกัน ผู้เข้ามาเรียนรู้ถึงแม้จะเป็นโครงการอื่น เพราะเท่าที่เห็นมาหลายโครงการที่ไม่ใช่
โครงการ อบต. ก็จะได้เรียนรู้กระบวนการวิจัยที่กลุ่ม อบต. ทำว่ามีจุดเด่นอะไรบ้างที่ทำมาแล้วก็มี
จุดอะไรที่ยังเป็นประเด็นปัญหาที่ต้องปรับให้มันดีขึ้นกว่าเดิม เพราะฉะนั้นวันนี้ก็ถือว่าเป็นโอกาส
เข้ามาเรียนรู้ร่วมกัน ที่นี้ตอนนี้ผมว่าเราน่าจะเริ่มได้เลยเพื่อจะได้ลองเรียนรู้โครงการแรกก่อนนะ
ครับ หลายท่านที่อาจจะยังไม่เคยเข้ามาเวทีแบบนี้จะได้ลองเรียนรู้ดูนะครับว่าความรู้ที่แต่ละ
โครงการมีเขามีความรู้เรื่องอะไรบ้าง เขาทำกันมาอย่างไร ได้ความรู้อะไร และน่าจะทำกันยังไงต่อ
เชิญโครงการแรกของโครงการกระบวนการเปลี่ยนแปลงทัศนคติในการทำเกษตรไปสู่แนวทางการ
ส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่ตำบลหนองคอกแป้น อำเภอบางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์
เชิญโครงการเลยครับ

นายกทรงเดช ก้อนวิมล : ครับ ท่านวิชาการทุกท่าน ทีมวิจัยและผู้ใ้รู้ทุกท่านครับ
กระผมนายกเทศ กววิมล หัวหน้าทีมวิจัยของหนองคอกแป้น ผมใคร่อยากจะแนะนำ วันนี้ผม
เชื่อว่าเป็นคนที่มีอุดมการณ์ที่จะทำเหมือนกัน คนแรก นายบุญเรือง ตำแหน่งรองนายก
องค์การบริหารส่วนตำบลหนองคอกแป้น ท่านที่ 2 จ่าสิบตำรวจผดุง ศิริพิชัยค์ ปลัดองค์การ
บริหารส่วนตำบลหนองคอกแป้น ท่านที่ 3 นายพลไกร ไชยภูมิ เลขานายองค์การบริหารตำบล
หนองคอกแป้น และนายสมควร สมาชิกองค์การบริหารตำบลหนองคอกแป้น ก็วันนี้ถือว่ามีมาแชร์
ประสบการณ์ในพื้นที่ที่ทางคณะพวกผมได้มีโอกาสไปสัมผัส มีโอกาสไปเรียนรู้ ทุกท่านครับ
กระบวนการเปลี่ยนแปลงทัศนคติจากการทำเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่ตำบลหนองคอกแป้น ทุกท่าน
ครับตำบลหนองคอกแป้นของเราได้มีโอกาสรับนโยบายของรัฐ คือ ตำบลเศรษฐกิจพอเพียง เราก็
ไม่รู้ว่าจะทำอะไร เราไม่รู้ว่าจะเดินแล้วก็หันเหทิศทางใด โชคดีที่เราได้รู้จักท่านที่ทำงานอยู่
ในโนนคหรือว่าท่านที่ทำงานอยู่ในทีมวิจัยเป็นที่เลี้ยง ท่านก็เลยแนะนำว่าเรามีโครงการเรามี
กิจกรรมที่ถือว่าเป็นหัวใจหลักที่จะเข้าไปในพื้นที่

เราก็เลยได้มีโอกาสมาปรึกษาและก็มาเรียนรู้ทำให้เราได้ทราบว่าวันนั้นเราได้มีประชุมกัน
อยู่ในส่วนของตำบลของเรามีตัวแทนจากหน่วยงาน ตัวแทนจากโรงเรียน ผู้นำ ตัวแทนจากเจ้า

อวาทพระสงฆ์ ในหมู่บ้านมาร่วมกันว่าในทุกที่ของเราปัญหาที่เราค้างคาใจ ปัญหาที่เราไม่รู้มัน
คือเรื่องไหนนะครับ ก็เลยมีหลายหัวข้อด้วยกันแต่ที่คุยกันนะครับ ในที่ประชุมก็บอกว่าเราอยากจะ
รู้ว่าในฐานะที่ตำบลหนองตอกเป็นของเราเป็นตำบลที่น่า่องเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง เราไม่รู้
เราจะทำงานอย่างไรก็เลยได้สิ่งที่เราร่วมกันค้นหาว่าเราจะเปลี่ยนแปลงทัศนคติจากการทำเกษตร
เคมีไปสู่การทำเกษตรอินทรีย์ได้อย่างไรนะครับ ขณะนั้นเราก็ไม่รู้คำว่า วิจัยท้องถิ่นมันมีแรงใน
ลักษณะอย่างไรที่ประชุมก็เลยคุยกันหลายเรื่องแต่ที่สำคัญมันทำให้เราทราบว่าวิจัยท้องถิ่นก็คือ เป็น
เรื่องที่ชุมชนหรือคนในท้องถิ่นเห็นว่าเป็นปัญหาที่สำคัญและอยากจะค้นหาคำตอบร่วมกัน 2.
ชุมชนมีส่วนร่วมในการหาคำตอบร่วมกัน มีการแก้ไขปัญหาหรือเสนอทางออกกับท้องถิ่นเป็น
เรื่องที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์และเป้าหมายขององค์กร เกิดกระบวนการเรียนรู้ในการทำงาน
ร่วมกันจริงๆ นี่ถือเป็นหัวใจหลักสำคัญที่ทำให้เราทราบ หลังจากนั้นเราก็ตัดสินใจทำงานร่วมกับ
ทาง สกว. หรือกองทุนสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานการณ์ของ
ตำบลหนองตอกเป็นนะครับว่าขอบเขตหรือปัญหาที่เกิดขึ้นจากที่เรามีความเชื่อว่าการเปลี่ยนแปลง
ทัศนคติของคนที่ทำเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่หนองตอกเป็นมีกระบวนการอย่างไร ก็เพื่อไปสร้าง
กระบวนการเปลี่ยนแปลงหรือว่าปรับทัศนคติจากคนที่ทำเกษตรเคมีไปสู่เกษตรอินทรีย์ในตำบล
ของหนองตอกเป็น เราได้ค้นหาอาสาสมัครจากกลุ่มเป้าหมาย 40 ครอบครัว ได้มาจากผู้นำชุมชน
เป็นคนคัดได้เราร่วมกันวิเคราะห์ว่าทั้ง 40 ครอบครัวที่ได้มาจากเป้าหมายของเราเป็นคนใน
ลักษณะที่มีความสนใจและไม่สนใจบ้าง เราได้รู้ว่ามีคนที่มาทั้ง 40 ครอบครัวมีทั้งสนใจและไม่
สนใจและเราก็ได้มีการประชุมทั้ง 40 ครอบครัวเรามีบทเรียน เขาบอกว่าการประชุมใหญ่ ๆ ทั้ง 40
คนนี้พูดกันไม่รู้เรื่อง พูดกันไปคนละเรื่องนะครับ ทีมวิจัยหลักก็เลยได้แบ่งกลุ่มย่อยออกเป็นย่อยๆ
นะครับโดยแบ่งเป็น 3 กลุ่ม กลุ่มที่ 1 บ้านโนนหมากพริก กลุ่มที่ 2 บ้าน..... กลุ่มที่ 3..... แล้วก็
ทางทีมวิจัยหลักได้นำสื่อซีดีเกี่ยวกับสารพิษสารเคมีมาเป็น Powerpoint หรือว่าฉายเป็น
ภาพเคลื่อนไหวให้กลุ่มเป้าหมาย โดยกลุ่มเป้าหมายเฉลี่ยแล้วประมาณ 20 คน นี่ถือเป็นภาพที่เรา
ได้ลงพื้นที่ หลังจากนั้นทางทีมวิจัยของเราก็ได้มาร่วมคิดว่าหลังจากนี้เราจะทำกิจกรรมอย่างไร ก็
โดยการเก็บข้อมูลจาก 40 ครอบครัวแล้วก็เอาข้อมูลจาก 40 ครอบครัวที่แหละ เรามาถอดปัญหาใน
พื้นที่เราพบว่ามีปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ของเรานี้มากมายเหลือคณานับ แต่เราให้โฟกัสเอา
เฉพาะปัญหาเรื่องการทำเกษตร เราได้ทราบว่าพื้นที่ของเราในการทำเกษตรนี้ต้นทุน เกี่ยวกับ
ต้นทุนค่าจ้างที่จะสูงเป็นการซื้อพวกสารเคมี เชื้อปุ๋ย แล้วก็ปัญหาเรื่องสุขภาพ แล้วก็ปัญหาเรื่อง
สิ่งแวดล้อม และที่สำคัญที่เราได้ค้นพบว่าคนส่วนใหญ่ในชุมชนของเราไม่สามารถที่จะ
พึ่งตนเองได้นี่คือภาพเหตุการณ์ที่เราได้เก็บข้อมูลในพื้นที่ อันนี้จะเป็นยา..... แล้วก็ยาฆ่าหญ้าพวก
นี้ นี่คือผลจากที่เราได้ร่วมกันรวบรวมข้อมูลและสะท้อนปัญหามันจะพึ่งตนเองไม่ได้นะครับ
หลังจากนั้นเราก็เลยคุยกันบอกว่าเราจะต้องทำอะไรบ้าง ก็เลยได้ข้อสรุปมาว่าเราต้องหาปราชญ์
หรือว่าผู้รู้ในตำบลของเราซัก 10 ครอบครัวแล้วก็ถอดบทเรียนจาก 4 ครอบครัวแล้วก็เราไป

แลกเปลี่ยนจากโรงงานจากเครือข่ายอื่นที่ตรงกับความต้องการของเราในครั้งนี้คือ การจัดระดม และก็เสวนา ถอดบทเรียน จาก 40 ครอบครัวนี้ก็เพื่อที่จะได้รู้ว่าการพัฒนาทางเกษตรของตัวแทน 4 ครอบครัวเป็นอย่างไรถึงจะต้องทำเรื่องการพึ่งตนเอง อย่างไรก็ตามจะต้องพึ่งตนเองได้ หลังจาก นั้นเราก็ได้ไปศึกษาดูงานแลกเปลี่ยนพันธุ์ข้าวที่อำเภอภูคชชุม สิ่งที่เราไปเห็นอยู่ที่อำเภอภูคชชุมเรา เป็นเรื่องที่อยู่ในส่วนกระบวนการของเราเอง ไม่เคยเจอเคยเห็นนะครับ สินค้าที่มาจำหน่ายวันนั้นไม่มี การซื้อขายด้วยเงิน เป็นการแลกเปลี่ยน คนไหนมีผักก็นำมาแลกมะเขือ คนไหนมะเขือก็นำมา แลกพริก ใครมีหัวมันก็จะเอามาแลกอย่างอื่นไป วันนั้นขณะที่ไปดูงานตรงนี้ประมาณสัก 20 คน วันนั้นถือเงินไปเขาบอกว่าฉันไม่เอาเงินหรือก็มีอะไรมาแลกไหม วันนั้นสิ่งที่เรารู้สึกและก็ ประทับใจและก็รู้สึกว่ เอ๊ะ! มันเกิดอะไรขึ้นกับชุมชนตรงนี้ จะมี แหลม ปราชญ์ชาวนาตรงนี้ ก็จะเป็นไปแลกเปลี่ยนพันธุ์ข้าวที่จังหวัดร้อยเอ็ด วันนั้นจะมีกลุ่มที่ทำเกษตรอินทรีย์จากทาง จังหวัดสุรินทร์ขึ้นมาเวทีแล้วก็มาให้ข้อคิดที่เขาเปลี่ยนในลักษณะเปลี่ยนแปลงไปในลักษณะที่ พึ่งตนเองได้เปลี่ยนจากอะไร เริ่มต้นเขาจะอย่างไรทำให้กลุ่มเป้าหมายของเราบางกลุ่ม ช่วงนี้จะ เป็นเวทีแลกเปลี่ยนนะครับ หลังจากนั้นเราก็ออกมาแลกเปลี่ยนกัน ให้เราทราบว่าการพึ่งตนเองนี้ มันเป็นเรื่องที่ไม่อยาก ยกตัวอย่างเช่น วันนั้นอยู่ที่สุรินทร์กลุ่มที่สุรินทร์บอกว่ามันจะยากอะไร เบื้องต้นถ้าได้ปุ๋ยจะเอาแค่เพียงต้นโสน ต้น... เอามาหว่านกลุ่มของเราก็เข้าใจว่าเอ๊ะ! แต่ก่อนเราไป มองเรื่องปุ๋ยอินทรีย์ต้องอัดเม็ด ที่จริงมันไม่ใช่การพึ่งตนเองนี้มันมีหลายเรื่องมาก ผลจาก การศึกษาดูงานนะครับมันทำให้เราได้ทราบว่าแบ่งเป็นอยู่ 2 ระดับคือ ระดับที่หนึ่งคือ ผู้ที่มีพื้นฐาน การทำเกษตรอยู่แล้ว ระดับที่สองคือ ผู้สนใจที่ถูกชักชวนจากกลุ่มที่หนึ่ง แล้วก็มีความกระตือรือร้น รู้เทคนิคและก็วิธีการ ตรงนี้เราก็ได้เชิญกลุ่มของแหลม คุณพูนศักดิ์ สมบูรณ์นะครับมาห้ในตำบล ของเราเพื่อที่จะมาแลกเปลี่ยนให้กับ 40 ครอบครัวของเราได้แลกเปลี่ยนกัน แหลมบอกว่าการ พึ่งตนเองเป็นสิ่งที่ง่ายขอแต่คุณลงมือทำสักอย่างนะครับ นี่ก็จะเป็นภาพของกลุ่มเป้าหมายของเรา ผลจากการจัดกิจกรรมของเรามันทำให้เราได้ทราบว่ากลุ่มเป้าหมาย 40 ครอบครัวสนใจเกิดความ กระตือรือร้นที่อยากจะเข้าร่วมอย่างจริงจังแล้วก็เกิดการตระหนักกับแนวคิดพึ่งตนเองนะครับ กลุ่ม ที่สอง เคยใช้ปุ๋ยเคมีก็เริ่มจะหันมาดูปุ๋ยอินทรีย์ด้วย ผู้ที่เคยซื้อกินก็หันมาปลูกกินที่ละน้อยนะครับ สรุปการทำงานของเรามันทำให้เรารู้ว่าการทำงานอยู่ในส่วนของทีมวิจัยคือว่าเราต้องไปร่วมกับอยู่ใน โหนดของทาง.....แล้วก็ในส่วนราชการต่าง ๆ ตลอดพี่น้องประชาชนแล้วก็ตลอดจนผู้นำ สมาชิกต่าง ๆ เราถึงจะทำงานสำเร็จนะครับ เออ..

ทุนที่ได้รับจาก สกว. นะครับ มันทำให้เราทราบว่าการทำงานเป็นทีมเป็นอย่างไร มันทำให้เราทราบ ว่าการวิจัยแบบชาวบ้านมันเป็นอย่างไร และก็อีกเรื่องหนึ่งก็คือว่า ทุกครั้งที่เรามาประชุมมาพบกัน บ่อย ๆ นี่มันทำให้เราทราบเกี่ยวกับโครงการวิจัยอื่น ๆ ที่ร่วมกันทำ อย่างเช่นผสมกับทางโคกสะอาด จะอยู่ใกล้มันทำให้เราว่า เอ๊ะ! โครงการที่ทำเกี่ยวกับเด็กนี่ทำได้อย่างไร อย่างทางขยะทาง ขอนแก่นทำได้อย่างไร ทำให้เรารู้จักว่าแทนที่ไม่ต้องลงมือวิจัยก็ได้เอาข้อมูลตรงนี้ไปทำได้เลยมัน

ทำให้เราว่าการแก้ไขปัญหานั้นจริง ๆ มันต้องแก้กันแบบต่อเนื่องและที่สำคัญก็คือว่า ผลผลิตที่มันเกิดขึ้นเราเอาไปปรับใช้อยู่ในส่วนของทาง อบต. ของเราได้เลย จากกิจกรรมจากโครงการที่ได้เกิดขึ้นและที่สำคัญอีกส่วนหนึ่งบางครั้งเราพบว่าที่ผ่านมามันแก้ปัญหามาไม่จบไม่สิ้นก็คือ มันเป็นความอ่อนแอของรัฐให้เราเข้าใจอย่างนั้นนะครับว่าการทำแบบไม่ต่อเนื่องและอีกสิ่งหนึ่งที่สำคัญที่สุดมันให้เราได้น้อมรับเอาหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาบริหารงานและดำเนินชีวิตที่มียุทธศาสตร์ของเราทั้ง 6 คน นั้นและกลุ่มเป้าหมายในส่วนพื้นที่ของเราทั้ง 40 ครัวเรือน การเปลี่ยนบางท่านก็เปลี่ยนจากเล็ก ๆ บางท่านก็เปลี่ยนเหมือนระเบิดไปขึ้นระเบิดไปเลยแล้วก็เวลาเราคุยกันเวลาเราถามกันมันจะทำให้เรารู้ว่าความสุขที่มันเกิดขึ้นนี้ บางครั้งมันไม่ใช่มาจากมหาศาลนะเงินทองมากมาย ที่สำคัญคือว่ามันอยู่กับตัวเองเข้าใจตัวเองทำมาหากินไม่ต้องไปพึ่งปัจจัยภายนอกไม่ต้องไปพึ่งใคร นี่คือสิ่งที่เราพร้อมกันค้นหาแล้วก็อยู่ในส่วนของฐานกระบวนการในโครงการของเรา

อาจารย์บัญชา : ครับ ขอขอบคุณนายกทรงเดชนะครับ เออ... คนที่นำเสนอเป็นท้องถิ่นก็ได้ นะ พุคภาษาลาวก็ได้มันจะได้คล่องจะได้เป็นวิจัยท้องถิ่น เคียะจะเป็นงานวิจัยภาคกลางไป เออ.. คุณทรงเดชนี้ทำเวลาได้ดีมาก ก็คงมีเวลาให้อาจารย์โกวิทนะครับ คือเราใช้เวลาในการนำเสนอประมาณ 30 นาที และใช้เวลาให้ความเห็นประมาณ 30 นาที โดยขอเวลา 20 นาทีให้อาจารย์โกวิท เป็นผู้ให้ความเห็นหลักและอีก 10 นาทีที่ช่วยกันเติมว่าเรามีมุมมองอะไร เชิญอาจารย์ครับ

อาจารย์โกวิท : ครับ ขอขอบคุณนะครับ เออ.. พอบอกว่าให้พูคภาษาถิ่น เอาเป็นว่าผมก็มาจากถิ่นนะครับ ถิ่นภาคกลางผมก็คงจะพูคภาษาถิ่นนะครับ (หัวเราะ) อยู่ที่นี่ก็พูคอีสานผมก็จะพยายามฟังให้รู้เรื่อง โอเคนะครับ เออ.. ก็ขอขอบคุณนะครับกลุ่มที่ทำเรื่องการเปลี่ยนแปลงทัศนคติการทำเกษตรไปสู่แนวทางการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่ตำบลหนองดอแก้วไป เออ.. คือก็ดีใจนะที่ได้พูคออกมาอย่างดี คือพอคิดผมมีรายงานอยู่ผมก็ฟังที่พูคนี้เองที่ไปปรับนี้ก็บอกว่าปัญหาวิจัยชาวบ้านก็คือเรื่องการเขียน ผมก็อ่านฉบับเขียนมาพอคิดแต่ท่านที่เสนอ ท่านนายกอบค. ที่เสนอ ก็ไม่เหมือนกับที่เขียน เอากันง่าย ๆ คือท่านเสนอดีกว่าเขียนก็เป็นความจริง เพราะฉะนั้นผมมาฟังแล้วผมก็สบายใจ เพราะว่าถ้าท่านเขียนแบบที่ท่านเสนอเนี่ยจะดีมากความเห็นผมนะ แบบที่ท่านเสนอจะดีกว่าที่เขียน ประเด็นที่หนึ่ง เพราะฉะนั้นผมคิดว่าเวลาท่านเขียนนี้ท่านไม่มีกรอบเวลาเขียนท่านต้องมีกรอบส่วนที่หนึ่ง อะไรก็ว่าไปเป็นอย่างโน้นอย่างนี้ ตรงนี้อาจจะเป็นปัญหาหนึ่งผมคิดว่าเราต้องกลับมาทบทวนว่าเราจะเอาอย่างไรกันดี เรื่องกรอบที่เป็นส่วนสูงอะไรอย่างนี้นะ มันทำให้ถูกแยกส่วนนะ แต่เวลาท่านเสนอเนี่ยมันมีความกลมกลืน มีการบูรณาการความคิดอะไรนะดี ก็ขอชมเชยว่านำเสนอได้ดี แล้วก็เขียนมันเกิดเป็นส่วน ๆ เสียมันลำบากเพราะฉะนั้นท่านม้วนเคียวก็บูรณาการจบไปเลยนะครับ อันนี้คือประเด็นที่ผมก็ไม่แน่ใจว่าจะทำอย่างไรเวลาเขียน ที่นี้เข้าสู่ประเด็นที่สองนะ คิดว่าเรื่องของการนี้มันมีถ้าผมพยายามจะฟังและพยายามที่เดินตามเนื้อเรื่องที่ท่านทำนั้นครับ ผมคิดว่าจะมีอยู่ 4 ส่วนใหญ่ ๆ ส่วนที่หนึ่งก็พูดถึงว่าสถานการณ์ปัญหา

การเกษตรในพื้นที่นั้นเป็นอย่างไรมันมีการเปลี่ยนแปลงภาคเกษตรอย่างไรบ้าง อาจจะดูอดีต ปัจจุบันก็ได้ แต่ว่าที่เสนอนี้ผมก็คิดว่ามันมีอยู่สิ่งหนึ่งที่มันขาดไปแม้กระทั่งที่เขียนนี้ก็คิดว่าผม คิดว่าจากบทที่หนึ่งที่ดี เนี่ยผมดูแล้วมันแปลกนิด ๆ หน่อย ๆ มันแปลกน้อยมากเรื่องการ สถานการณ์ปัญหาการทำเกษตรในพื้นที่หรือการเปลี่ยนแปลงภาคเกษตรกรรมที่เป็นอยู่จากการใช้ พืชปลูกเดิม ขาดแม่ลงนี้ทำได้น้อยนะครับ ที่ผมเปิดในหน้าผมคอมเม้นไว้ละครับ อย่างเช่นเราไป เขียนไว้ว่าบทที่ 2 จะเป็นฟอร์มราชการ นายกอบต. วันนี้พูดไม่ตามระบบราชการถ้าเราเป็นนาย กอบต. เราจะมีกรอบ (หัวเราะ) ข้อมูลพื้นฐานทั่วไป มีสภาพพื้นที่ มีอาณาเขต มีที่ตั้ง มีสภาพสังคม วัฒนธรรมมีการตั้งถิ่นฐานก็ไล่ไป มีการปกครอง อย่างนี้เขาเรียกมีฟอร์มในการเขียน แต่ผม หมายความว่าเราหลุดยูนิฟอร์มนี้เลยไหม คือผมคิดว่ามันอาจจะไม่จำเป็นต้องยูนิฟอร์มมากก็เขียน ให้เห็นสภาพของการเปลี่ยนแปลงในหน้า 14 นี้ พอท่านพูดถึงเกษตรนี้ท่านเขียนแค่ 3 บรรทัดนี้เองซึ่งอันนี้เป็นปัญหาเหมือนกัน แต่ว่าท่านอาจจะต้องบอกลักษณะของการทำการเกษตร ปัญหา การทำการเกษตรในพื้นที่ แต่ถ้าดูในเอกสารนี้มันมองไม่เห็นอาการของการ คือผมคิดว่าเรื่อง สถานการณ์ปัญหามันมีอยู่แล้วละในพื้นที่แล้วก็ถอดบทเรียนตรงนั้นมาว่า มันเป็นอย่างไบบ้างนะ กระผมคิดว่าทำให้มันเนียนก็ได้ เออ.. เพราะฉะนั้นตรงนี้นั้นจะเป็น โจทย์ใหญ่ระหว่างที่หนึ่งกับที่ สองนะครับ เพราะว่าในส่วนที่หนึ่งแล้วกันนะเป็นส่วน ๆ เพราะว่าในส่วนที่หนึ่งนะครับส่วนที่ หนึ่งก็หักมุมเลยว่าจะต้องมีการ ศึกษาอันนี้จากปัญหาที่ท่านมีอยู่ สองสามปัญหาและท่านเลือก ปัญหานี้ แต่พอส่วนที่สองนี้ยูนิฟอร์มเลยซึ่งผมคิดว่าตรงนี้ก็ปัญหาเหมือนกัน เพราะฉะนั้น ผมคิดว่ามันน่าจะเริ่มจากสถานการณ์ปัญหาคือฟังจากท่านพูดเหมือนกับว่าจะมีบวกกับเรื่องที่ท่าน เสนอนี้หรือเขียนเป็นเปเปอร์นี้มันมี 4 ส่วน เริ่มจากสถานการณ์ปัญหา เริ่มจากการเปลี่ยนแปลง ภาคเกษตร การทำการเกษตรปัจจุบัน ปรากฏการณ์ที่ผ่านมาปัจจุบันมันเป็นอย่างไร อันที่สองนี้ผมคิด ว่าปัญหาในปัจจุบัน....ก็ก่อให้เกิดปัญหา ความจริงคนที่เปลี่ยนทัศนคตินี้มันก็มาจากสิ่งที่เราพูดถึง แล้วก็เข้าใจตนเอง รู้ปัญหา ค้นพบด้วยตนเองนะครับ มันก็เกิดปัญหาแล้วอันที่สองคือการ ปรับเปลี่ยนทัศนคติ อันที่สามนะครับ อันที่สองหมายถึงตัวปัญหาจริง ๆ ที่ก่อให้เกิดการ เปลี่ยนแปลงมาสู่การเปลี่ยนทัศนคติของครัวเรือนที่เลือกทำเกษตรอินทรีย์ ผมคิดว่าอันที่สามนี้ต้อง ผมดูแล้วท่านจะไปเจาะเคท 4 ครัวเรือนนะ ก็คงจะเป็นครัวเรือนที่ปรับเปลี่ยนยกระดับ เพราะว่า อีกสิบนี้ยังถูกฝึกสอนอยู่เพราะว่าบางคนก็ยังไม่เข้าถึงตรงนี้นะครับ เพราะฉะนั้นผมคิดว่าใน 4 ครัวเรือนนี้เข้าใจตัวเองเรียบร้อยแล้วว่าทำเกษตรแบบนี้มันเกษตรแผนใหม่มัน.... แล้วก็อันที่ 4 นี้ ผมคิดว่าความจริงเราพูดตอนต้นพอดีท่านใน โครงการนี้มันเป็นการเชื่อมรวมระหว่างองค์กร ท้องถิ่น อบต. กับชุมชนและก็ครัวเรือนอาการตรงนี้นั้นจะเชื่อมกันยังไง ผมไม่แน่ใจว่าองค์กร ปกครองท้องถิ่นในรูปของ อบต. มันจะเข้ามาสู่การช่วยตรงนี้ได้อย่างไรหรือการพยายามทำให้เห็นว่า เราจะบูรณาการ ความจริงตัวละครในที่นี่อาจจะมียุทธศาสตร์ 4 ตัวละคร ตัวละครที่หนึ่งก็คือ 4 ครัวเรือนที่วันนี้ท่านต้องลงไป ก่อนจะมา 4 ครัวเรือนท่านก็มีกระบวนการคิดมาใช้ใหม่ครับ มี

กระบวนการ กระบวนการตรงนี้ก็มีผมดูในเปเปอร์แล้วก็พยายามจะบอกว่าทำอะไรบ้าง เช่น จัดเวที ไปสนทนากลุ่ม อะไรต่ออะไร แล้วก็ไปคัดเลือกมีอาสาสมัครครัวเรือนมา แล้วก็แบ่งกลุ่มเป็น 3 กลุ่มแล้วก็ให้มีสุดท้ายนี้จะบอกว่าไปโฟกัสที่ 4 ครัวเรือนอันนี้ตัวละครที่หนึ่ง อันที่สองนี้ผมคิดว่าถ้าตัว เอ... ตัว 4 ครัวเรือนจริงๆ นะต้องอันนี้อาจจะยังไม่ต้องทำก็ได้เพราะว่ามันเป็นระยะที่หนึ่ง อันที่ 3 ก็คือ อบต. อันนี้ผมคิดว่ามันจะต้องเชื่อมต่อให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมระหว่าง อบต. กับการทำงานในชุมชนเนี่ยมันจะบวกกันยังไง จะผนวกกันยังไงนะครับ ผมคิดว่าหลักๆ มันแค่เนี่ย สามตัว หรือตัวละครที่ 4 ก็คือความเป็นชุมชนทั้งชุมชน ภาพของมัน เพราะว่าเรื่องนี้เป็นเรื่องยาก นะการเปลี่ยนทัศนคติเป็นเรื่องยาก ต้องยอมรับว่าเรื่องยาก เพราะฉะนั้น..... ผมคิดว่าเราต้องการที่จะบอกว่า คือมันเป็นผมไม่แน่ใจนะว่าเรา คือเนื่องจากว่าผมมาคอมเม้นท์ท่านดีไซเนอร์เรื่องไปหมดแล้ว แต่ผมคิดว่าถ้าจะพูดก็คือ ว่าท่านต้องการเขียนบอกว่ากระบวนการเปลี่ยนทัศนคตินี้มันจะบอกบทเรียนตรงนี้หัวใจมันอยู่ตรงนี้นะผมคิดว่า ว่าชาวบ้านทำไมต้องเปลี่ยนทัศนคติมาทำเกษตรแบบอินทรีย์นะครับ มันมีกระบวนการเรียนรู้อะไรไหมที่จะทำให้เขาปรับเปลี่ยนทัศนคติแต่ผมว่าหัวใจมันอยู่ตรงนี้ เพราะฉะนั้นต้องไปถอดบทเรียนจริงๆ ใช้ไหมจาก 4 ครัวเรือนเป็นหลัก ในความเป็น... ต้องถอดบทเรียนจากคนที่ยังรู้ว่าสิ่งที่เขาทำเกษตรแผนใหม่ทำให้เขามีปัญหา เพราะฉะนั้นผมคิดว่าในอดีตกาล อย่างพอใหญ่วิบูลย์ ที่เรารับรู้กันนี้ แก่ก็เกิดปัญหาคงคาเห็นธรรมขึ้นมา โอ๊ย! เกษตรแผนใหม่นี้ไม่ได้แล้ว หลายทีนะ ผมไปที่ไม้เรียงเนี่ยะ ลูกศิษย์เขา..... คุณขจรเนี่ยเขาทั้งหมดเขามองว่าเขาขาดทุนอยู่ไม่ได้ เขาก็อยู่ไม่ได้กับโลกยุคใหม่ เขาก็เลยมีปัญหา กับโลกแบบโลกาภิวัตน์อะไรทำนองนี้ ในกระแสหลักที่ต้องการใช้สารเคมี ใช้ยาฆ่าแมลง มาใช้ในการเกษตร พอเขาเข้าใจตัวเองแล้วเขาค้นพบ เขาก็ไปทำใหม่ เพราะฉะนั้นวิธีคิดมันมีหลายวิธี เช่นว่า ไปดูจากคนที่พบสังขรณ์แล้วในเรื่องนี้ ผมมองว่า 4 ครัวเรือนนี้ต้องเลือกท่านคงจะเลือกดีแล้วละนะ คืออันนี้มันโมดิฟายเรียบร้อยแล้วเขาเข้าใจตนเองค้นพบด้วยตนเองแล้ว แล้วก็ไปถอดบทเรียนตรงนั้นเพื่อจะบอกว่าการเปลี่ยนทัศนคติของที่เราเลือกนี้นะครับ จากอาสาสมัครมา 40 ก็เหลือ 4 ครัวเรือน มันมีการเรียนรู้ยังไงปรับเปลี่ยนทัศนคตินะครับ ทีนี้มันก็จะมาเป็นบทเรียนให้เกิดการกำหนดแนวทางถ้าเราได้ไปส่งเสริม มันไม่ใช่บทเรียนจาก อบต. เรื่องนี้สำคัญ ผมยังคิดเลยนะครับเมื่อถึงทางน้องเขาแนะนำตัวว่า ผมสนใจท้องถิ่นจริงๆ แล้วผมมองว่าองค์กรท้องถิ่นนี้ องค์กรท้องถิ่นเนี่ยมันสามารถทำอะไรได้โดยติดตามในความเห็นผม จึงไม่จำเป็นต้อง under รัฐบาลในอำนาจกฎหมายที่ให้ไม่ต้อง under จังหวัดเราไม่ต้องไปพึ่งแต่เราสามารถสร้างกิจกรรมหรือการส่งเสริมแนวทางการเกษตรก็ได้ตามอำนาจหน้าที่ เพราะฉะนั้นผมคิดว่า อบต. ต่างหากที่ต้องคิดว่าถ้าอย่างนั้นถ้าเราได้บทเรียนรู้จากกระบวนการเรียนรู้การปรับเปลี่ยนทัศนคติจาก 4 ครัวเรือนแล้วเนี่ยะ ก็จะนำไปสู่แนวทางที่จะต้องส่งเสริมกันไป ก็กลับมาวางแผนคิดโดยเอาชุมชนเป็นฐานเนี่ยะเราจะทำอย่างไร คิดว่าอันนี้ก็คือวัตถุประสงค์ที่เขียนไว้ในเอกสารนะครับ ความเห็นผมนี้ผมคิดว่าผมไม่ค่อยจะเห็นด้วยนะครับในการเขียนเอกสารทาง

วิชาการที่ คือ อย่างที่เขียนมาเนี่ยผมคิดว่ามันแยกส่วนอยู่คอมเม้นแปเปเปอร์ ผมคิดว่ามันไม่ค่อยได้
อะไรมากนักนะครับ ถ้าพูดตรงๆก็คือว่า มันเหมือนหนึ่งคนละม้วน เพราะฉะนั้นผมคิดว่าต้องทำ
ให้เป็นหนึ่งม้วนเดียวกันซะ ผมอยากจะเริ่มจากว่าถ้าจะเขียนเนี่ยะ มันเริ่มจากการเปลี่ยนแปลงภาค
เกษตรกรรมของชุมชนที่ทำวันนี้มันเป็นอย่างไรมันเป็นอย่างไร ผมคิดว่ามันต้องฉายภาพแบบนั้นนะ
เพราะฉะนั้นส่วนที่สองนี้ผมจะเสนอว่า น่าจะปรับการเขียนยังไงเท่านั้นแหละ ผมคิดว่าน่าจะเขียน
การเปลี่ยนแปลงการเกษตรคือมันอาจจะเขียนในทำนองที่ว่าจริง ๆ แล้วชาวบ้านก็ยังทำเกษตรแผน
ใหม่อยู่ใช่ไหม ยังใช้ยาฆ่าแมลงยังใช้สารเคมี มันเป็นเรื่องยากนะเพราะว่าสังคมเราถูกรอบด้วย
ระบบแบบนี้ไปหมดแล้ว เพราะฉะนั้นต้องสะท้อนภาพให้เห็นว่านี่เป็นปัญหาของสังคมที่นี้แล้วเรา
กำลังจะค้นหาว่าไอ้คนที่มันเปลี่ยนเนี่ยมันมีการเรียนรู้อะไร เพราะฉะนั้นต้องถอดบทเรียนว่ามันมี
ปัจจัยอะไรทำไมถึงเปลี่ยน ปัจจัยจากตัวเอง ปัจจัยจากการณรงค์ ปัจจัยจากการดูข่าวสาร ปัจจัย
จากการคุยกับเพื่อน ๆ หรือปัจจัยเรียนรู้ นี่ก็ส่วนที่หนึ่ง ส่วนที่สองเนี่ยะมันจะก่อให้เกิดปัญหา
อะไรบ้าง เพราะฉะนั้นมันเริ่มเขียนแบบต่อเนื่องการเปลี่ยนแปลงภาคเกษตร แล้วก็ต่อไปก็
สถานการณ์ปัญหาที่มันมีอยู่ มันต้องสะท้อนปัญหาจริง ๆ ว่าแล้วมันเกิดปัญหาอะไรบ้างเป็นนี้
จน หรือว่าต้องเสียสุขภาพร่างกาย ค้นพบด้วยตนเองว่ามันไม่ใช่ทางออก แล้วก็ส่วนที่สามเนี่ยะ
ผมคิดว่าน่าจะเป็นการเอาการปรับเปลี่ยนทัศนคติ ไอ้ตรงนี้จะเป็นการกระบวนการแล้วนะ
กระบวนการที่ลงไปศึกษา เออ.. ผมไม่แน่ใจว่าการออกแบบดีไซน์กระบวนการศึกษานี้ซึ่งท่าน
เขียนไว้เนี่ย ในหลายเรื่องเนี่ย เช่น ศึกษาการเปลี่ยนแปลงการทำเกษตรจากอดีตถึงปัจจุบัน ซึ่งตรงนี้
มาอยู่ในหน้าที่ 18 ความจริงมันจะต้องไปอยู่ในต้น ๆ นะ แล้วก็ศึกษาดูงานนี่ก็ไม่เป็นไร นี่เป็น
บทเรียนที่ท่านไปดูแล้วไปพบไปอะไรมา แต่ผมกำลังจะมองให้มันเป็น เออ.. เขาเรียกว่าเป็น
แปเปเปอร์ก็แล้วกันนะ เพราะว่า สกว. คงเอาแปเปเปอร์ไปท่านจะต้องแสดงแปเปเปอร์ใช้ไหม แต่ว่า
แปเปเปอร์ที่พูดถึงนี้ผมพยายามจะทำให้มันต่อเนื่องว่าในการปรับเปลี่ยนทัศนคตินี้มันก็มีหลายวิธี ก็
คือ เขียนเคทหนึ่ง เขียนให้ลึกละหนึ่ง ในความเห็นผมเขียนให้ลึกละ ผมมีงานที่ค้นเรื่องแบบนี้อยู่ที่
นครปฐมอยู่เรื่องหนึ่ง ไปทำที่สุพรรณบุรี การยอมรับการใช้ การทำการเกษตร เออ.. เกษตรแผน
ใหม่มาสู่การทำเกษตรอินทรีย์ เกษตรอินทรีย์มันก็เป็นภูมิคุ้มกันที่ไปต่อต้านกับเกษตรแผนใหม่
แล้วก็ถอดบทเรียน สัมภาษณ์เจาะลึก ผมเห็นด้วยนะที่เขียนไว้ในรายงานว่าสัมภาษณ์เจาะลึก 4
ครัวเรือน ไอ้เนี่ยะเป็นเรื่องใหญ่ นะ เพราะฉะนั้นลองดูนะครับในระยะที่สองต่อไป ที่นี้ส่วน
อบต. จะเชื่อมโยงยังไงผมว่าน่าจะอยู่ในวัตถุประสงค์ข้อสุดท้ายที่ท่านเขียนข้อที่ 4 ว่าแล้วถ้าถอด
บทเรียนมาแล้ว อบต. จะได้อะไร ได้เรียนรู้อะไรบ้าง ที่จะมาช่วยให้กระบวนการขับเคลื่อนในแง่
ของการส่งเสริมแนวทางมันพอจะเห็นแนวทางสว่างใหม่ว่าการกำหนดแนวทางส่งเสริมเกษตร
อินทรีย์ในพื้นที่ตำบลหนองคอกเป็นมันจะเข้ามาช่วยยังไง เพราะฉะนั้นในโอกาสต่อไปอบต.
อาจจะณรงค์อาจจะทำสื่อหรืออาจจะทำของจริงให้เขาเข้าใจ แนวทางผมคิดว่ามันต้องได้มาจากการ
ถอดบทเรียนการเปลี่ยนทัศนคติทั้ง 4 เคท ก่อนจึงจะได้แนวทางนะครับ เพราะฉะนั้นมันมี

ทฤษฎีมีอะไรอยู่แต่ผมไม่อยากจะพูดเรื่องทฤษฎีมาก ความจริงเราไปเรียนรู้จากชุมชน มาจากพื้นฐานของชุมชนจะเป็นบทเรียนรู้ ถอดบทเรียนตรงนั้นนะครับ เออ .. กลุ่มแรก ๆ ผมเอาไว้แค่นี้ก่อนก็ได้ ฟังผู้อื่นได้พูดบ้าง ผมคิดว่าโดยภาพรวมผมต้องขอชมทางนายก อบต. ว่านำเสนอได้ดี มีความต่อเนื่อง แล้วก็เขียนยังไม่ดี ขอบุคตรง ๆ เขียนยังไม่เหมือนกับพูด เพราะฉะนั้นเราจะทำอย่างไร ผมก็เข้าใจปัญหานะ ผมก็พยายามเสนอทางออกให้แล้วนะครับ ทั้งการเรียง..... ต้องหาหรือทางไหนคทางที่วิจัยว่าเราจะยังไป อันนี้เป็นการเขียนแบบยูนิฟอร์ม ยูนิฟอร์มที่จะยึดกรอบและค่อนข้างจะมองไม่เห็นอะไรมากนัก

อาจารย์บัญชา : ขอบุคท่านอาจารย์มากนะครับ ผมยังไม่สรุปประเด็นนะครับ เพราะว่ารอฟังท่านอื่นดูก่อน ไม่ทราบท่านอื่นมีใครอยากให้ความเห็นบ้างไหมครับ ไม่มีใครผมจะขึ้นนะ (หัวเราะ) อาจารย์หนึ่งครับ

อาจารย์กนกพร : คือจริง ๆ ก็ดูเรื่องนี้ที่ผ่านมาตั้งแต่แรกแล้วก็ไม่ทราบว่าตอนนี้ถ้าอาจจะพิจารณาแล้วก็ฟังท่านนายกยังไม่ถึงว่า งานมันถึงตรงไหนแล้ว แล้วก็งานมันทำอย่างไรต่อไปก็ยังไม่เห็นนะละ ส่วนวัตถุประสงค์นี้อย่างที่ท่านอาจารย์โกวิทพูดตั้งแต่ต้นว่า เราไม่เห็นว่ามัน ปัจจุบันนี้สถานการณ์ปัญหาของการทำเกษตรในพื้นที่มันรุนแรงมากน้อยแค่ไหน ระดับมันมากน้อยแค่ไหน คือถ้ามันรุนแรงมากมันมีผลกระทบเพราะต้นทุนการผลิตสูงมากคนในพื้นที่เก็บไข่ได้ป่วยด้วยโรคที่เกิดขึ้นจากการใช้สารเคมีหรือสิ่งแวดล้อมที่เป็นดินนี้มัน โอ้ย! มันไม่ไหวแล้วนี่ละละ ใส่อะไรลงไปก็ได้ผลผลิตไม่ดีเท่าเดิมอย่างที่เคยกทำ ถ้าเราเห็นข้อมูลตรงนี้มาละ เออ.. ตัวคิดฉันเชื่อว่า เกษตรกรที่เห็นข้อมูลแบบนี้ ก็จะตระหนักได้มากขึ้น ได้เร็วขึ้นเห็นชัดขึ้นว่า ณ ตอนนี้นั้นถึงเวลาที่ทรัพยากรธรรมชาติมันมีขีดจำกัดแล้วที่เราต้องเปลี่ยนวิธีการผลิตแบบการทำเกษตรที่เป็นเกษตรเคมีมาเป็นการทำเกษตรปลอดสารหรือว่าการทำเกษตรแบบยั่งยืน ถ้ารวมตรงนี้ได้มันจะเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้คนนึกอยากจะเปลี่ยนหรือไม่อยากจะเปลี่ยนได้เช่นเดียวกันนะละ อีกอันหนึ่งก็คือเรื่องของกระบวนการปรับเปลี่ยนทัศนคติเป็นงานวิจัยที่น่าจะชี้ให้เห็นว่ามันมีกระบวนการที่มันปรับเปลี่ยน มันอาจจะมีหลายกระบวนการก็ได้ละละ อยู่ดี ๆ คนจะปรับเปลี่ยนจากการกินข้าวเหนียวไปกินข้าวเจ้ามันต้องใช้เวลา แล้วมันก็ใช้หลายปัจจัยที่คิดว่าทำให้การปรับเปลี่ยนขั้นตอนของการปรับเปลี่ยนมันต้องมีระดับของการปรับเปลี่ยนเหมือนกัน จากการอ่านงานเอกสารหลาย ๆ งานด้วยกันมันไม่มีเกษตรกรคนไหนที่เปลี่ยนเต็มพื้นที่ทันที เปลี่ยน 100 % ในพื้นที่การเกษตรมีที่ดิน 10 ไร่เปลี่ยนทันที 10 ไร่ไม่มีนะละ เพราะเกษตรกรต้องเผชิญกับความเสียด้านข้างสูงในการปรับเปลี่ยนวิธีการผลิต เพราะฉะนั้นรูปแบบการปรับเปลี่ยนเขาจะเริ่มต้นค่อย ๆ ปรับเปลี่ยนทดลองปรับเปลี่ยนอาจจะเรื่องของการปลูกผักก่อนปลูกข้าวเพื่อดูว่าผลของการปรับเปลี่ยนนี้มันดีขึ้นกับเขาจริง ๆ หรือเปล่า เพราะเกษตรกรมีความเสี่ยงอย่างลึมนะละ ในเรื่องของราคาผลผลิต เรื่องของดิน ฟ้า อากาศ ที่มันไม่แน่นอน เพราะฉะนั้นมันจะมีขั้นตอนของการปรับเปลี่ยน ขั้นแรกมันอาจจะเห็นปัญหา รู้ว่าเป็นปัญหา ขึ้นต่อไปเมื่อรู้ว่าเป็นปัญหามันต้อง

หาทางออก พอหาทางออกจะทำอย่างไรที่จะเป็นทางออก อาจจะเริ่ม ถ้าพูดในเชิงทฤษฎีมันจะเป็นตลาด ตลาดเขาเห็นปัญหาบางอย่างจะเปลี่ยนทดลองเปลี่ยน พอเปลี่ยนเสร็จแล้วจะเปลี่ยนต่อไปหรือจะหยุดเรื่องของการเปลี่ยนนี่ก็เป็นอีกสเต็ปหนึ่ง กลุ่มเป้าหมาย 40 คนนี้ถ้าแยกให้ออกเป็น 2 กลุ่มนี้บางทีบอกว่ามันค่อนข้างใหญ่ เพราะกลุ่มที่หนึ่งเขาปรับแล้วนี่ ถ้าบอกว่าต้องปรับแล้วต้องชี้ให้เห็นว่าเขาปรับแบบไหน ปรับอย่างไร ที่บอกว่าปรับแล้วระดับของการปรับเปลี่ยนเป็นยังไง ส่วนกลุ่มที่ 2 บอกว่ากำลังเปลี่ยนนี้วิธีคิดคือนี่มีที่ปรับแล้วก็คนและที่ยังไม่ปรับหรืออยู่ระหว่างการปรับนี้มีกี่คน ข้อจำกัดที่ทำให้เขาไม่สามารถที่จะปรับไปเป็นการทำเกษตรแบบยั่งยืน เรามีข้อจำกัดอะไร ซึ่งงานชิ้นนี้จะประโยชน์กับพื้นที่อื่นอีกเยอะมาก อะไรที่เป็นเงื่อนไข อะไรที่เป็นข้อจำกัดที่ทำให้เขาไม่สามารถที่จะปรับเปลี่ยนวิถีการผลิตได้ เช่น เรื่องของภาวะหนี้สินหรือเปล่า หรือเรื่องของดิน ฟ้า อากาศ เรื่องของความอุดมสมบูรณ์ของดินนี้ทำให้มันยากที่จะปรับนะละ แต่จริงๆ แล้วมันน่าจะมีอีกกลุ่มหนึ่งนะที่น้อย มันอาจจะไม่ใช่แค่ว่าหนึ่งปรับแล้ว สองกำลังจะปรับแค่นั้น แต่อาจจะมีอีกกลุ่มหนึ่งซึ่งน่าจะเกิดขึ้น อาจจะปรับแต่ยังไม่ปรับ กำลังคิดจะปรับแต่ว่ามันมีปัจจัยบางอย่างที่ทำให้เขายังไม่สามารถปรับได้ในชีวิตจริงนี้ เราสามารถที่จะจำแนกออกมาเป็นบางกลุ่มตรงนี้พวกนี้ได้ เราถ้าไปดูว่าแต่ละกลุ่มนี้หน้าตาของเกษตรกรนี่เป็นอย่างไร ทำอะไรบ้างทำไมปรับไม่ได้ทำไมปรับไม่ได้ มันเงื่อนไขมีข้อจำกัด มีอุปสรรคอะไรที่ทำให้เขาไม่สามารถที่จะปรับเปลี่ยนได้ และสุดท้ายค่อนข้างมาดกันว่าทั้งสามกลุ่มที่ออกมาแล้วนี้ละ เราจะกำหนดแนวทางในการส่งเสริมเกษตรกรอินทรีย์ได้อย่างไร เข้าใจว่ากลุ่มมีระดับของการปรับเปลี่ยนที่ไม่เท่าเทียมกัน เพราะฉะนั้นแนวทางของการส่งเสริมมันก็ต้องหลากหลายเช่นเดียวกัน กลุ่มที่ปรับแล้วเราจะทำอะไรให้เขายกระดับองค์ความรู้เขาเพิ่มมากขึ้น นอกเหนือจากการแค่ทำการเกษตรพอให้ปรับเปลี่ยนระดับอย่างไร ให้เขายกระดับองค์ความรู้ซึ่งเขาสามารถเป็นวิทยากรที่ไปถ่ายทอดกับพื้นที่อื่นได้ เป็นบุคคลต้นแบบได้ ส่วนผู้ที่กำลังเปลี่ยนนี้ทำอย่างไรที่จะให้เขาก้าวข้ามให้ได้ให้เขาเปลี่ยนให้ได้ ระดับจากการปรับเปลี่ยนมันอาจจะมี 30 % 50 % 80 % ทำอย่างไรที่จะทำให้เขาเปลี่ยนไปถึง 100 % ให้ได้ เพราะฉะนั้นรูปแบบแนวทางการส่งเสริมเกษตรกรอินทรีย์ก็ขึ้นอยู่กับว่า เราจำแนกกลุ่มนี้เยอะมากน้อยแค่ไหน แค่นี้ก่อนนะคะอาจารย์

อาจารย์บัญชา : ขอบคุณาจารย์หนึ่งครับ ไม่ทราบว่ามีท่านอื่นๆอีกไหมครับ คืออยากจะให้ความเห็น เชิญท่าน ครับ

นายก้อย(สุพัฒน์ กุมพิทักษ์): มีคำถามนิดหน่อยครับอาจารย์ว่าเอ.. ผมอ่านในหน้า 6 ของบัวขบคณะครับ ที่บอกว่าภารกิจและการแสดงผล คือพูดถึงว่าอบต. คิดว่างานวิจัยเป็นงานที่ต้องทำที่นี้เราก็เลยไม่เข้าใจว่าอันนี้เป็นปัญหาหรือว่าไม่เป็นปัญหาที่เขียนแบบนี้ หมายความว่าเจ้าหน้าที่หรือส่วนใดที่มองว่างานวิจัยไม่ใช่งาน อบต. ต้องทำหรือยังงี้ก็ยังไม่เข้าใจว่าเขียนบ่นหรือเสนออะไร

อาจารย์บุญชร : ครับ ตั้งประเด็นเท่านั้นเองนั่นเองครับ ครับ เออทุกท่านนะครับ จะให้อาจารย์หรือแขกพูดครับ

อาจารย์ชูพัทธ์ : ไม่เป็นไรค่ะอาจารย์ เออ.. คือจริง ๆ แล้วเนี่ยะ กระบวนการทำงานของทีมนี้ก็กำลังเคลื่อนไปเหมือนจุดที่อาจารย์หนึ่งว่า จริงๆ แล้วเงื่อนไขปัจจัยในการเปลี่ยนของกลุ่มเป้าหมายนั้นมันเป็นยังไง แล้วก็จะอาจจะจัดระดับ แต่ตรงหนึ่งทีมียังไม่ได้สะท้อนให้เห็นที่นายกจ้อยพูดถึงว่า เฮ้ย แล้วที่จะขยายผลเนี่ยะมันทำยังไง คือ บทเรียนที่คนที่อยู่ในโครงสร้างใน อบต. ตรงนี้เข้าไปทำงานแล้วทำเหวี่ยงแหด้วย ไม่ได้ทำเหมือนวาระปกติด้วย เอาเงินทิ้งตูมลงไป ตรงนี้ทีมอาจจะต้องสรุปออกมาว่า ไอ้การที่คนที่มีการกิจใน อบต. ที่มีกรอบเหมือนที่อาจารย์คร. โกวิทพูดเนี่ยะมันจะขับไปทำงานแบบนี้มันต้องมีบทเรียน มีการจัดปรับตัวเองยังไง แล้วบทเรียนตรงนี้อาจจะเป็นประโยชน์กับเพื่อน ๆ ที่อยากขยายฐานงานในแนวนี้

อ.โกวิท : คือก็ไหน ๆ ก็พูดพาดพิง อบต. แล้วผมก็อยากจะเสนอความเห็นหนึ่งก็คือว่า ทีมผมพูดถึงการขีดกรอบเนี่ยะ คือ อบต. บางทีก็ถูกสอนให้เป็นกรอบราชการ ไม่ว่าจะเป็นแม้กระทั่งเสนอตัวเลขเนี่ยะ ผมก็คิดว่าการเสนอข้อมูลพื้นฐานชุมชนมันเป็นอย่างนี้ไปทั่วประเทศแล้ว ตั้งแต่เนชั่นราชาไปจนถึงสภาพพื้นที่ประวัติชุมชน ที่ตั้ง อาณาเขตไล่ไป เหมือนกันหมดคือถูกสอนแบบเทื่อโหล เพราะฉะนั้นสิ่งที่เพื่อให้มันเชื่อมโยงกันอย่างที่ผม.... อบต. คิดนอกกรอบเพราะว่าเรามีอิสระที่จะคิด เรื่องอะไรเราเสนอข้อมูลแบบที่กระทรวงมหาดไทยบอก เราไม่เสนอแบบนั้นได้ไหม ได้ ทีนี้อย่างที่เรานเสนอ อย่างกรณีเรื่องนี้ ผมคิดว่าการที่จะรู้ว่าสถานการณ์ปัญหาของการใช้สารเคมีชาวบ้าน ผมคิดว่าใครทำ อบต. บอกต้องสำรวจข้อมูล คุณต้องทำแผน แต่ถ้าคุณไม่ลึกซึ้งถึงข้อมูลคุณทำแผนได้ไหม อย่างแยกระดับของชาวบ้าน 40 ครัวเรือนเนี่ยะ เราพูดวิจัยเราพูดให้มันยาก แต่จริง ๆ มันเป็นงานของ อบต. คุณเนี่ยะรีเปล่ากับปัญหาถ้าพูดตรงไปตรงมา คุณมีคนทำหรือเปล่า คุณแยกแยะเลขเคียวนี้ชาวบ้านมีอยู่ 500 ครัวเรือนในพื้นที่ของฉันทน์ ทำเกษตรแบบแผนใหม่เนี่ยะอย่างรุนแรง เกษตรขนาดใหญ่ก็ครัวเรือน ก็ใครก็ตารางว่าไป แล้วระดับของการใช้สารเคมีเนี่ยะมันก็มีอยู่ อันนี้คืองานของ อบต. แต่แล้วไอ้คนที่กลับตัวกลับใจมาเป็นการใช้เกษตรอินทรีย์สักเท่าไรเขาก็ต้องรู้ก่อน เพราะฉะนั้นการถอดบทเรียนนั้นความจริงมันก็ไปลดควาไฮ้ 4 ครัวเรือนนี้ คือมันรู้อยู่แล้ว ทีนี้ระดับที่อาจารย์เมื่อก็พูดเนี่ยะ อบต. รู้อยู่แล้วต้องรู้อยู่แล้วว่านี่คือการหักมุมแบบนอกกรอบไง เราเนี่ยะกับข้อมูลหรือเปล่า เพราะฉะนั้นการทำงาน อบต. นี่มันทำงานเพื่ออะไรละ ถ้าเพื่อให้ถูกใจเพื่อให้ได้คะแนนเนี่ยะ มันก็ทำตามกรอบกระทรวงมหาดไทย พอถึงฤดูกาลเลือกตั้งเนี่ยะ ท่านก็ได้รับการเลือกตั้งคิดเป็นอย่างนั้น แต่ถ้าทำให้มันคลี่ข้อมูลขึ้นมาเฮ้ย ! เรื่องเกษตรเนี่ยะ อบต. มีความคิดที่จะทำแบบนี้มันคลี่ข้อมูลมาเลยว่าการเปลี่ยนแปลงสถานการณ์ชุมชนขณะนี้จะเป็นข้อมูลที่ อบต. ต้องทำระดับสิกรึมันอยู่ดับไหน คนที่เริ่มจะเปลี่ยนเนี่ยะมีไหม คนที่เปลี่ยนแล้วมีไหม คนที่ทำแล้วได้ประโยชน์แล้วมีไหม ไอ้ตรงนี้เป็นข้อมูล อบต. เพราะฉะนั้นผมยังชี้ประเด็นว่า ข้อมูลอบต. ไม่ใช่ข้อมูลแบบ who phini ที่ทุก

ฝ่ายต้องทำเหมือนกันหมด เพราะฉะนั้นผมสอนนักศึกษาขอนแก่น ใครต่อใคร มันเหมือนกันทั่วประเทศเราถูกครอบงำด้วยระบบกระแสหลักให้ทำแบบนี้ทั่วประเทศ แต่เราไม่ได้ถูกสอนให้นอกกรอบแม้กระทั่งการทำห้อง มันก็ต้องวนในการกระจายอำนาจถูกไหม เพราะฉะนั้นการกระจายอำนาจนั้นเราสอนให้คนมีอิสรภาพที่จะคิด ผมถามว่าการเก็บข้อมูลนี้เป็นหน้าที่ของใคร ก็เป็นหน้าที่ของ อบต. แล้ว อบต. ก็เก็บข้อมูลแบบไหน ผมเคยเป็นพัฒนากรมาถูกสอนให้ทำแบบ อบต. เนี่ยถูกไหม อบต. ก็เอามาจากราชการเอามาจากพวกพัฒนากร ก็ทำแบบนี้อีกมันไม่มีอะไรใหม่เลยถูกไหม เพราะฉะนั้นสิ่งที่ผมนำเสนออีกก็คือว่า ผมยินดีกลุ่มนี้ใจว่าไม่มีประเด็นข้อมูลอะไรที่ใหม่นอกจากข้อมูลเก่า ๆ ที่เอามาเสนอถ้าพูดกันตรงไปตรงมา เขียนได้ยังเฝ้าการทำเกษตรเนี่ยมี 3 บรรทัดเอง ก็มันก็ถูกครอบครอบงำมันต้องเขียนให้เห็นเลข การเกษตรอย่างเนี่ยเขียนอย่างเนี่ยต้องเขียนให้รู้ว่าเราคิดใหม่เราไม่คิดในกรอบแบบกระทรวงมหาดไทยบังคับให้เราทำ โอเค แต่ผมก็ดีใจกับนายกนะ แก่หักมุมเลยแถมเสนออีกแบบหนึ่ง ขอบคุณครับ

อาจารย์บุญชู : ครับ ขอบคุณครับ เออ... ความเห็นผมมักจะรวมไปรวม ก็จดไปด้วยมันที่น่าสนใจ พอตีผมไปวัดตุประสงค์ ถ้าย้อนไปวัดตุประสงค์ดี ๆ นะดูกรอบจะชัดอยู่นะมันมี 4 ตัวที่เราต้องค้น อันแรกเราต้องทำความเข้าใจสถานการณ์ปัญหา พอเราทำความเข้าใจสถานการณ์แล้วค่อยพูดรายละเอียดข้อมูลตรงนั้นนะ ปัญหามันอยู่ที่ตรงนั้นนะ อันแรกเราจะไปศึกษาสถานการณ์ปัญหาให้ชัด พอเราศึกษาสถานการณ์ปัญหาแล้วเราจะทำการเปลี่ยนแปลงคน พออยากทำการเปลี่ยนแปลงคน โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ เราก็เลยกระโดดไปทำการไปดูไปศึกษากระบวนการเปลี่ยนแปลงทัศนคติของตัวอย่างของ 4 คน มาเป็นตัวแทนก่อนใช้ใหม่ ไปดูของคน 4 คนแล้วนะพอคุณ 4 คนอันนี้ยังเป็นข้อมูลพื้นฐานอยู่นะ ความจริง 2 อันเป็นข้อมูลพื้นฐานเราศึกษาจากสถานการณ์ปัญหาเราดูการเปลี่ยนคนเกิดขึ้นได้อย่างไร แต่แล้วเราก็นำสร้างกระบวนการเรียนรู้เพื่อทำให้คนเปลี่ยน อันนี้คิดว่าเป้าหมายอยู่ที่ 40 คน 40 คนนี้อยู่ตรงข้อที่ 3 แล้วเมื่อทำข้อ 3 ได้ก็จะลองว่า อบต. จะเข้าไปหนุนดู ว่าเขาจะหนุนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจะหนุนยังไงเพราะว่าแผนอบต. มันจะมีปฏิบัติการของอบต. อยู่ในช่วงท้ายท่านจะดูแนวคิดหัวใจของการปฏิบัติการ เพราะฉะนั้นตัวที่ 4 นี่จะเป็นตัวทำความเข้าใจกระบวนการเปลี่ยนใช้ใหม่แล้วทำความเข้าใจการหนุนของ อบต. ให้เป็นการเปลี่ยนแปลงนั้นให้ได้ ที่นี้ถ้าฐานคิดเป็นอย่างนี้เหมือนผมก็อยากสรุปข้อแรกเหมือนที่อาจารย์บอกไปแล้วนะ ก็คือว่า ฟันธงให้ได้ก็คือ หนึ่ง เราเขียนได้ไม่ดีแต่นำเสนอได้ดีต้องเขียนเหมือนที่เสนอ เพราะว่าเขียนแยกส่วนแล้วเสนอเป็นองค์รวม เป็นบูรณาการประมาณนั้นเพราะฉะนั้นต้องปรับการเขียนให้มัน smooth เหมือนกับการเสนอนะไม่ใช่เขียนตามที่เสนอทั้งหมด ไม่งั้นมันคงมากกว่านี้เยอะนะครับ เพียงแต่ว่าแล้วแต่วิธีการนะเพื่อให้มันต่อเนื่องกัน ผมว่าเขียนคล้าย ๆ กับที่เสนอม่าจะเป็นตัวชี้ชัดตัวแรกนะ หลักการถัดมาเรื่องข้อมูล ข้อมูลก็คงชัดตรงกันทั้งอาจารย์โกวิท อาจารย์หนึ่งรวมทั้งที่ผมมองด้วยนะ ความจริงตัวข้อมูลเราเนี่ย ข้อมูลสองส่วนต้องชัดเจน ข้อมูลที่ตอบโจทย์ข้อแรก โจทย์สถานการณ์ปัญหา ข้อมูลที่ตอบ

โจทย์สถานการณ์ปัญหาคงต้องไปไล่ข้อมูลเป็นภาพทั้งภาพรวมและภาพเฉพาะด้วย เหมือนกับ
ปกติเราทำวิจัยในพื้นที่ใดมันมีคำถามง่าย ๆ ว่าถ้าจะปรับเปลี่ยนวิถีเกษตร วิถีเกษตรของคนนี้
เรามีความรู้เดิมอะไรอยู่บ้าง สถานการณ์เป็นยัง ความรู้เดิมเป็นยังไง หลายครั้งเรามักจะศึกษาสิ่งที่
เรียกว่าประวัติศาสตร์ของชุมชน เพราะเราทำวิจัยเรื่องการเปลี่ยนแปลงนะ เราสนใจเรื่องการ
เปลี่ยนแปลงเรื่องระบบเกษตร วิถีคิดเรื่องเกษตร เพราะฉะนั้นก็การทำวิจัยเรื่องการเปลี่ยนแปลง
มักจะเป็นไปตามเวลา ช่วงเวลาผ่านมา ข้อมูลที่น่าจะบอกได้ดีเนี่ยะ ถ้าเป็นข้อมูลเชิง
ประวัติศาสตร์ ของการเปลี่ยนแปลงระบบเกษตรในพื้นที่มันจะเห็นการเปลี่ยนแปลงได้ชัดเจน เดิม
ทำยังงี้แล้วก็เปลี่ยนมาทำแบบนี้มันเปลี่ยนมาอย่างไร กระบวนการเปลี่ยน เกิดอะไรขึ้น เกิดยังงี้
ขยายตัวมากขนาดไหน เปลี่ยนมาถึงปัจจุบันเปลี่ยนไปยังงี้ ถ้าตรงนี้ได้ชัดเจนก็จะเห็น มันก็จะได้
ข้อมูล เออ.. ของตำบลเลขนะ มันเขียนข้อมูลของตำบลด้วยซ้ำไป เป็นประวัติศาสตร์การ
เปลี่ยนแปลงระบบเกษตรของตำบลเลข มันก็จะประโยชน์ของตำบลโดยตรงนะ เพราะว่ามันจะ
นำสู่ข้อเสนอแนวทางข้อที่ 4 ที่บอกว่า อบต. จะเข้ามายังงี้ถ้า อบต. ไม่มีข้อมูลใช้ใหม่
เพราะฉะนั้นได้ข้อเสนออันแรกคือ อบต. ต้องสร้างฐานข้อมูลระบบเกษตรของตัวเองให้ได้ ถ้าไม่มี
ฐานข้อมูลใช้เกษตรแทนไม่ได้ เพราะฉะนั้นตัวฐานข้อมูลตรงเนี่ยะ มันไม่เป็นฐานข้อมูลที่เป็น
ประวัติศาสตร์การเปลี่ยนแปลงเรียกประวัติศาสตร์หรือเรียกการเปลี่ยนแปลงก็แล้วแต่ เป็นข้อมูล
การเปลี่ยนแปลงระบบการเกษตรแล้วถ้าไม่มีสนองต่อการบริหารหน่วยก็ดี ใช้ข้อมูลเชิง
ปริมาณประกอบด้วย แทนที่จะบอกว่าเกษตรเราเป็นอย่างงั้น ๆ แต่ตัวสุดท้ายน่าจะพอบอกได้นะที่
อาจารย์บอกว่าตกลงในตำบลเกษตรที่ยังเป็นเกษตรแบบเป็นดินลี้วนสักก็เปอร์เซ็นต์ของพื้นที่หรือ
สักก็ครัวเรือนที่ได้ของครัวเรือนในพื้นที่ทั้งหมด ถ้าได้มาแล้วมันก็จะเห็นภาพ ภาพจะได้เห็นชัด
แต่อันนี้ก็ไม่ได้ชี้เรียดขนาดนั้น เพียงแต่ถ้าทาง อบต. มันประโยชน์ของ อบต. โดยตรงใน
การทำงาน แล้วก็กลุ่มที่ปรับเปลี่ยนมันจะมีก็เปอร์เซ็นต์ เพราะฉะนั้นมันก็น่าจะพอบอกได้
แล้วเวลาวิเคราะห์ตรงเนี่ยมันช่วยให้วิเคราะห์เห็นถึงเหตุด้วย เหตุของการเปลี่ยนแปลง เพราะฉะนั้น
การศึกษาประวัติศาสตร์เห็นถึงเหตุด้วยนะ การที่คนเปลี่ยนจากการใช้วัวใช้ควายมาใช้ปุ๋ยเคมีเนี่ยะ
มันเห็นเหตุนะ มันเห็นช่วงยุคไหน ถ้าวิเคราะห์ให้ลึกจะวิเคราะห์เห็นนโยบายรัฐที่มากกระทบมาทำ
ให้คนเปลี่ยน นโยบายรัฐที่มาส่งเสริมในการปลูกพืชพาณิชย์ นโยบายรัฐที่ต้องการส่งเสริมข้าว ข้าว
วิเคราะห์ได้ลึก แต่ถ้าวิเคราะห์ไม่ได้ลึกก็เห็นแค่การเปลี่ยนของชาวบ้าน ว่าชาวบ้านเปลี่ยนยังงี้
ทำไมถึงเปลี่ยนก็จะเห็นว่าที่เปลี่ยนเพราะว่า เห็นมาส่งเสริมพันธุ์ มีผลผลิตดี มีตลาดก็จะเปลี่ยนก็
จะใช้ปุ๋ย อะไรแบบนั้นนะ มีรถส. มาหนูนมีปุ๋ยให้ยืม มีเงินให้ยืม ถ้าไม่เอาปุ๋ยไม่เอาเงิน ไม่เอาปุ๋ยก็
ไม่ให้เงิน มันเห็นการเปลี่ยนพวกนี้ เพราะการเปลี่ยนแปลงพวกนี้ถ้าเห็นปั๊บจะรู้ว่าเวลาไปกำหนด
แนวแก้ม มันจะได้กำหนดได้ทัน ไม่ใช่กำหนดจากกำหนดการยุคเปิดยังงี้ ได้กำหนดแนวแก้มจากผล
ที่ออกมาชัด อันนี้เป็นข้อมูลของสถานการณ์ซึ่งอาจารย์เขาอยากเห็นข้อมูลใหม่ไม่ใช่ข้อมูลเก่าๆ
มันน่าจะมีข้อมูลเยอะและลึกกว่านี้ เพราะมองอีกครั้งหนึ่งก็คือ ข้อมูลที่ทำความเข้าใจการ

เปลี่ยนแปลงของคนว่าคนที่เปลี่ยนได้มันเปลี่ยนได้ยังไง ก็เป็นข้อมูลจาก ข้อมูลเบื้องต้นก็จาก 4
เคทใช้ไหม เอา 4 ครั้วเรือนเป็นตัวตั้ง สี่ครั้วเรือนนี้กระบวนการถอดเนี่ยจะถอดออกมาได้ชัด
นะ ให้กระบวนการถอดน่าจะถอดออกมาได้ชัด ให้กระบวนการเปลี่ยนที่ชัด อาจารย์เสนอให้
เปลี่ยนเคท ให้ถอดออกมาเป็นเคทเลย เป็นกรณีๆเลยนะครับ แต่กรณีเปลี่ยนมาอย่างไร การเปลี่ยน
ไม่ได้เปลี่ยนจากตัวคนอย่างเดิวนะเกี่ยวพันจากครอบครัวด้วย เกี่ยวพันกับพ่อตา แม่ยายด้วย
เกี่ยวพันกับเพื่อนบ้านด้วย บางทีคนอยากเปลี่ยนบ๊ีบ ผมไปเจอที่... อำเภอ.. ชาวบ้านปลูกมันฝรั่ง
สารเคมีเพียบทั้งทุ่ง ทั้งหุบเขาเลย กำนันอยากจะเปลี่ยนแต่จะบอกให้คนอื่นเปลี่ยนไม่ได้ ตัวเอง
อยากเปลี่ยนก็เลยมาลองคิดดูมันฝรั่งอินทรีย์ แต่แล้วชาวบ้านก็จะมาบ่นว่ามันฝรั่งอินทรีย์ทำมากลาง
มันฝรั่งเคมี คุณไม่ได้ใช้ยาเชื้อโรคมันก็จะมาลงแปลงคุณแล้วมันก็จะมาขายไปแปลงคนอื่น
กำนันแก็ก้ออึดอัดนะ ก็ถูกแรงกระแทก จากสภาพแวดล้อมแต่แก็ก้อขึ้นได้ แก็เคยเป็นกำนัน แก็ก็ไม่
แคร์ถูกบ้านเท่าไรหรอก ปรากฏว่าลูกบ้านไปบ่นกับเมียแก็ว่านี่กำนันทำให้คนอื่นคิดเชื้อโรคไปด้วย
เมียกำนันช่วงแรกก็ไม่เท่าไร ช่วงหลังมีคนบ่นมากก็เลยมาบ่นกับกำนัน พอบ่นไปบ่นมาบ่นทุก
วันกำนันชักอยู่ไม่ได้ เห็นไหมการเปลี่ยนมันไม่ใช่ว่ามันจะเปลี่ยนมันมีเงื่อนไขอื่นอยู่นะ หรือ
แม้แต่ตอนที่เรากำลังเรื่องเกษตร การพัฒนาระบบเกษตรกรรมยั่งยืนนี่นะ การเกษตรเกษตรเคมีสู่
เกษตรกรรมยั่งยืนแทบจะขุดสระนะ บอกว่าขุดสระเพื่อสัตว์น้ำเพื่อจะปลูกพืชผัก เมื่อก็บอกว่า คิด
ดีแล้วหรือ ไม่ใช่ปุ๋ยไม่ได้กินนะ ชักถังเลนะการเปลี่ยน เพราะฉะนั้นกระบวนการเปลี่ยนแบบนี้
อาจารย์หนึ่งคงอยากเห็นถึงรายละเอียดนะ ขั้นตอนการเปลี่ยนกระบวนการเปลี่ยนแบบนี้ ฝาดตัวเอง
ไปได้ยังไง ฝาดครอบครัวไปได้ยังไง ฝาดเพื่อนบ้านไปได้ยังไง ยืนอยู่ได้ยังไง ถ้าว่าแบบนี้มันเห็นจุด
เปลี่ยนที่มันชัดเลยถ้าเปลี่ยนตัวนี้มาได้ และก็การถอดนี้ถ้าผมเข้าใจว่ามาถูกทางแล้ว คนที่ไปถอด
น่าจะเป็นคน 40 ครั้วเรือนนั้น ไม่ใช่นักวิจัย เพราะเรากำลังเปลี่ยนคน 40 คนและขณะเดียวกัน
ตอนศึกษาระบบเกษตรก็น่าจะเป็นคน 40 ครั้วเรือนนะร่วมกันศึกษาการเปลี่ยนแปลงเพราะจาก
ประสบการณ์ของเราพบว่า การศึกษาประวัติศาสตร์ช่วยให้คนเกิดสำนึก อยู่ในตัว เพราะฉะนั้น
เวลาศึกษาประวัติศาสตร์ เอ๊ะ! สมัยก่อนก็ไม่เคยใส่ปุ๋ยเคมีนะทำไมพรวนได้ดี ย้อนจากนี้ปั๊บสำนึก
เริ่มเกิดตามตัว กระบวนการปลูกสำนึก เพราะฉะนั้นกระบวนการศึกษาประวัติศาสตร์การ
เปลี่ยนแปลงในท้องถิ่น กระบวนการเปลี่ยนแปลงทัศนคติหรือวิถีการผลิตของ 4 ครั้วเรือนคนที่
น่าจะไปร่วมถอดก็คือ คนเป็นคนที่จะออกมาปฏิบัติการไม่ใช่รอแค่ไปดูงานนะ เพราะฉะนั้นถ้าชุด
ข้อมูลตรงนี้ชัดปั๊บ เราเห็นเลยว่าการเปลี่ยนเกิดจากอะไร แล้ววิธีหันเหตมาได้ มันเปลี่ยนมาอย่างไร
มันก็จะออกแบบที่จะเปลี่ยนคนอื่นไปได้ชัดขึ้น ที่นี้มันก็จะขยับมาสู่อันที่ 4 ก็คือเรื่องการ
ปฏิบัติการเพราะว่างานวิจัยของเรานี้ ส่วนใหญ่มันเป็นงานวิจัย เรียกได้ว่า Community base
research การวิจัยที่ใช้ฐานมาจากชุมชนและมักจะเป็นการวิจัยแบบปฏิบัติการ Action Research
เพราะฉะนั้นเมื่อรู้แล้วก็อย่าเก็บอยู่เฉยๆ รู้แล้วต้องลองปฏิบัติการจนได้ข้อสรุป เราถึงจะสรุป
งานวิจัย เพราะฉะนั้นการปฏิบัติการทางทีมอาจจะปฏิบัติการไว้แล้ว เช่น ปฏิบัติการเปลี่ยนคน 40

คน จากการไปศึกษาดูงานที่นี้ปัญหาถูกถามว่าทำไมต้องไปศึกษาดูงาน เอาข้อมูลอะไรมาบอก ถ้าเป็นงานวิจัยนะเวลาจะต้องรู้เนาะว่าเราวางแผนปฏิบัติการเพราะฐานข้อมูลอะไร ถ้าบอกว่าคนเปลี่ยนแปลงจากข้อมูลพื้นฐานก็บอกว่า คนเราเปลี่ยนจากนั้นไปเป็นแบบนี้เพราะไปเรียนรู้จากที่อื่นเราก็ดึงประเด็นนี้มาแล้วก็กำหนดได้เนาะว่าต้องศึกษาดูงาน คือไม่อยากให้อยู่ ๆ ก็สำเร็จนะ ดูงานไปมีตัวแบบ คือมันเหมือนจะใช่แล้วแต่เหมือนกับไม่ต้องวิจัยก็พอรู้ว่า โอเคไปดูงานก็พอจะเปลี่ยนมีตัวแบบก็พอจะเปลี่ยน อันนี้ไม่พอนะ มันต้องมีอะไรให้เห็นตรงนั้นด้วย เพราะฉะนั้นมันจะทำให้เกิดการปฏิบัติการชัดขึ้น จะได้รู้ว่าโอเคข้อมูลที่ได้มาเราวิเคราะห์ข้อมูลได้พออะไร จากข้อพบนั้นเราจึงวางแผนทางที่จะทำงานต่อไปนี้เพื่อสร้าง 40 ครั้วเรือนแบบนี้ เพื่อสร้างคนอื่นต่อแบบนี้ นะ ให้ อบต. ทำงานแบบนี้มันก็เห็นทิศทางการทำงานของอบต. ช้างหน้าและทิศทางการหมุนงานที่มาจากฐานข้อมูลมาจากฐานความรู้ ไม่ใช่มาจากฐานความคิดอย่างเดียว ต้องมาจากฐานความรู้ด้วย ครบก็คงเป็นประเด็นแค่นี้ละครับ เออ.. อีกนิดหนึ่งนะครับ กลุ่มเป้าหมายตัวกลุ่มเป้าหมายนี้ทางอาจารย์หนึ่งเสนอไว้เนาะว่า ก็ลองดูกลุ่มเป้าหมายให้มันหลากหลายกว่าดูความเป็นจริงว่ามันมากกว่า 2 กลุ่ม อาจจะมีถึง 3-4 กลุ่มหรือเปล่า ไม่รู้เนาะอันนี้ก็ลองดูว่า กลุ่มที่อยากจะปรับแต่ยังไม่ปรับเนี่ยจะมีไหม กลุ่มที่สนใจและปรับ กลุ่มที่ทำอยู่แล้ว แล้วก็ทำให้เข้มข้นขึ้นมันก็จะเห็น 3 กลุ่มคัดแยก อาจจะมีกลุ่มที่ 4 ด้วยว่าชาวบ้านเขาคิดยังไง ผมว่าอาจจะเห็นฐานนะ หลังจากเราเดินขบวนงานแบบนี้ชาวบ้านเขาคิดอะไรอยู่ เกิดการเปลี่ยนสักระดับไหนมันก็จะเห็นแนวทางสำหรับ อบต. นะ ไม่ทำงานกับคน 4 กลุ่ม ต้องทำงานกับคนหลายกลุ่ม จะเห็นคนหลายกลุ่มได้ชัดขึ้น

คำถาม: กลุ่มที่เปลี่ยนทัศนคติแล้วเปลี่ยนกลับ มีเงื่อนไขอะไร เพราะอะไร มีมุมมอง

อาจารย์บัญชา : เรื่องงานลองปรับให้คิดคล้ายกันว่า กลุ่มที่เปลี่ยนไปแล้วแล้วเปลี่ยนกลับนะ ใช้สารเคมีเดิมเปลี่ยนไปใช้สารอินทรีย์แล้วกลับมาทำเกษตรเคมี มันมีเงื่อนไขปัจจัยอะไร อันนี้น่าสนใจนะ แสดงเพื่อจะได้หาแนวทางเพื่อจะได้หยัง หาแนวทางป้องกันและแก้ไขย้อนนะ โอเคครับไม่ย้อน ครบทางทีมไม่ทราบอยากเดิมอยากอะไรไหม

ปลัดองค์การหนองตอกแป้น : ก็เป็นคนหนึ่งในทีมนะครับ ก็ขอวิจารณ์ตัวเองนะครับ คือยังนี้ครับ เอาในภาพรวมซึ่งท่านอาจารย์ได้วิจารณ์มาก็เห็นด้วยเข้าใจอยู่นะครับ คือผมเข้าใจว่าสถานการณ์การเกษตรมันมีการเปลี่ยนแปลง มันไม่ใช่การเปลี่ยนแปลงจากตัวเกษตรกร มันเปลี่ยนแปลงมาจากนโยบายนะครับ อาจารย์ได้แนะนำมา ผมว่าถ้าฟังเกษตรกรเขาดำเนินชีวิตมาจำนวนหลายปีเห็นการเปลี่ยนแปลงน้อย นอกจากในช่วงนโยบายในช่วงวิชาการที่เปลี่ยนแปลงให้เขาเปลี่ยนแปลงมา ทั้งนี้ก็วิจัยก็ไม่ทราบชุมชนก็ไม่ทราบว่าการเกษตรอินทรีย์นี้เป็นเรื่องจริงนะครับ แต่มันมีปัจจัยหลายเรื่องทำให้เขาเปลี่ยนแปลงมาเป็นอินทรีย์ เออ..กรณีที่กลับไปใช้ของเดิมนี้ก็ทราบว่าทุกรูปแบบเพราะว่าจากกลุ่มจากหัวข้อ โครงการก็รู้มีการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ หรือ ความเชื่อที่ปรับกำลังให้พวกเขาทำ มีหลายอย่าง เช่น เรื่องของรายได้ ถ้า

เขากลับไปใช้ของเดิมเขาอาจไม่ทำ เขาอาจจะใช้วันสองวันจบ ถ้าดีแล้วเขาก็ไปทำงานอื่นเสริม เป็นอาชีพของเขา นี่ก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เขามาใช้นินทรีย์ เราก็จะหาความรู้ว่าหลายอย่างจาก ชุมชน เราก็ได้พูดกันหลายเรื่อง แต่การมาร้อยเรียงเป็นวิจัยเป็นหนังสือออกมานั้นก็เห็นด้วยที่ท่าน แนะนำว่ายังขาดอยู่เยอะ แต่ที่เราพูดในเวทีพูดทุกเรื่องนะครับ ผมก็เป็นนักวิจัย ผมก็ได้ดู ได้ฟัง เหมือนกัน พูดกันทุกเรื่อง พูดกันถึงสถิติ พูดกันถึงเรื่องทำให้ชาวบ้านกลัวสารพิษ กลัวมีการตรวจ เลือดใหม่ ทำให้คนกลัวนะครับ ผมก็พูดทุกคนอยู่ว่าคน 4 คนต้นแบบหรือ 40 ต้นแบบนี้ คือผู้ที่ทำ เกษตรอินทรีย์อยู่แล้ว เราไปดูงานเราก็เอาแต่คนที่ทำอยู่แล้วนี่แหละไป ไปมาเราก็พูดกันถึงเรื่อง พิษภัย ที่นี้โจทย์เขาบอกว่าไหนคให้เปลี่ยนแปลงทัศนคติของคนในชุมชนนะครับ อย่างวิธีการ เปลี่ยนแปลงทัศนคติของคนในชุมชนนี้ ก็ผู้คนที่เปลี่ยนแปลง 40 คน เครื่องแบบ 40 เครื่องแบบนี้แหละครับ ถ้าถอดบทเรียนออกมาแล้วผมก็ทราบว่าจะทำให้เขากลับเรื่องอินทรีย์เรื่องสารพิษ แต่วิธีการที่จะ ผมขอสรุปได้อีกอย่างหนึ่งก็คือว่า พอดูที่ทำเกษตรสารพิษอินทรีย์นี้ สารเคมีนั้นคนที่ทำเกษตรเหล่านี้คือคนป่วย มันก็จะกลับไปแก้ไขใหม่ผมว่าก็คือ คน 40 คนนี้จะกลับไปแก้ไขให้เขาเห็นว่ามันดี มันมีประโยชน์แต่เรายังไม่คิดถึงเรื่อง หนึ่ง วิธีการเข้าไปเปลี่ยนแปลงเขานั้นแหละครับ วิธีการหนุ่ก็คือ เปลี่ยนทางด้านจิตใจเขา มีวิธีการยังไง เราจะไปค้นอย่างไร คนที่ทำงานเกษตรสารพิษเขาทำคนที่โรคนั้น ผมจะไปแก้คนอื่นควรไปแก้ไขวิธีการยังไง กรอบครัวหรือจะเป็นเขาจะเริ่มพูดของคนไข้เลย ไม่ได้ต้องรู้วิธีการอย่างอื่นอีก ซึ่งไม่ใช่ทำเกษตรให้เห็นอย่างเดียว เราก็ต้องรวบรวม นี่ก็คือบทเรียนหนึ่งว่า คุณหมอทำเกษตรอินทรีย์คุณต้องเชื่อผมนะ คุณมีวิธีใดในการไปสอนเขาจะครับ ซึ่งไม่ใช่การทำเกษตรเฉย ๆ นะครับ นี่เป็นเรื่องนี้เรื่อง น้ำหนักของหมอนั้นแหละที่คนรักษาโรคแต่ว่าโรคสารพา แต่ว่าคนหลายความคิด คุณหมอต้องไปเปลี่ยนแปลงเขานั้นแหละครับ ต้องพูดถึงวิธีการ เป็นวิชาการนั้นแหละไม่ใช่เรื่องไปปลุกเขาเองนะ ครับ ไม่ทราบว่าจะขยายได้ชัดเจนหรือเปล่านะครับ ขอบคุณครับ

อาจารย์บัญชา : ครับ คือประเด็นสำคัญก็อยู่ตรงนี้นะครับก็คือว่า เราข้อมูลพวกนี้เรามี ข้อมูลผิดหรือเปล่า ที่ว่าด้วยจากอะไร ทำไมถึงเปลี่ยน ทำไมไม่เปลี่ยน เพราะว่าเวลาเราจะไปวาง เหมือนหมอจะไปรักษาโรค หมอต้องวินิจฉัยโรคก่อน ถ้าวินิจฉัยโรคไม่ได้แล้วไปจัดการเลยไป เปลี่ยนเลย เราก็ไม่เข้าใจเราก็คิดว่าเขาทำอันนี้จะเปลี่ยน ก็ไม่ใช่งานวิจัยนะ มันเป็นงานพัฒนาก็ลงไปทำเลย แต่ถ้าเป็นงานวิจัยต้องค้นหาความรู้ที่จะเปลี่ยน กลุ่มคนที่เราจะเปลี่ยนคือใคร การเปลี่ยนแปลงของเขาเกิดจากอะไร ไม่ว่าจะเป็นเปลี่ยนระบบเกษตรหรือเปลี่ยนเกิดจากอะไร อะไรเป็นเงื่อนไขเขาเปลี่ยน อะไรเป็นเงื่อนไขไม่เปลี่ยน เงื่อนไขจากนโยบายก็มี เงื่อนไขจากตัวเขาเองก็มี เงื่อนไขจากชุมชนก็มี แล้วถ้าเงื่อนไขเป็นยังงั้น แล้วถ้าเราจะสร้างเขาให้เปลี่ยนเราก็ต้องวิเคราะห์จากเงื่อนไขเหล่านั้น เราวางระบบการผลิตเพื่อจะเปลี่ยน ไอ้ตรงนี้นะแหละคืองานวิจัยและเป็นเรื่องที่ ยาก เพราะว่าข้างหน้าเขาไม่น่าวิจัยนะ ถ้ามีความรู้แล้วก็ไม่น่าทำเพราะเราไม่รู้เราถึงต้องค้นหา ความรู้ งานวิจัยเป็นการขอหาความรู้ ก็เพราะยากแหละถึงต้องหา เพราะฉะนั้นหาเจอต้องบอกคน

อันนะ ว่าพบว่าแต่ก่อนเป็นแบบนี้แล้วต้องใช้วิธีนี้ในการเปลี่ยน เปลี่ยนแล้วเกิดผลแบบนี้มันชัด แต่นั่นมาเป็นแบบนี้ ตัวสำคัญว่าทีมต้องไปคุยเรื่องเนื้อหาที่มีเยอะอยู่แล้ว เพียงแต่ว่าเขียนไม่ถูกก็เขียนออกมาให้เวลาแค่ไหนก็ไม่สามารถสะท้อนออกมาได้หมด เพราะฉะนั้นกระบวนการนี้อาจจะต้องใช้กระบวนการเข้าไปดึงออกมาให้ชัดขึ้นแค่นั้นเอง ผมเชื่อว่าข้อมูลพวกนี้มีครบหมดแล้วครับ โอเคนะครับสำหรับกลุ่มที่ 1 นะครับ ประมวลให้กับทางคณะหนองตอกแป้น (ประมวล)

โครงการที่ 2 ครับ ขอเชิญโครงการแนวทางส่งเสริมพฤติกรรมอันพึงประสงค์ของเด็กและเยาวชนแบบมีส่วนร่วมโดยสถาบันชุมชนในตำบลโคกสะอาด

ที่หน้า : ทีมวิจัยของโคกสะอาดทั้งหมดมาอยู่ด้วยกัน 5 คน ปัทมา ราตรี แนะนำทีม อ. เดือน คำวนอินทร์ อ.ประจักษ์ นาง้าพลอย นายวินัย แก้วกล้า คุณวิเศษ ส่วนของหัวหน้าของทีมวิจัยก็มาจากส่วนของภาคประชาชนไม่ได้มาจากส่วนของ อบต. แล้วก็นายกก็ยังมาไม่ถึง คือโครงการแนวทางส่งเสริมพฤติกรรมอันพึงประสงค์ของเด็กและเยาวชนแบบมีส่วนร่วมโดยสถาบันชุมชนในตำบลโคกสะอาด ยาวไหมคะ เริ่มต้นหลังจากที่เราสนใจเรื่องการทำวิจัย เนื่องจากเป็นวิจัยแบบท้องถิ่นด้วย มันไม่ใช่เรื่องของคนใดคนหนึ่งซึ่งมีความเข้าใจเรื่องการวิจัย

ก็ต้องเริ่มต้นจากการสร้างทีมขึ้นมาว่าคนไหนเป็นทีมวิจัยหลักเข้ามาทำทีมวิจัยร่วมกับ ก็เริ่มต้นจากการที่ชวนว่าคนไหนมีความสนใจอยากจะแก้ปัญหาส่วนใหญ่ก็จะเป็นคนที่มียุทธศาสตร์ในชุมชนอยู่แล้ว หลังจากได้ทีมมารวมกันแล้วก็เริ่มจากมาถามว่าปัญหาในชุมชนคืออะไร เพื่อจะให้ได้โจทย์ในการวิจัย นี่จากสภาพปัญหาในชุมชนแล้วก็ทีมวิจัยหลักทั้งหมดเลยสรุปว่าเป็นปัญหาเด็กเยาวชนค่อนข้างจะรุนแรง มีความสนใจในเรื่องนี้เป็น ตำบลโคกสะอาดมันจะมีความรับผิดชอบอีกอันหนึ่งนะคะ เป็นตำบลที่มีผู้ประกอบการช่วงนี้ค้าของเก่าเยอะนะคะ หัวหน้าทีมวิจัยก็ด้วยนะคะ เพราะฉะนั้นพฤติกรรมวิถีชีวิตของคนในตำบลจะมีปัญหาของการหาอยู่หากิน มีเงินหมุนอยู่ในมือซื้อขายแล้วก็ละเลยการดูแลลูกหลาน เพราะฉะนั้นปัญหาดังนี้ค่อนข้างเมื่ออ่านไปแล้วมันจะเป็นปัญหาค่อนข้างใหญ่ เพราะฉะนั้นถ้าเราไปแตะเรื่องปัญหาของเด็กและเยาวชนเราก็เลยมีคำถามว่าเราจะแก้ปัญหานี้ได้อย่างไร โดยการที่มีส่วนของคนในชุมชนด้วยนะ แต่เราใช้คำว่า สถาบันแทน นะคะ เพราะว่าทีมวิจัยมันมุ่งมาที่การมีส่วนร่วมคือการให้ อบต. มียุทธศาสตร์หลักในการวิจัย ทีมอบต. ในส่วนของ

โคกสะอาดนี้มันจะต่างจากหนองตอกแป้น คือ ทีมมันจากการวิจัยไม่ใช่ทีมจาก อบต. เป็นหลักก็มีบางส่วน เช่น รองนายก ประธานสภา ก็หลาย ๆ คนมาเป็นทีมวิจัยร่วม

ชื่อโครงการมันชื่อ การส่งเสริมพฤติกรรมอันพึงประสงค์ของเด็กและเยาวชนแบบมีส่วนร่วมโดยสถาบันชุมชน เพราะฉะนั้นนี่จากการได้โจทย์แล้วมาตีโจทย์เป็นชื่อในช่วงของการพัฒนาโครงการซึ่งเราก็ไม่รู้มาก่อนว่ามันจะต้องอธิบายหรือเขียนเป็นโครงการแบบไหนนะ แค่นั้นแรกได้ปัญหา ขึ้นมาก็คิดว่าอยากแก้แบบนี้แล้วมันก็ไม่เสร็จ เขาก็มาว่า พัฒนาโครงการ มาคุมพาตีความ

พามาอธิบายว่าปัญหานี้มันเกิดจากอะไร มีอะไรมาเกี่ยวข้องบ้าง ชื่อมันก็เลยออกมาว่า ๖ เริ่มต้น
มาจากแนวทางจากการส่งเสริม วัตถุประสงค์ก็คือศึกษาแนวทางส่งเสริมแล้วก็มีแนวทางยังใ
เมื่อศึกษาแล้ว พฤติกรรมอันพึงประสงค์ของเด็กและเยาวชน ก็คือจากโจทย์ตรงนี้ก็มาตีความว่า
วัตถุประสงค์คือเพื่อจะได้รู้สถานการณ์ปัญหา ว่าปัญหาพฤติกรรมเขาเป็นอย่างไร แบบไหนที่
เราต้องการ สุดท้ายนี้คือว่า สุดท้ายก็คือว่าเกิดการมีส่วนร่วมเกิดขึ้น ที่นี้ทีมวิจัยหลังจากเข้าใจและ
ได้รับการอนุมัติ

เบื้องต้นทีมเองไม่รู้ อบต. เองก็ไม่รู้ สงสารนายกท่านก็ไม่เข้าใจว่าการวิจัยท้องถิ่นนี้เป็น
แบบไหนฉะนั้นเราก็ทำความเข้าใจท้องถิ่นที่มีเจ้าหน้าที่จาก สกว. นะลงไปพยายามช่วย พอเรา
ประชุมก็ต้องพยายามทำความเข้าใจ เขาก็พยายามแบ่งหน้าที่ว่าจะทำอย่างไร จนสุดท้ายเข้าใจไม่
เข้าก็ตัดสินใจลงมือทำ ปฏิบัติตามวิธีคิดก็คือว่า เมื่อได้โจทย์ วัตถุประสงค์ ออกแบบการเก็บข้อมูล
แล้วก็ดูว่าสถาบันในชุมชนมีอะไรบ้าง ต้องพูดเป็นโปรเจกต์เลย.....

ซึ่งเขาต้องมีส่วนร่วมในการคิดตรงนั้น มีส่วนร่วมในการคิด โดยเนื้อหาในการศึกษาเมื่ออยู่
ด้วยกัน 3 อย่างหนึ่ง เราจะพูดกันถึงพฤติกรรมอันเป็นปัญหา สอง พูดเรื่อง พฤติกรรมครู สาม แนว
ทางแก้ไข นี่คือการพูดคร่าว ๆ ว่าต้องทำแบบนี้และต้องทำกับกลุ่มเราทั้งหมดเลยนะ
ผู้ใหญ่บ้านมาตัดสินใจว่าต้องเก็บข้อมูล ต้องเข้าไปร่วมกับกลุ่มสถาบันในชุมชน มันก็เป็นเรื่อง
หนักใจว่าจะเก็บยังไง เนื่องจากทีมวิจัยเราเป็นครูเยอะ ก็เลยเอาโรงเรียนนี้แหละก่อน ก็เลย
ตัดสินใจลงไปเก็บข้อมูลประสานงานง่ายอยู่ในอวนอยู่แล้ว ก็เริ่มจากที่ว่าวันนี้เราประชุมผู้ปกครอง
เด็ก ก็ทำการเลย ไม่ต้องประชุมให้มันยาก พอจะทำว่าจะทำก็ไม่รู้ว่าจะทำอย่างไร ก็เลยตัดสินใจใช้
แบบสอบถามนะ แต่สรุปว่าแบบสอบถามนี้ใช้ไม่ได้ ก็เลยปรับเปลี่ยนวิธีการทำงานมาเป็น
ประชุมกัน ให้พูดใส่ ให้ประเด็นไป ก็มีการซักถาม เพราะฉะนั้นทีมเองต้องเข้าไปอยู่ในการทำงาน
เริ่มต้นจากการไม่รู้แบบนี้แล้วตัดสินใจทำ แล้วเรียนรู้จากสิ่งที่เกิดขึ้น อย่างกรณีแรกที่เรายกมา
เมื่อผู้ปกครองเขาตัดสินใจใช้แบบสอบถาม แล้วเราค่อยคิดว่าเกิดอะไรขึ้นแทน เขาจะประชุมกับ
เราไหม กลัวไม่ประชุมก็ซื้อข้าวห่อไปแจก จะตอบคำถามเราเข้าใจไหม ถ้าไม่เข้าใจก็ตอบ
แบบสอบถาม หลังจากการทดลองก็ต้องสรุปทันที จะปรับเปลี่ยนวิธีการทำงานแบบใหม่นะ
งานค่อนข้างจะเยอะ เพราะว่าทีมวิจัยต้องร่วมกันเก็บข้อมูล ประชุมครูในโรงเรียนนี้ 5 ครั้งนะ และที่
5 โรงเรียนในหมู่บ้าน ประชุมเด็ก 12 ครั้ง คือหมู่บ้านละครั้ง ประชุมกับครูร่วมกับ อบต. 5 ครั้ง
เพราะฉะนั้นการทำงานแบบไม่เข้าใจการเริ่มต้นแบบทีมวิจัยเองจะต้องสรุปบทเรียนในการจัด
กิจกรรม เพื่อจะไปปรับเปลี่ยนวิธีการทำงานต่อ ต้องสรุปให้ได้ และที่ทีมวิจัยต้องเข้าใจว่าเมื่อลงมือ
ทำกิจกรรมแต่กิจกรรมแล้วมันเป็นปัญหาสรุปบทเรียนได้ แล้วก็นำไปสู่วิธีการแก้ไขต่อไป นั่นคือ
หัวใจของการทำวิจัยแบบท้องถิ่น

..... อันนี้คือสิ่งที่คนในทีม
ต้องเข้าใจ แล้วต้องเข้าใจว่าคนอื่นเขายังไม่เข้าใจ ทำไปตอนแรกก็เยอะพอไปๆมาๆก็น้อยลง

เพราะว่ามันไม่เข้าใจ มันก็เกียจทำมันก็เซอะ เพราะฉะนั้นคนที่เข้าไปทำงานต้องเข้าใจหัวใจของมัน
ก็คือ ร่วมมือกันทำแล้วค่อยมีบทบาท ให้เข้าใจวิธีการให้ชัดเจนมากขึ้น

.....
ก็เป็นสถานการณ์ที่มันเป็นปรากฏการณ์ใหม่ในชุมชน ช่วงของการต่อสู้เองในช่วงแรกเพื่อที่จะ
อธิบาย ก็ต้องยอมรับว่าทีมวิจัยเองก็ไม่เข้าใจ เพียงแต่มีความเชื่อมั่นว่าจะมีความตั้งใจที่จะ
แก้ปัญหา สถานการณ์ที่เกิดขึ้นก็คือทุกคนลำบาก ต้องอดทน การเก็บข้อมูลในช่วงแรกคือเรา
ตัดสินใจว่า เราเลือกสถานการณ์ในโรงเรียนซึ่งง่ายอยู่ในข้อมูลที่สุด เราค้นพบว่า 5 โรงเรียนนี้ไม่มี
นักศึกษาไปค่ายาก ก็จะมี..... ก็เป็นปัญหาในการเริ่มต้น พอถึงจุด ๆ หนึ่ง
ประสบการณ์ค้นพบว่า อ้อ หัวใจของการวิจัยมีประโยชน์แบบนี้เอง มันคือการลงมือทำแล้วก็
มี..... ต้องบอกให้
ทีมวิจัยและที่สำคัญต้องบอกให้คนที่มียบทบาทสำคัญใน อบต. เข้าใจ สถานการณ์ตรงนี้หลังจากที่
ทำข้อมูลไประยะหนึ่งแล้วทีมวิจัยเข้าไปชี้แจงทำความเข้าใจกับนายก อบต. เลบ พุดให้เข้าใจเลย
ชี้ให้เห็นว่าเกิดอะไรขึ้น ทีมวิจัยต้องพูดกัน ต้องไปพร้อมกัน และ
จากการคุยทำให้ นายก อบต. เข้าเปลี่ยนทัศนคติ ยอมรับและเปิดไฟเขียวให้ แต่ว่าในเชิงของข้อมูล
ก็เอามาจัดกระทำ เอามาวิเคราะห์เรียบเรียง

..... (*ฟังไม่รู้
เรื่องไม่ทันเซอะมาก ๆ ๆ ๆ) ที่นี้ผลของงานวิจัยเกิดขึ้นแล้วแต่ว่ามันยังไม่ได้ถูกนำมาสรุปแนว
ทางแก้ไข ผลโหวดจากกระบวนการมีนจะส่งผลสองกลุ่ม หนึ่งทีมวิจัย ทีมวิจัยเกิดการเรียนรู้แบบ
มีส่วนร่วมในสถาบันชุมชน ทีมวิจัยเกิดการเรียนรู้ในสองสามอัน ส่วนกลุ่มเป้าหมายเองก็ปรากฏว่า
มีความเข้าใจเกิดการเรียนรู้ซึ่งเป็นผลจากกระบวนการ แต่ว่าในส่วนของผลของการศึกษา ได้ชุด
ปัญหาอย่างนี้แล้ว นำไปสู่แนวทางในการศึกษาต่อไป ที่นี้การทำงานหลัก ๆ นี้เราจะเห็นว่าเมื่อทีม
วิจัยเป็นกลุ่มคนที่เป็นหลัก อยากทำงานเพื่อจะเปลี่ยนแปลงสถานการณ์ปัญหาในชุมชน เขาจะเป็น
กลุ่มนี้เป็นหลัก เพราะฉะนั้นผู้วิจัยต้องเป็นผู้ผลักดัน ให้
การทำงานแบบมีส่วนร่วมถูกกำหนดไว้อยู่ใน อบต. โดยมีแผนปฏิบัติการหรือมีงบประมาณรองรับ
ตรงนั้นมีการลงมือ ทดลองปฏิบัติทำจริง ๆ จัง เช่น เล็ก ๆ น้อย ๆ เวลาพูดนี้มันใหญ่เวลาทำอาจจะ
เป็นเรื่องเล็ก ๆ

.....
มันจะสร้างวิธีการทำงานมุมมองแบบใหม่ ขอขอบคุณค่ะ

อาจารย์บัญชา : เชิญวิจารณ์เลขนะครับอาจารย์โกวิท

อาจารย์โกวิท : ก็จะพูดยังงี้เป็นเรื่องใหญ่ของประเทศไทย ผมอ่านเรื่องเด็กก็พบว่า
ปัญหามันเซอะมาก ผมคิดใจนะที่มีความจริงออกมาเซอะ หมดเลขนะ สุบบุหรี กินเหล้า แก่งเพื่อน
ทำไปทำมาเด็กไทยไม่มีอะไรดีเลขนะ ผมเห็นด้วยกับการทำเรื่องแบบนี้ละ โครงการแนวทาง

ส่งเสริมพฤติกรรมอันพึงประสงค์ของเด็กและเยาวชนแบบมีส่วนร่วมโดยสถาบันชุมชนในตำบล
โคกสะอาด อันนี้เป็นเรื่องที่คุ้นเคยครับ แต่ว่า สถานการณ์ปัญหาของเด็กและเยาวชนมันก็ดูแล้วมัน
หาที่ติยากนะ พึ่งประสงค์เนี่ยะ จากปัญหาที่เด็กเขาบอกนะครับ เข้าใจว่าเด็กคงบอกมาหลายกลุ่ม
นะครับ อันนี้ก็คือเรื่องที่ผมกำลังจะพูด ผมคิดว่าเรื่องนี้เรื่องใหญ่เพราะว่าการเปลี่ยนแปลงสังคมเรา
ที่มีผลกระทบจากการพัฒนา มันทำให้เหมือนกับว่าเรามีเด็กที่ไม่ค่อยพึงประสงค์มากเท่าไร จาก
สถานการณ์ปัญหา ที่นี้ผมคิดว่า มันก็โทษเด็กไม่ได้ เพราะสังคมเราถูกรอบด้วยกระแสทุน กระแส
โลกาภิวัตน์เด็กก็เลยเป็นแบบนี้ สมัยเด็กผมคิดว่าปัญหาบางเรื่องมันไม่มี เช่น พ่อแม่ไม่อยู่บ้าน ก็ไม่
อันนี้ผมคิดว่ามันมีผลกระทบหลาย ๆ อย่าง นี่น่าจะผมเห็นด้วยกับข้อเสนอหลายภาคส่วนเมื่อที่
จะต้องมีส่วนร่วม ชุมชนจะต้องมาเป็นตัวกำหนด ที่นี้พอเราพูดถึงความพึงประสงค์ พฤติกรรม
อันพึงประสงค์นี้ต้องคิดให้ดี ประสงค์ของใคร ของเด็ก ตรงที่สุดคือ เด็ก เด็กอยากเป็นอะไร
ผมคิดว่าบางทีเราไปคาดหวังเด็กจากคนอื่น แต่ผมก็คิดว่าในงานวิจัยผมเห็นที่ให้เด็กและเยาวชน
บอกสิ่งที่เด็กพึงประสงค์ออกมา แต่สิ่งหนึ่งที่ผมแปลว่าหลาย ๆ กลุ่มมีเหมือนกัน คือ ผมอยากให้
บทสรุปเป็นหมวดเป็นหมู่ก็ได้ ผมไม่เห็นบทสรุปที่เป็นหมวดเป็นหมู่เลย คือเราทำวิจัยไม่ได้หอบ
ข้อมูลใส่ช่งนะครับ เอาอะไรเขียน ๆ พูดอะไรเขียน ๆ ก็ได้ ขอให้ทางกลุ่มหยิบในเชิงมาจัดเป็น
หมวดหมู่ อันนี้ประเด็นที่หนึ่ง ประเด็นที่สอง เวลาทางแก้พึงประสงค์นี้สำคัญ สมมติว่าเราจะให้
พึงประสงค์จากเด็ก ส่วนหนึ่งแล้วเมื่อก็บอกจาก อบต. บ้าง จากครัวเรือนบ้าง จากโรงเรียนบ้าง
เหมือนเมื่อก็อยู่ในภาพนะผมเห็นด้วย แต่ประเด็นมันอยู่ที่ว่า คือผมนึกถึงชุมชน คำว่าชุมชนคำว่า
อบต. มันเขียนความประสงค์ได้ มันเขียนจินตนาการได้ เพราะฉะนั้นมันอาจจะต้องใช้
กระบวนการ ผมเห็นในงานวิจัยข้อมูลกระบวนการ เช่น ให้อาสาสมัคร ภาควิชาของฉันก็คุ้นเคย แต่
ผมอ่าน ๆ แล้ว ให้อาสาสมัครมันมีกระบวนการ เอไอชียูบ้างนะ แต่ว่ามันก็ไม่ได้ทำ เอไอซี
ทั้งหมด ก็ได้ปัญหาของเด็กขึ้นมา อันที่ สอง ก็คือ เราอยากเห็นอนาคตเด็กและเยาวชนในอนาคต
เป็นอย่างไร ทำแผนปฏิบัติการร่วมกับชุมชน ที่ทำในสิ่งที่เราอยากเห็นในอนาคต คือผมเคยอยู่ที่
เยอรมัน ผู้หญิงไม่แต่งตัว ไม่ทาปาก ไม่ใช้โทรศัพท์มือถือ ผมถามว่าทำไมคุณถึงไม่แต่งตัว มัน
บอกผมว่าประเทศมันยากจน นิทานเรื่องนี้สอนให้รู้ว่ามันอยู่ที่วิถีคิด ผมตามไปบ้าน ปรากฏว่ามัน
มีฟาร์มใหญ่มาก มีหมูเป็นพันๆ มีคอกหมอนในการทำงาน เพราะฉะนั้นมันอยู่ที่วิถีคิด อยู่ที่กรอบ
ความคิด ลาวนี่ผมก็ไปมาแล้ว ที่มหาวิทยาลัยโคคก คณะที่ตั้งที่สุดของลาว ก็คือ คณะ
เศรษฐศาสตร์ ถ้าเทียบกับเด็กไทยก็คือเด็กมิดดิล ผมไปอยู่เดือนหนึ่งไปดูปรากฏการณ์ของเมืองลาว
ประเทศลาวมันเปลี่ยนแปลงเพราะข้างนอกเข้าไปมาก แต่ในลาวไม่เปลี่ยนแปลง เด็กลาวบอกว่าไม่
รู้จะแต่งไปทำไม เพราะฉะนั้นการฟังเพื่อนมันสอนด้วยระบบโลกาภิวัตน์ มันถูกสอนให้เรา
ฟังเพื่อย เด็กถูกสอนให้รู้จักใช้จ่าย ไหน ๆ ก็พูดถึง อบต. พูดถึงท้องถิ่นนะ ผมจะมองว่าอย่างนี้
พูดถึงตัว ไอ ตัว เอ ตัว ซี ผมเสนอว่า ตัวเอก็คือว่า A ดูว่าปัญหาปัจจุบันของเด็กเราเป็นยังงัยก่อน
โดยเด็กของเราเป็นคนบอกก็ได้ อันที่สองก็คือ ตัวเอ เราอยากคาดหวังยังงัยกับเด็กแล้วเด็ก

คาดหวังยังไปกับอนาคตตัวเองยังไป บ้านเมือง พอตัวไอคุณจะไปให้ถึงสิ่งที่คุณพึงประสงค์คุณทำได้ยังงี้ ก็เสนอมา แล้วพอตัวซี้ก็ไปวางแผนทำเลย

ทีนี้แนวปฏิบัติการวางแผนปฏิบัติการร่วมกับชุมชนผมคิดว่าชุมชนมันทำได้ ผมอยากให้ชุมชนหรือทั้งหมดนี้เข้ามาเกี่ยวข้อง การไปวัด การไม่กินข้าวนอกบ้าน วันครอบครัว สัปดาห์ละ 1 วัน ผมอยากเห็นงานวิจัยชิ้นนี้ปฏิบัติการ เราบอกว่าสถานการณ์ปัญหากำหนดวัตถุประสงค์ในนี้ผมโอเคนะ พอแนวทางส่งเสริมผมคิดว่าเป็นเรื่องใหญ่ มันไม่ได้ฝันเป็นเชิงเปเปอร์เอิร์ฟนะ แต่ผมไม่อยากจะเห็นเราออกแบบเรื่องใหญ่ ๆ ผมถามว่าที่ท่านพึงประสงค์เป็นร้อยเป็นพันท่านทำได้ซัก 5 เรื่องไหม มันฝันกลางวันกลางอากาศนะ แนวทางส่งเสริมพฤติกรรมอันพึงประสงค์นี้

มัน.....ข้อปฏิบัติ ๆ ซักเรื่องสองเรื่องโดยพยายามจะผนวกกับ อบต.

.....แต่ท้องถิ่นมัน

เป็นแบบอย่างที่ดีได้ อบต. มันเป็นแบบอย่างที่ดีได้ก็ต้องทำสิ ผมคิดว่างานวิจัยชิ้นนี้จะประโยชน์ก็ต่อเมื่อเราเชื่อมโยงภาคท้องถิ่น อบต. ภาคครอบครัว ภาคโรงเรียน ภาคชุมชน ร่วมกันทำมิติใหม่ ๆ เกิดขึ้นในท้องถิ่น โดยเอาสิ่งที่พึงประสงค์มาทำ Base practise. คือสิ่งดี ๆ ที่ชุมชนทำได้ อาจจะหยิบยกพฤติกรรมที่พึงประสงค์มาคู่ร่วมกันแล้ววางเป็นแนวปฏิบัติที่ท้องถิ่นทำได้ เช่นวันครอบครัว วันงดสูบบุหรี่ งดเหล้า เป็นต้น ผมว่าอันนี้เป็นเรื่องใหญ่ เรื่องใจง่าย ๆ ที่ท่านทำได้บ้างซัก 5 เรื่อง ผนวกกับอบต. ออกเป็นระเบียบ ทำให้เป็นวิถีประจำ ทำให้เป็นนิสัย แต่ไม่ใช่พึงประสงค์แล้วทำไม่ได้ซักเรื่องมันก็เป็น paperwork หรืองานวิจัยที่อยู่ในแผ่นกระดาษไปส่งสกว. ผมไม่เห็นด้วยที่คิดแบบนี้ แล้วทำให้ท้องถิ่นปั่นแบบอย่างของรัฐ ไม่ต้องรอนโยบายจากรัฐ นายก อบต. ต้องเป็นคนสร้างสรรค์ ไม่ใช่เป็นลูกน้องนักการเมือง

งานวิจัยจะเป็นประโยชน์ ก็ต่อเมื่อเราเชื่อมโยง อบต. ชุมชน สถาบันต่างๆ โดยเอาเรื่องพฤติกรรมอันพึงประสงค์มาเป็น base practice ทำเป็นเรื่องง่ายๆที่ท้องถิ่นทำด้วยกันได้

อาจารย์บัญชา : ไม่ทราบท่านอื่น เห็นครับ

หน้อย : ขอชมเชยนะจะเกี่ยวกับโครงการนี้ที่เอาเรื่องเด็กมาเป็นประเด็นในการทำงาน เพราะว่าเป็นปัญหาใหญ่ของประเทศ เพราะเด็กเป็นปัญหาใกล้ตัว พูดถึงทีมวิจัยก็น่าสนใจมากมีคนหลายส่วนร่วม ดูแล้วมีทุกฝ่ายเข้าร่วมเห็นความมุ่งมั่น เปรียบเทียบกับทีมแรกทีมนี้เน้นกระบวนการมีผลกระทบในเรื่องรูปแบบการทำงานมีกระบวนการทำงานที่ไม่ติดรูปแบบ มีการสรุปแล้วปรับการเข้าไปคุยกับ อบต.

ควรเพิ่มเติมในการวิเคราะห์สาเหตุ วิเคราะห์ให้ลึกมากกว่าปรากฏการณ์ของปัญหา

การแก้ไขในช่วงปฏิบัติการนั้น น่าจะนำเด็กมานั่งคุยกันว่าจะแก้อย่างไร เด็กอยากทำอะไร ไม่ต้องยึดตามกรอบงานวิจัยที่เขียนไว้มากนัก มันเปลี่ยนแปลงได้ และการออกแบบการแก้ไข ปัญหาไม่ว่าจะเป็นการอบรมคุณธรรม กีฬา มันก็ช่วยแก้ไขได้ไม่มากนัก เป็นวิธีการที่ผู้ใหญ่คิดให้ บางทีอาจจะไม่ใช่วิธีการที่ดีก็ได้

คณีย: น่าจะศึกษามุมเด็กคิมบี๋ใหม่ การเลี้ยงดูเป็นอย่างไร น่าจะเก็บข้อมูลด้านนี้บ้างนะ
นายกพัลลภ: งาน อบต. เป็นอะไรที่ต้องทำตามนโยบายรัฐอยู่บ้าง

แนะนำจะเจาะกับกลุ่มเด็กตามกลุ่ม 12-17 ปี ว่ากลุ่มใดที่มีพฤติกรรมรุนแรง ซึ่งจะมีการ
สืบทอด เพราะงานกว้างทำได้ยาก วิเคราะห์ปัญหาที่รุนแรงจริงๆ น่าจะกำหนดเป้าหมายให้แคบลง
จะทำให้งานชัดเจน ทำงานได้ง่ายขึ้น

อ.โกวิท: อาจจะทำเป็นเรื่องที่ทั้งตำบลตกลงกัน เป็นเวทีประชาคม ทั้งตำบล มากำหนด
ร่วมกันทุกภาคส่วน ไม่ใช่การออกคำสั่ง ส่วนงานข้อมูลที่ อบต.ทำ ควรที่จะทำมากกว่าการการ
บอกจำนวน เพศ

-.....: พฤติกรรมอันพึงประสงค์ ของใคร มองว่าเด็กไม่ได้เข้าร่วมเป็นทีมวิจัยด้วย
และการวิเคราะห์ควรมีหลักการวิเคราะห์ ที่ชัดเจนมากขึ้น

อุทัย แก้วกล้า : งานวิจัยสกว. ช่วยให้อบต.มีความรู้ในการทำฐานข้อมูล
ข้อมูลขาดเชิงตัวเลข ว่ามีความรุนแรง เด็กมีปัญหาที่ไหน อายุเท่าไร การปฏิบัติ น่าจะลงไปที่เด็ก
เลย

อ.ชูศักดิ์: น่าจะมองที่วัฒนธรรมเด่น ที่มีในชุมชนแล้วหาทางประยุกต์ ใช้

คณีย: น่าจะศึกษามุมมองที่มีความสามารถ แล้วหาทางส่งเสริม

ปรีชา: ทีมวิจัยทำงานหนัก ควรที่จะให้กำลังใจคนทำ งานที่ทำมาก่อนให้เกิดการ
เปลี่ยนแปลงหลายอย่าง เด็กเกิดอะไรขึ้น พ่อแม่เล่าแลกกัน การเปลี่ยนแนวคิดของนายก ต่อการ
ทำงาน จะเห็นคุณค่าจากการทำงาน

อ. บัญชร : งานวิจัยเด็กแต่ไม่มีเด็กทำวิจัยน่าสนใจในไปติดต่อ ถ้าปรับได้น่าจะดี
ข้อมูลเป็นเชิงลบทั้งหมด น่าจะมีข้อมูลเชิงบวกด้วย
พฤติกรรมฯ ใครดีใครชั่ว ผู้ใหญ่ หรือใคร และไม่ควรตัดสิน
ข้อมูลที่ยังขาด ควร มีการอำนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ภูมิปัญญาชาวบ้านในการเลี้ยงเด็ก อบรมเด็ก
ระบบเครือญาติ การเลี้ยงลูก วัด
การวิเคราะห์วงน้ำหนัก ไม่อาจจะไม่ใช่ความดีจัดลำดับ อาจจะใช้กระบวนการกลุ่มในการ
วิเคราะห์เด็กต้องเข้าร่วมด้วย
ปฏิบัติการเพื่อสร้างพฤติกรรมพึงประสงค์ เนื่องจากข้อมูลอาจจะไม่ครบ น่าจะเลือกประเด็นที่ทำ
ได้ ไม่ต้องเยอะ ทำให้เห็นว่า สถาบันชุมชนแต่ละส่วนจะทำอย่างไร
ข้อดีของกลุ่ม คือ วิถีวิทยาที่มีการเลื่อนไหล ปรับตัว เป็นแบบอย่างให้นักวิจัยรุ่นใหม่ได้เรียนรู้
งานนี้น่าสนใจ ผลที่เกิดจากการวิจัย เกิดการเรียนรู้อะไร แต่ยังไม่นำเสนอผลการวิจัยที่เป็นตาม
โจทย์ (ความรู้) ทั้ง พุทธะ (คนเรียนรู้) ธรรมะ (ความรู้) สังฆะ (การมีส่วนร่วม)

3. โครงการศึกษาการพัฒนารูปแบบในการกำจัดขยะของประชาชนตำบลยางคำและตำบลจระเข้

ผู้นำเสนอรายงาน คุณอภิชาติ ศิริสุนทร หัวหน้าโครงการ

กล่าวแนะนำตัวและทีมวิจัยที่เข้าร่วมจำนวน 7 คนและแนะนำปลัด อบต.หนองเมิ่งและ อบต.หนองบัว ซึ่งเป็นอบต.ที่มีเขตติดต่อและมีปัญหาเรื่องการทิ้งขยะเข้ามาร่วมเรียนรู้กิจกรรม

ทีมวิจัยได้ตั้งเป้าหมายของตนเองว่า ทำอย่างไร ที่จะให้อบต.ยางคำและอบต.จระเข้ เป็น สถานันของชุมชน ซึ่งเป็นโจทย์ที่ทีมตั้งคำถามและพยายามค้นหา และได้พยายามค้นหาตัวตนของ ตัวเองว่า ทีม Node นายกองดีการบริหารส่วนตำบลบ้านผือ คุณสุพัฒน์ มาคุยกัน วิเคราะห์ตัวตน ของแต่ละที่ ปัญหาที่จะแท้จริงๆ และแก้ร่วมกัน นำเสนออาจารย์และcomment กลับ และมีการ

อนุมัติโครงการ การขับเคลื่อนโครงการ เห็นช่องทางและหีบประเด็นเรื่องขยะเข้ามา ขับเคลื่อน อบต.น่าจะมีความเป็นอิสระมากขึ้น คิดอาวุธทางปัญญา แนวคิดการวิจัย พยายามมอง ปัญหาเรื่องการบริโภคน้ำ ที่เกิดจากระบบทุนนิยม การผลิตเพื่ออยู่เพื่อกิน บริโภค

สถานการณ์ปัญหาขยะในพื้นที่ เกิดจากผลการสำรวจของสำนักงานสิ่งแวดล้อมภาค 10 สรุพบว่า อบต.ยางคำผลิตขยะ 4.02 ตัน อบต. จระเข้มีการผลิตขยะมูลฝอย 2.208 ตัน สถานการณ์ ปัญหาขยะมูลฝอยชาวบ้านเอาไปทิ้งตามถนน ป่าที่สาธารณะ ทิ้งข้างเมรุ การจัดการที่ผ่านมา อบต. ซื่อถึงขยะ และรถที่ทิ้งขยะ ซึ่งได้ตั้งเป็นแผนงบประมาณไว้ปี 50 ประมาณ 800,000 เพื่อแก้ไข ปัญหา

นอกจากนี้ปัญหาอีกตัวหนึ่ง ชาวบ้านยังไปทิ้งขยะในเขตหมู่บ้านอื่นๆ เช่น พื้นที่อบต.โนน ม้อง อบต.ป่ามะนาว บ้านเมิ่ง และจระเข้ ซึ่งอบต.แต่ละที่ก็ได้ทำหนังสือมาเตือนและแจ้ง แต่ ผลกระทบที่เกิดขึ้นประการหนึ่งคือ อบต.ยางคำประสบปัญหาเรื่อง น้ำ และขอความร่วมมือไปยัง อบต.โนนหม่อง เพื่อขอน้ำ แต่ทางอบต.แจ้งว่า ให้ทางอบต.ยางคำมาขนขยะออกจากพื้นที่เสียก่อน อบต.จึงได้จ้างนักศึกษาไปขนขยะออกจากพื้นที่และอบต.อนุญาตให้ใช้น้ำ

การสังเกตพบว่า ที่ดินว่างเปล่า จะมีชาวบ้านไปทิ้งขยะเกิดความสกปรก คุณหมอนามัย ที่เป็นทีมวิจัย แจ้งว่าจระเข้เลือกออกมาดีที่สุด

ที่ผ่านมาแนวความคิดการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ปัญหาของการบริโภค ทุนนิยม วิธีการผลิต เป็นตัวกำหนด บ้านที่อยู่ห่างจากตลาด เป็นชุมชนดั้งเดิม องค์กรภายในเป็นปัญหา การวิเคราะห์ ปัญหา คณะผู้บริหารเห็นปัญหาแต่ไม่รู้จะจัดการและหารูปแบบการจัดการขยะที่เหมาะสม ก่อนการอนุมัติโครงการ

หลังอนุมัติโครงการ มีการคัดเลือกทีม โดยมีการคัดเลือกจากคนที่สนใจ และเคยทำงาน ร่วมกันมาก่อน สนใจที่จะเรียนรู้ ยึดหยุ่น โดยการประชุม

การพัฒนาทีม โดยการเสริมแนวคิด ผ่านการประชุม ผ่านการปฏิบัติจริง โดยการปูพื้น ความคิด ส่งคนไปเรียนรู้ในเวทีต่างๆ กระตุ้นเตรียมการก่อนจัดเวที สรุปรงานหลังการจัด

ผลที่เกิดขึ้น จากการทำงาน

- ความคิดของทีมเปลี่ยน จากงานไม่ใช่หน้าที่ เป็นภารกิจ
- ได้เครื่องมือในการวิเคราะห์ ที่รัฐไม่มี
- การลงชุมชน สร้างการยอมรับ การเรียนรู้สภาพชุมชนได้ ลดช่องว่างระหว่าง

ผู้บริหารกับชาวบ้าน

- จัดระบบการวิเคราะห์เป็นระบบขึ้น
- เปลี่ยนความคิดจากในการจัดการขยะ ที่ตนเองต้องเข้ามามีส่วนร่วม

ข้อค้นพบจากการทำงาน

- การวิเคราะห์คน มีฐานมาก่อนทำให้การทำงานง่ายขึ้น
- การจัดระบบ วางคนให้เหมาะสมกับงาน มีการทดลองเพื่อเรียนรู้ มีความ

ขีดหุ่น

- สร้างสรรค์บรรยากาศการมีส่วนร่วม
- การทดลอง การศึกษาดูงาน การเข้าร่วมงานกับหน่วยงานที่ทำงานใกล้เคียงกัน

ช่วยกระตุ้นการเรียนรู้ได้

วิธีการศึกษา

จัดประชุมผู้นำระดับตำบล
เวทีธรรมะทั้งตำบล โดยมีสม มข ร่วมด้วย
สำรวจปริมาณขยะ
สัมภาษณ์ผู้นำ
จัดเวทีใสโดยมีการทำแนวคำถาม มีการแบ่งงานกันทำ
เวทีสรุปวิเคราะห์ผลการจัดเก็บข้อมูล
ดูงาน
จัดเวทีวิเคราะห์ระดับชุมชน

สิ่งที่ได้จากการวิจัย

กระบวนการทำงานของทีมที่ต้องค้นปัญหา
เปลี่ยนแนวคิดการทำงาน
มีการประชุมแบ่งโซนจัดระบบ บางบ้านตั้งธนาคารขยะ โดยที่ไม่รอการวิจัย
มีภาคีร่วมมือในการจัดการพัฒนาชุมชน โรงเรียน อนามัย ชุมชน
พื้นที่ใกล้เคียงเอาเป็นแบบอย่างการทำงาน
อบต. ได้เครื่องมือในการทำงาน ใหม่

แนวทางดำเนินงานต่อ

อบต. ตั้งงบประมาณ หนุน ประกวดบ้านสะอาด

สื่อ ธนาคารขยะ ผักปลอดสาร กลุ่มป๊อปปูล่า

อ.โกวิท :

- แนะนำยาก ส่วนมากนำเสนอกระบวนการวิจัยเป็นหลัก 12 กิจกรรม ทั้งจัดเวที ประชุม
สรุปงาน อธิบายการทำงาน

- รูปแบบการจัดการขยะ ที่เหมาะสม ชี้อรด ถึงขยะ โดยการมีส่วนร่วม หรือเปล่า อาจจะ
ทำเป็น 2 แนว อาจจะเป็นแนวโซ่บ้านที่เด่น หรือรูปแบบการประชุมเป็นรูปแบบการจัดการขยะ
หรือว่าการจัดการโดย อบต. โรงเรียน วัด จัดการขยะอย่างไร จะใช้รูปแบบใดแน่ยังไม่ชัด

- บางตัวอย่างการจัดการขยะไม่มีถึงขยะ แต่ว่าสะอาด เขามีโมเดลอย่างไร มีจุดทำให้
ครัวเรือน มีศูนย์อินเทอร์เน็ต ให้อ่านฟรี แต่ต้องมีการนำขยะที่คัดแยกมา 7 ถุง รวมไว้ที่ธนาคารขยะ
เล่นได้ 30 นาที เงินที่ได้จากการขายขยะนำไปเป็นทุน

- ในพื้นที่ยังไม่มีรูปแบบ จึงต้องใช้กระบวนการร่วม ซึ่งยังไม่แน่ใจว่าจะได้รูปแบบ
- การเขียนบันทึกกิจกรรมนั้นยังไม่ชัดเจน เป็นการเขียนรวมๆ ไม่ชัดเจนว่าจะทำอะไร
อย่างไร .

- เสนอโมเดล 1. นำปัญหาที่ได้ แล้วนำผู้ที่เกี่ยวข้องร่วมกันหาทางออก

2. บ้านปลอดพลาสติก ปิ่นโต

3. การสร้างการมีส่วนร่วมกับภาคส่วนต่างๆ

- อบต.วางบทบาทตนเองทำอะไรบ้างต้องมาคิดทบทวน และสร้างการร่วมมือกับ อบต.อื่น

คุณ.....

- การจัดการขยะ อบต.ท้องถิ่นต้องเป็นตัวอย่างอยู่แล้ว
- รูปแบบยังมองเห็นทิศทางที่ชัดเจน ไม่ได้
- สิ่งที่ได้ชัดเจนที่สุดคือการมีส่วนร่วม
- แต่รูปแบบยังไม่มีทิศทางที่ว่าจะอะไรคือรูปแบบ
- โครงการทั้ง แปรโครงการ นั้นก็ยังไม่สามารถบอกได้ว่าเป็นรูปแบบ
- เป้าหมายที่กำหนดเอาไว้ในข้อมูลเบื้องต้น การเน้นการกำจัดขยะในระดับครัวเรือน
ยังไม่มีกำหนดว่าเป็นเป้าหมายหลัก เพียงแต่ศึกษาเฉยๆ มีการเห็นด้วย ไม่
จำเป็นต้องรอขยะ

อาจารย์ชูศักดิ์

- ทีมนี้จะเห็นได้ว่าการใช้กระบวนการขับเคลื่อนงานให้เกิดผลถึงฐานของชุมชนได้
และอาจจะเห็นระบบการทำงาน
- ถ้าเราบอกว่างานวิจัยเป็นฐานของเครื่องมือ ก็เห็นได้อย่างน่ายินดี
- แต่ถ้าดูโจทย์ปัญหาอาจจะยังไม่ชัดและข้อสรุปที่ตอบรูปแบบในการทำ

- จึงขอเป็นข้อเสนอแนะที่จะให้ทีมคิดต่อ
- กระบวนการที่ชัดเจน ที่มีกระบวนการให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้

พื้หน้อย

- เราไม่มีคำตอบว่าการวิจัยส่วนท้องถิ่นคืออะไร
- สิ่งที่เกิดขึ้นคือเราพยายาม คิดตัวอย่างขึ้นมา แล้วตัดสินใจลงมือทำ แต่เพียงตอบปัญหาคนละประเด็น แต่เป็นความชอบธรรมที่ควรดำรงอยู่
- และถ้ามีรูปแบบที่ชัดเจน จะเป็นคำตอบที่แท้จริง แต่ที่แท้จริงกระบวนการมีส่วนร่วม รูปแบบอาจจะไม่จำเป็นที่จะต้องสำคัญ
- เห็นความตั้งใจ
- อยากให้กำลังใจ ว่าจริงๆแล้วรูปที่เกิดขึ้นนั้นเห็นชัดเจน แต่เหมือนว่าให้แต่ละหมู่บ้านคิดขึ้น คือรูปแบบที่ไม่ได้เกิดจากทีมวิจัย แต่เกิดจากชาวบ้าน เช่น การตั้งรางวัล ให้ว่าจะในโครงการ

พิธีกร

- กำหนดความหมาย
- เช่นรูปแบบการจัดการเป็นอย่างไร
- ตกผลแล้วทำอย่างไร คือถ้าเราอธิบายได้ เท่ากับว่าเราตอบคำถามโจทย์ และหารูปแบบได้
- การค้นหาคำตอบอย่างไร ทำอย่างไร คือเราต้องตอบโจทย์ คือ รูปแบบอย่างไร นั่นคือโจทย์
- เราอธิบายกระบวนการงานดี แต่ไม่อธิบายผลเลย ว่าเป็นอย่างใด ของทีมนี้ผลก็คือ รูปแบบเป็นอย่างไร เพราะโจทย์คือการหา รูปแบบ การกำหนดระเบียบแบบมีส่วนร่วม
- ข้อมูลขณะเป็นข้อมูลพื้นฐาน
- วิธีการจัดการขณะเดิมเป็นอย่างไร ปัจจุบันเป็นอย่างไร ข้อมูลวัฒนธรรม เป็นอย่างไร เกี่ยวไหม
- การจัดการเบื้องต้นเป็นอย่างไร ที่ต้นทางเป็นอย่างไร ปลายทางเป็นอย่างไร
- ที่กำหนดว่าการสร้างธนาคาร ขณะ ต้องมีที่ไปที่มา ไม่ใช่เห็นว่าเห็นเขาทำแล้วลอกมาเลย
- จุดอ่อน คือ ข้อมูลส่วนใหญ่ยังไม่พอ ในการวางแผนที่จะปฏิบัติงาน
- ตกผลแล้วคุณจัดการขณะได้ไหม แล้วใครมาร่วม และเห็นผลไหม และจัดการอย่างไร
- ตัวสำคัญ ข้อสังเกตจากรูปแบบแล้ว การปฏิบัติ คาดว่ามาจากฐานคิด มาจากอะไรกันแน่ แต่เห็นมีแต่การประชุม แต่ที่จริงมันน่าจะมากกว่าการประชุม ตรงนี้เป็นรูปแบบหนึ่งใหม่ในการสร้าง
- เวลาคิดว่าวิเคราะห์ควรหาที่ตัวครัวเรือน เพราะอาจเป็นรากเง้า ในการหาปัญหาและการหาแนวทางการทำงานกับครัวเรือนในการจัดการขณะ อาจจะนำไปสู่ การกำหนดที่มีรูปแบบ เช่นการใช้ปันโต หรือใบทอง เพราะย่อยสลายนำไปเป็นปุ๋ยได้

คุณอุทัย

- ก่อนที่จะทำการจัดการ ควรคิด ขยะมีสามกลุ่ม
- ขยะภาคการเกษตร ชีวสปีดเปอร์เซ็นต์
- ขยะรีไซเคิล ห้าสิบ เปอร์เซนต์
- ขยะที่ต้องถูกจัดการ
- น่าจะเป็นประเด็นในการจัดรูปแบบได้
- ข้อมูลในหนองเรือ เขอะเกินไปที่ว่าวันหนึ่งสิบสามล้านตัน
- อย่าให้ความสำคัญกับว่าจะนำขยะมาเป็นเงิน

ป.ติง

- เชื่อว่าการวิจัยเป็นกระบวนการสร้างคน
- ธนาคารขยะเป็นการคุยในวงชาวบ้าน ไม่ใช่จะทำมาเอง เรามีการตั้งกลุ่ม ของชาวบ้าน ที่จะนำมาขาย
- การรณรงค์ประชาสัมพันธ์
- การกระตุ้นให้ชาวบ้านมีการจัดการ ขายได้ขาย เผลอทำลาย ทำปุ๋ยได้ทำปุ๋ย
- งานวัฒนธรรมในการจัดการขยะ ให้หลวงพ่อบริการประชาสัมพันธ์
- ชุมชนมีการเตือนชุมชนเอง
- การตั้งคำถามคือไม่ใช่แบบสอบถามแต่ใช้การเข้าหาด้วยตนเอง
- ปัญหาในตัวคือการตั้งว่ากิ่งเมือง กิ่งชุมชน แล้วยังค้นหาไม่เจอ
- และซึ่งจึงผลออกมาไม่ได้

4.โครงการวิจัยสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้องค์กรชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการค้นหารูปแบบการจัดการขยะในพื้นที่ ต.บ้านกงและ ต.บ้านผือ อ.หนองเรือ จ.ขอนแก่น

รองคณิต

ทำงานชิ้นนี้ได้ เจ็ดเดือนเศษๆ

สภาพปัญหาที่ผ่านมา ในระยะสี่ปีมีแหล่งท่องเที่ยวทำให้วิถีชีวิตเปลี่ยนไป

ส่งผลกระทบต่อชุมชนโดยตรง ได้มีการหาปัญหา

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาชนิด ที่มา

เพื่อศึกษาปัญหา และผลกระทบที่เกิดขึ้น ของขยะ

เพื่อศึกษารูปแบบในการจัดการ

เพื่อศึกษาการจัดการอย่างมีส่วนร่วม

เพื่อสร้างกระบวนการมีส่วนร่วม

ประเด็นคำถาม อบต.จะมีการสร้างกระบวนการ.....?

ขั้นตอนการดำเนินงาน

.....

.....

วิธีการดำเนินงาน

ชี้แจงโครงการกับองค์กรชุมชน และยังไม่มีการให้คำปรึกษาเกี่ยวกับทุกองค์กร

ให้ผู้ประสานงานอีกครึ่งหนึ่ง

มีการแบ่งบทบาทหน้าที่ วิชานโยบาย บันทึก สรุป

มีการเปิดเวทีให้ทุกคนได้เข้ามานำเสนอความคิดเห็น องค์กรต่างๆ องค์กรชุมชน องค์กรพัฒนา

กลุ่มอาชีพ

และในการเปิดเสนอความคิดเห็นก็ยังไม่มีการบอกให้ชัดเจน เพราะเป็นการแสดงความคิดเห็น

อย่างเป็นอิสระ

จึงทำการมองไม่ออกว่าจะทำอย่างไรมีกระบวนการอย่างไรต่อไป เพราะทีมงานเองก็ยังไม่

เข้าใจ

องค์กรชุมชนก็ได้คัดมาเป็นตัวแทน

ทางทีมได้จัดการประสานงาน เพื่อขอศึกษาดูงาน

ศึกษาสภาพปัญหาและเก็บข้อมูลชุมชน

ก็ได้ทำการเก็บวิเคราะห์ข้อมูล

ได้เปรียบเทียบความแตกต่างภายในครัวเรือนและหมู่บ้านว่ามีสภาพปัญหาที่แตกต่างอย่างไรกับ
บ้านบัวที่ไปดูงาน

ในเวที องค์กรได้แสดงความคิดเห็นว่า บทบาท ขององค์กรต่างๆ ที่มีในพื้นที่ ได้เข้ามามีส่วนร่วม
บทบาทที่สำคัญ พระครู ผู้นำ อสม. สถานีอนามัย มีการคัดแยกขยะไว้เบื้องต้น

จัดเวทีสรุปผลหาการแก้ไขปัญหาร่วมกัน ทำให้เห็นถึงข้อมูลที่แท้จริง และได้มีการคิดหาแนวทาง
แก้ปัญหาร่วมกัน โดยให้ชุมชนเป็นคนหาแนวทางเองและหาแนวทางแก้ไขปัญหาร่วมกัน

จัดเวทีวิเคราะห์สภาพปัญหา ทางกลุ่ม องค์กรต่างๆ ได้ให้ความคิดที่ต่างกัน ได้นำมาวิเคราะห์

หาทางเลือกในอนาคตว่าจะจัดรูปแบบอย่างไร เพื่อให้เกิดการยั่งยืน

การเก็บข้อมูลได้ข้อมูลพื้นฐาน

องค์กรได้เข้ามามีส่วนร่วม

การสรุปบทเรียนมีการฝึกการเขียน

การเตรียมการวางแผนร่วมกัน

กิจกรรมการศึกษาดูงาน

มีการตั้งกฎเบื้องต้น

ในเบื้องต้นขอให้แต่ละพื้นที่สามารถจัดการขยะในพื้นที่ตนเองได้ก็จะสามารถดำเนินไป

ได้ระยะหนึ่งแล้ว

ผลการศึกษาวิจัย

- ได้ข้อมูล
- ได้บทเรียนรู้ในการทำงาน
- ระบบการทำงานร่วมกัน
- การคิดที่เป็นระบบ
- มีหัวใจสาธารณะมากขึ้น
- รู้ถึงการเพิ่มมูลค่าของขยะ
- หาแนวทางร่วมกันในการที่จะทำในอนาคตต่อไป
- รู้ปริมาณขยะที่แท้จริง

ข้อค้นพบ

การใช้เสียงตามสายมีส่วนที่เป็นรูปแบบหนึ่งในการที่จะเรียนรู้ร่วมกันและเป็นการกระตุ้นย้ำเตือนในการกำจัดขยะด้วยตนเอง

การตั้งองค์กรเข้ามามีส่วนร่วมทำให้ชุมชนตื่นตัว

การจัดเวทีศึกษาดูงาน

การวิเคราะห์สรุปบทเรียนร่วมกัน

มีการเสนอแนะแนวคิดใหม่ นอกเหนือจากที่ผ่าน

อาจารย์โกวิท

บอกการค้นพบการดูงานเป็นอย่างไร

องค์กรชุมชนต้องไปสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้?

อะไรคือสิ่งที่เราไปสร้าง

รองคณิต

- ประสาน
- องค์ความรู้เดิม
- ภาติการทำงานร่วมกัน
- การสร้างควมมีการให้ความสำคัญ โดยการเชิญเป็นรายบุคคลมาร่วมกิจกรรม ให้ลักษณะในการเปิดประเด็นแบบอิสระ

อาจารย์โกวิท

-การทำภาคี

ถามว่า ไปดูงานนี้มันก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติจริงใจไหม?

ท่านคาดหวังว่าจะได้อะไร

กระบวนการสร้างการเรียนรู้ทำอย่างไร

รองคณิต

มีการคุยกันเอง คือ ครูคุยกับครู อบต.คุยกับอบต. พระคุยกับพระ แต่เราชุมชนไปดูชุมชน และเกิดแนวคิด ยังไม่ได้เปลี่ยนทัศนคติ ทันที แต่มีการนำมาวิเคราะห์หาผลก่อน

นายกจ้อย

การไปดูงานมันก็ไม่ได้เปลี่ยนไป แต่คณะที่ไปดูงานนำขยะมาทิ้ง เพื่อจะได้สร้างการเรียนรู้ของชาวบ้าน คือยังไม่ได้ถึงการแยกขยะ เพราะยังให้ขยะแบบผสมกันอยู่

นอกจากการเรียนรู้ของชาวบ้าน เห็นว่าการสร้างการเรียนรู้ให้เจ้าหน้าที่ ถ้าจะเปลี่ยนกระบวนการทัศนคติควรเปลี่ยนที่การลงมือทำ ศึกษาถึงจะสามารถเปลี่ยนได้

วิจัยเป็นเครื่องมือชิ้นใหม่ ให้กับ อบต.

ที่ อบตบ้านกง

คัดเลือกคนที่ไปดูงานคือคนที่สนใจในการไปดูต้องมีพลัง ไม่ใช่เลือกใครไปก็ได้

พี่อ้อย

การมีส่วนร่วม มีผลกระทบที่สร้างต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างไร งานวิจัยคือการสร้างคน

เป้าหมายที่ต้องการให้ทำวิจัยคือ การต้องการให้พัฒนาการคนดี ขึ้น การให้ความสำคัญ

กระบวนการมากกว่าผล ผลเป็นเรื่องรอง

เมื่อนำเสนอในเวทีใหญ่กว่านี้ งานวิจัยแบบนี้แตกต่างกับอย่างอื่นอย่างไร

เราต้องนำเสนอให้เห็นทั้งสองด้าน

วันนี้อาจจะสร้างความไม่ชัดเจน

ต้องพยายามสกัดความรู้ความเปลี่ยนแปลง ทำวิจัย หนึ่งถึงหกปี แล้วมันเกิดอะไรขึ้น

พี่ตั๋ย

ที่ผ่านมาเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมแบบมีการเรียนรู้

รูปแบบการจัดการขยะ เป็นการเริ่มต้นจาก อบต.

การสร้างกระบวนการเรียนรู้ เป็นรูปแบบต่างๆเหล่านี้ทำให้เห็นกระบวนการเริ่มต้นในการ

ทำงาน (โครงการของ ป.ต.)

การจัดการขยะพิษต้องลดอย่างไร จะสร้างกระบวนการอย่างไร ให้ชุมชนมีส่วนร่วม

อบต.บ้านเม็ง ปลัด

- มีความสนใจในระดับหนึ่งก็ต้องศึกษาจากผู้ที่ทำไปแล้ว
- เป็นที่ใกล้ชิดกับประชาชน

อบต.หัววัว

.....บันทึกไม่ทัน

พิธีกร

- การเคลื่อนงานเป็นงานที่ต่างจากเดิมสองแบบ
- เน้นการมีส่วนร่วม
- ผ่านการวิจัย คือเก็บข้อมูล วิเคราะห์ วางแนวที่จะเคลื่อน
- คนทำงานก็จะเกิดการเปลี่ยนแปลง อบต. ขาวบ้าน
- ตัวสำคัญ คือคนที่เกี่ยวข้อง
- ข้อมูลยังไม่แน่นพอ และยังไม่รอบด้านในการวิเคราะห์
- แต่เราสามารถเก็บมาวิเคราะห์ได้อีก จึงไม่ใช่เรื่องสำคัญของงานวิจัยท้องถิ่น
- ตัวข้อมูลต้องมีการเก็บเพิ่มและเก็บซ้ำ
- การวิเคราะห์มีการวิเคราะห์เชิงซ้อน
- โขงไขให้เห็นการเปลี่ยนแปลงในชุดกิจกรรมแต่ละทีลงไป

- ใช้ความรู้สึกจากภายนอกผสมผสานเข้าไป
- และหาเครื่องมือปัญญา ในสมัยเดิมใช้การมีส่วนร่วมอย่างไร วิธีดั้งเดิมเป็นอย่างไร
- ซึ่งจะทำให้ได้รู้ว่าสิ่งที่ทำมันมีคดียุ่

อาจารย์โกวิทย์

ภาพรวมงานชุด อบต.

- งานวิจัยเป็นที่ต้องเรียนรู้และสร้างการพัฒนาคนหรือศักยภาพ เพื่อเรียนรู้เรื่องราวต่าง
- ข้อสรุป คือ วันนี้เหมือนจะเป็นการพัฒนาตนเอง คือ อบต. เป็นเครื่องมือ
- ข้อเตือนสติในการทำวิจัย คือ เราเหมือนจะตกตกไปกับข้อมูล ให้มันเข้มแข็ง
- ต้องให้มันเป็นไปตามธรรมชาติ เพราะงานวิจัยเป็นความจริง ไม่เป็นไปตามโจทย์ก็ตาม
- งานวิจัยอย่าล้ารักข้อมูล
- ต้องแก่งัดใจ เอาชาวบ้านเป็นตัวตั้ง
- กระบวนการที่ทำมาดีมากในการสร้างการพัฒนาการ ดี เน้นการทำให้คนมีการเปลี่ยนแปลง
- เป้าหมายของ อบต.คือการจัดการของตนเองกับชุมชน
- เราต้องไปหาภาคี ทำกลุ่ม จับเคลื่อนให้เป็นกระบวนการของชุมชน
- ความเป็นท้องถิ่นต้องสร้างกระบวนการให้เกิดขึ้นในชุมชน
- กลุ่มหนึ่งคือการเปลี่ยนแปลงของครอบครัว
- กลุ่มสองคือที่เยาวชน เราต้องดูต้นแบบที่ต่างกันของเยาวชน
- เวทีตรงนี้ อบต.มาสร้างการรับฟังความคิดเห็นของคนอื่น
- การสร้างคนให้เป็นส่วนหนึ่งของชุมชน
- งานท้องถิ่นไม่ใช่งานที่ต้องคอยช่วยเหลือด้วยเงิน
- งานพัฒนาคือการสร้างคน และพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ให้มีปัญญาและสร้างคุณภาพคน
- การปรับเปลี่ยนวิธีคิดคน
- การที่จะพัฒนาเป้าประสงค์ เด็กและเยาวชน อบต. ต้องสนใจคน และมีรูปแบบอย่างไร
- งานปกครองส่วนท้องถิ่นต้องเป็นงานสร้างกระบวนการทุกภาคส่วนในท้องถิ่น
- อบต. ไม่ต้องคิดใหญ่คิดเล็กแล้วค่อยขยับขึ้นมา
- ประชาคม คือ องค์กรนอกส่วน อบต.มาช่วย อบต. เป็นส่วนที่มีสำนึกในการเข้ามาขับเคลื่อนชุมชนให้พัฒนาไป

- บทสรุป เห็นอนาคต ของ อบต. ว่าควรปรับเปลี่ยนวิธีคิดให้นอกกรอบไม่ยึดติดกับระบบมาก และมีการพริกแพรงในการทำงาน
- การคิดนอกกรอบไม่ใช่ข้อคิดขึ้นกฎกติกา แต่เป็นการคิดแล้วนำมาประยุกต์ใช้
- วิธีคิดนอกกรอบคือ การสร้างวิธีคิดใหม่
- คิดนอกกรอบที่เอื้อต่อเรา ไม่ผิดกฎระเบียบของ อบต.

ข้อสรุป

- ใช้กลวิธีใจล้อมป่าในการดูแลรักษาป่าโคกใหญ่
- หลังจากโครงการสำเร็จแล้วท่านสามารถ

พื่อนักศึกษาปริญญาโท จาก อเมริกา

- โครงการที่หนึ่งตามกรอบเกินไป
- โครงการที่สองอยู่ในแง่
- ตกกลงแล้วจะทำอย่างไรกันดี

อาจารย์โกวิทย์

- การนำเสนอข้อมูล อาจจะเปลี่ยนแปลงได้ คือบูรณาการเข้าด้วยกันได้
- ที่ไม่ยึดกรอบ คือ การเขียนข้อมูลมันควรจะเป็นไปตามวัตถุประสงค์
- งานวิจัยเชิงคุณภาพไม่ยึดติดส่วน หรือ บทมากเกินไป
- เช่น สถานการณ์ ปัญหาการเปลี่ยนแปลง
- พอท่านฉีกเป็นกรอบมันจะเป็นข้อมูลทั่วไป มันจะน่าเบื่อ
- ปัญหาเรื่องมันไม่ได้ให้อะไรเลย คือ ปัญหาเอามาแบบรวมๆ คือ ให้จัดกลุ่มสังเคราะห์ ส่วนที่มันแยกอยู่

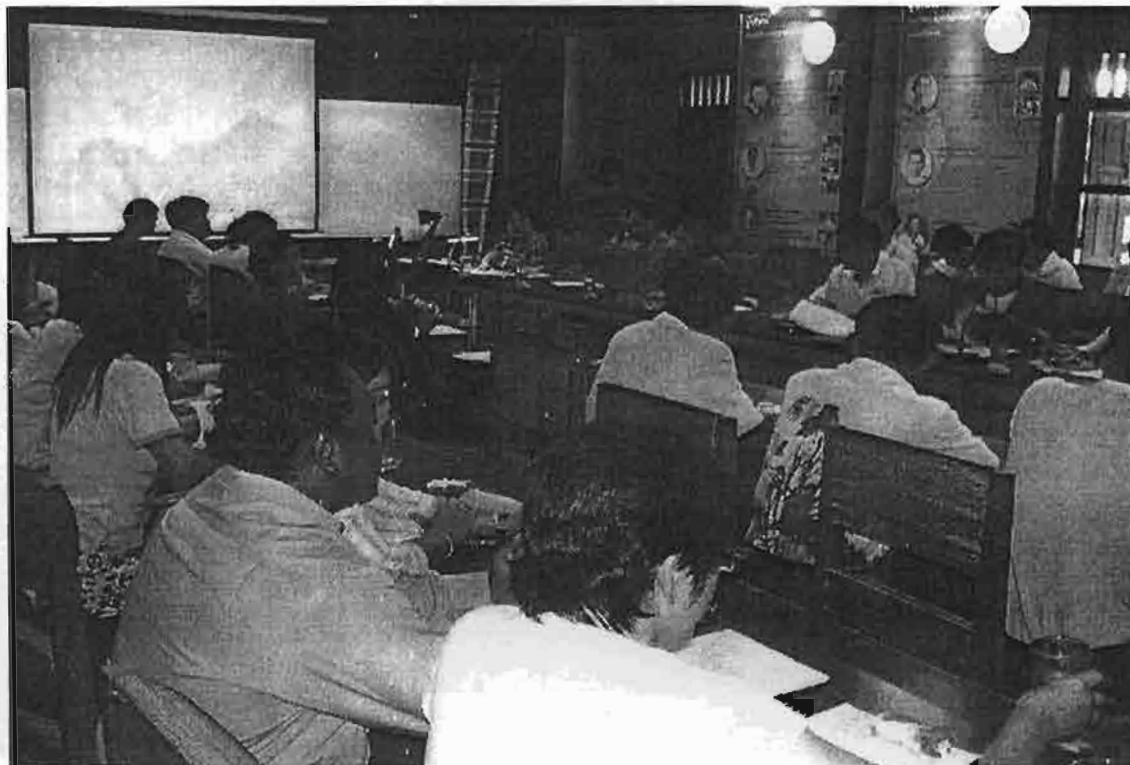
พิธีกร อาจารย์บัญชา

ตั้งข้อสังเกตให้ มมส. เห็นคนที่ทำวิจัยเสร็จแล้วได้ความรู้อะไร
ถ้าเติมความรู้เข้าไปจะได้เป็นระดับมหาวิทยาลัย
การสร้างคน เป็นหลักสูตรที่มุ่งเน้นการทำวิจัย ทำแบบท้องถิ่น

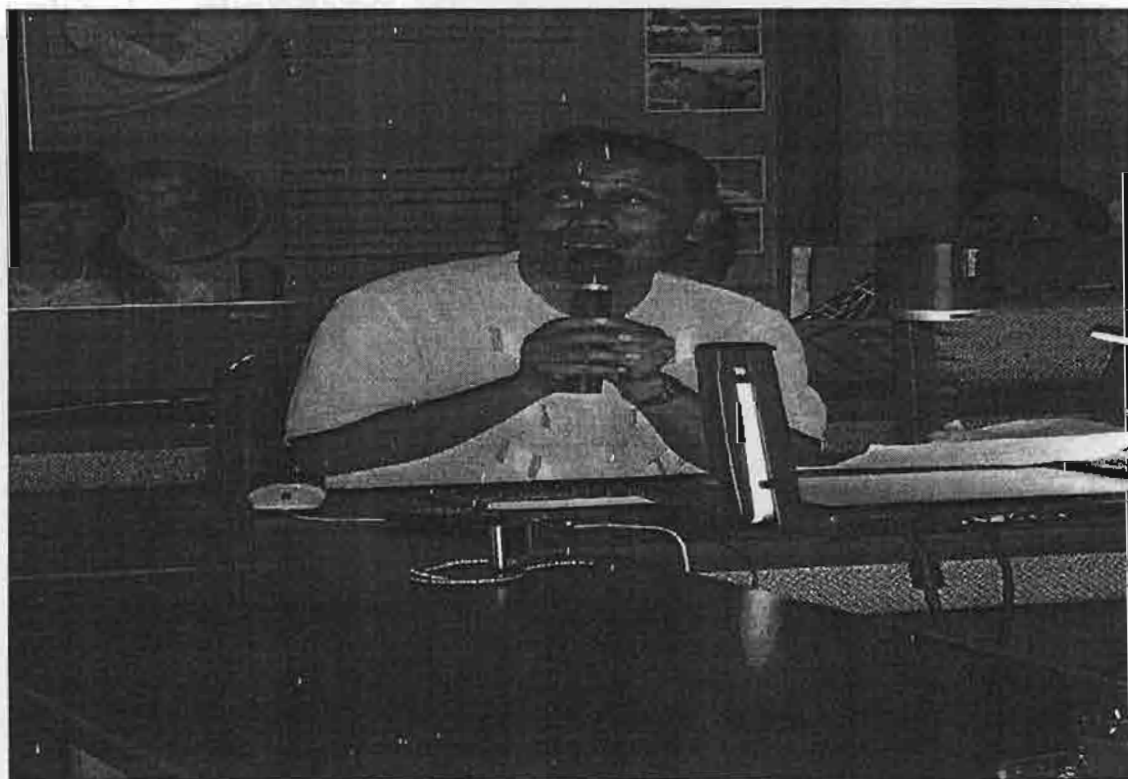
ภาคผนวก ค ภาพการจัดกิจกรรม

ภาคผนวก ง บันทึกภาพการจัดเวทีรายงานความก้าวหน้า

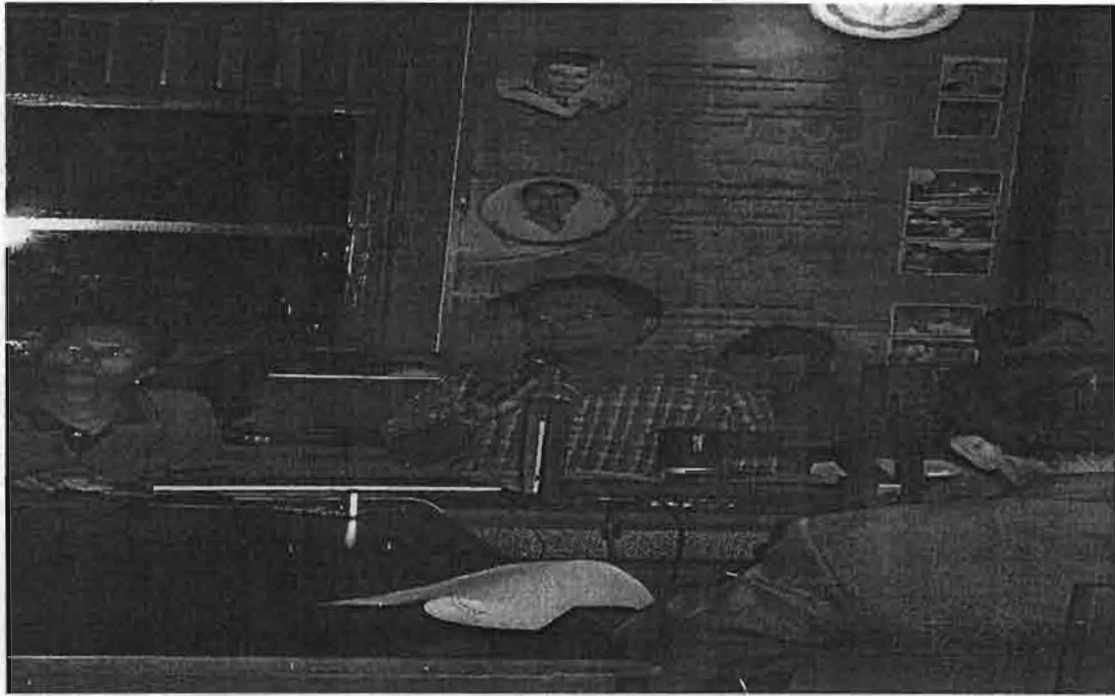
ภาคผนวก ข ภาพการจัดกิจกรรม

ภาพที่ 1 ผู้ประสานงานศูนย์ฯ กล่าวต้อนรับและชี้แจงวัตถุประสงค์การจัดงาน

ภาพที่ 2 หัวหน้าโครงการวิจัยนำเสนอโครงการ

ภาพที่ 3 หัวหน้าโครงการวิจัยนำเสนอรายงานความก้าวหน้า

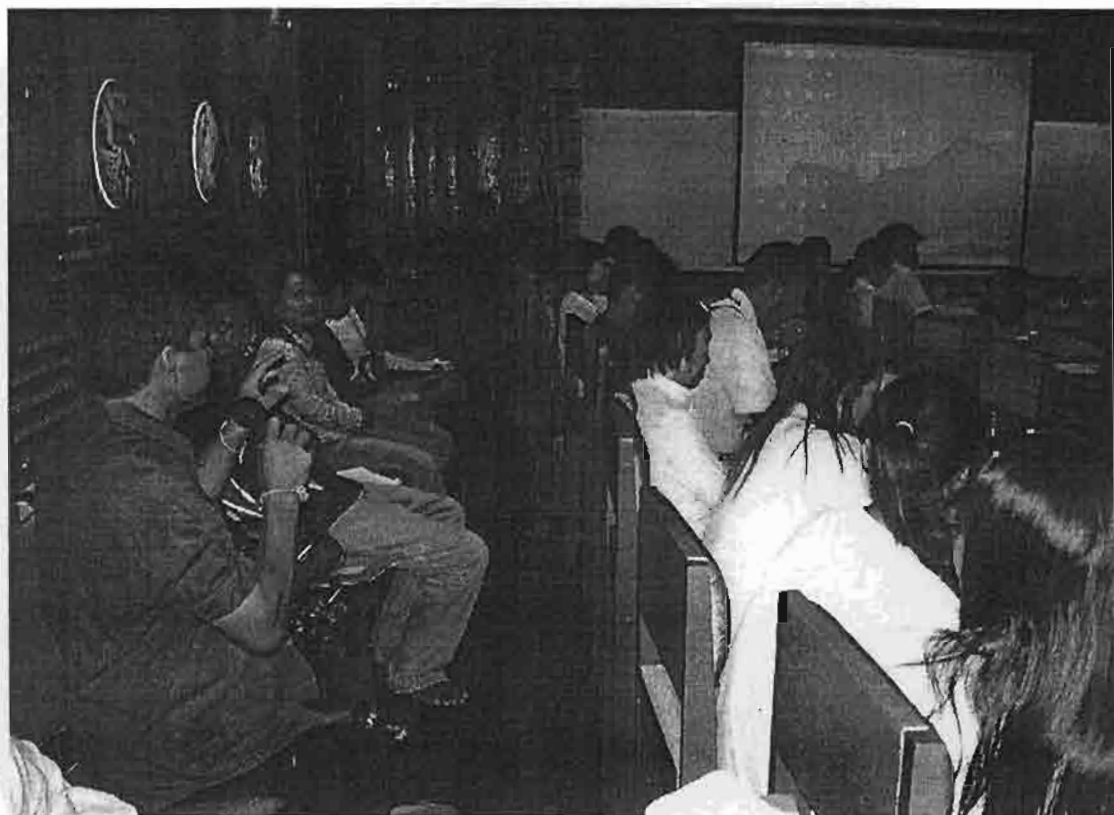
ภาพที่ 4 หัวหน้าโครงการวิจัยนำเสนอรายงานความก้าวหน้า

ภาพที่ 5 ดร. โกวิทย์ พวงงาม วิทยากรให้ข้อเสนอนะ

ภาพที่ 6 ดร. บัญชร แก้วส่อง วิทยากรให้ข้อเสนอนะ

ภาพที่ 7 บรรยาการการแลกเปลี่ยนให้ข้อเสนอแนะ

ภาพที่ 7 บรรยาการการแลกเปลี่ยนให้ข้อเสนอแนะ

ภาคผนวก ค แผนวิทัศน์การจัดกิจกรรม